

КОДЕКС ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 224-VII від 14.05.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.132
№ 353-VII від 20.06.2013, ВВР, 2014, № 13, ст.221
№ 1166-VII від 27.03.2014, ВВР, 2014, № 20-21, ст.745
№ 76-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст.40
№ 124-VIII від 15.01.2015, ВВР, 2015, № 14, ст.96
№ 766-VIII від 10.11.2015, ВВР, 2015, № 52, ст.482
№ 1404-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 30, ст.542
№ 2020-VIII від 13.04.2017, ВВР, 2017, № 22, ст.257
№ 2581-VIII від 02.10.2018, ВВР, 2018, № 46, ст.371
№ 124-IX від 20.09.2019, ВВР, 2019, № 46, ст.295
№ 263-IX від 31.10.2019, ВВР, 2020, № 2, ст.5
№ 524-IX від 04.03.2020, ВВР, 2020, № 38, ст.279
№ 540-IX від 30.03.2020, ВВР, 2020, № 18, ст.123
№ 720-IX від 17.06.2020, ВВР, 2020, № 47, ст.408
№ 1089-IX від 16.12.2020
№ 1217-IX від 05.02.2021
№ 1259-IX від 19.02.2021 - вводитьься в дію з 17.06.2021
№ 1686-IX від 15.07.2021, ВВР, 2021, № 42, ст.343
№ 1882-IX від 16.11.2021
№ 1909-IX від 18.11.2021
№ 2081-IX від 17.02.2022
№ 2132-IX від 15.03.2022
№ 2228-IX від 21.04.2022
№ 2379-IX від 08.07.2022
№ 2394-IX від 09.07.2022
№ 2486-IX від 29.07.2022
№ 2573-IX від 06.09.2022
№ 2653-IX від 06.10.2022
№ 2655-IX від 06.10.2022
№ 2750-IX від 16.11.2022
№ 2849-IX від 13.12.2022
№ 3063-IX від 02.05.2023
№ 3379-IX від 06.09.2023}

*{Установити, що у 2016 році норми і положення частин **третьої, сьомої та одинадцятої** статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та бюджету Фонду соціального страхування України згідно із Законом **№ 928-VIII від 25.12.2015**}*

*{Установити, що у 2017 році норми і положення частин **третьої, сьомої та одинадцятої** статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом **№ 1801-VIII від 21.12.2016**}*

*{Установити, що у 2018 році норми і положення частин **третьої, сьомої та одинадцятої** статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом **№ 2246-VIII від 07.12.2017**}*

*{Установити, що у 2019 році норми частин **третьої, сьомої та одинадцятої** статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом **№ 2629-VIII від 23.11.2018**}*

*{Установити, що у 2020 році норми частин **третьої, сьомої та одинадцятої** статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, що встановлені Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом **№ 294-IX від 14.11.2019**}*

*{Установити, що у 2021 році норми частин **третьої, сьомої та одинадцятої** статті 119 цього Кодексу застосовуються у порядку та розмірах, що встановлені Кабінетом Міністрів України з урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів згідно із Законом **№ 1082-IX від 15.12.2020**}*

*{У тексті Кодексу слово "інвалід" у всіх відмінках і числах замінено словами "особа з інвалідністю" у відповідному відмінку і числі, а слово "Інваліди" - словами "Особи з інвалідністю" згідно із Законом **№ 2581-VIII від 02.10.2018**}*

*{У тексті Кодексу слова "навчальний заклад", "навчальний заклад цивільного захисту" в усіх відмінках і числах замінено відповідно словами "заклад освіти", "заклад освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту" у відповідному відмінку і числі згідно із Законом **№ 2228-IX від 21.04.2022**}*

*{У тексті Кодексу слова "засоби масової інформації" в усіх відмінках і числах замінено словом "медіа" згідно із Законом **№ 2849-IX від 13.12.2022**}*

Розділ I

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Глава 1. Загальні положення

Стаття 1. Відносини, що регулюються Кодексом цивільного захисту України

1. Кодекс цивільного захисту України регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності.

Стаття 2. Визначення термінів

1. У цьому Кодексі терміни вживаються в такому значенні:

1) аварійно-рятувальна служба - сукупність організаційно об'єднаних органів управління, сил та засобів, призначених для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

2) аварійно-рятувальне формування - підрозділ аварійно-рятувальної служби, самостійний підрозділ, загін, центр, пожежно-рятувальний підрозділ (частина);

3) аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи - роботи, спрямовані на пошук, рятування і захист населення, уникнення руйнувань і матеріальних збитків, локалізацію зони впливу небезпечних чинників, ліквідацію чинників, що унеможливають проведення таких робіт або загрожують життю рятувальників;

4) аварія - небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище;

5) відновлювальні роботи - комплекс робіт, пов'язаних з відновленням будівель, споруд, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які були зруйновані або пошкоджені внаслідок надзвичайної ситуації, та відповідних територій;

6) дорожньо-транспортна пригода - подія, що сталася під час руху дорожнього транспортного засобу, внаслідок якої загинули або зазнали травм люди чи заподіяна шкода майну. Рівень надзвичайної ситуації при дорожньо-транспортній пригоді визначається відповідно до Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, що затверджується Кабінетом Міністрів України;

7) евакуація - організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення;

8) епідемія - виникнення на певній території за певний проміжок часу випадків інфекційної або неінфекційної хвороби, специфічної поведінки, пов'язаної із здоров'ям, або

інших подій, пов'язаних із здоров'ям, які перевищують середні багаторічні показники або достовірно перевищують нормальне очікування за відомими або невідомими раніше критеріями та впливають або мають тенденцію до одночасного впливу на непропорційно велику кількість людей у межах населення території. Кількість випадків, що свідчать про наявність епідемії, залежить від збудника, чисельності та типу населення, яке зазнало впливу, попереднього досвіду чи відсутності контакту з хворобою, часу та місця виникнення;

{Пункт 8 частини першої статті 2 в редакції Закону № 2573-IX від 06.09.2022}

9) епізоотія - широке поширення заразної хвороби тварин за короткий проміжок часу, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території;

10) епіфітотія - широке поширення на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць заразної хвороби рослин, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території;

11) запобігання виникненню надзвичайних ситуацій - комплекс правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації на основі даних моніторингу, експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом'якшення її можливих наслідків;

12) засоби протипожежного захисту - технічні засоби, призначені для запобігання, виявлення, локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від впливу небезпечних факторів пожежі;

13) засоби цивільного захисту - пожежна, аварійно-рятувальна та інша спеціальна техніка, обладнання, механізми, прилади, інструменти, засоби колективного та індивідуального захисту, що призначені та використовуються під час виконання завдань цивільного захисту, у тому числі засоби протипожежного захисту;

{Пункт 13 частини першої статті 2 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

14) захисні споруди цивільного захисту - інженерні споруди, призначені для захисту населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів;

15) зона можливого ураження - окрема територія, акваторія, на якій внаслідок настання надзвичайної ситуації виникає загроза життю або здоров'ю людей та заподіяна шкода майну;

16) зона надзвичайної ситуації - окрема територія, акваторія, де сталася надзвичайна ситуація;

17) інженерний захист територій - комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, забезпечення захисту територій, населених пунктів та суб'єктів господарювання від їх наслідків та

небезпеки, що може виникнути під час воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій, а також створення умов для забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання і територій в особливий період;

18) інженерно-технічні заходи цивільного захисту - комплекс інженерно-технічних рішень, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, забезпечення захисту населення і територій від них та небезпеки, що може виникнути під час воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій, а також створення умов для забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання і територій в особливий період;

19) катастрофа - велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків;

20) класифікаційна ознака надзвичайних ситуацій - технічна або інша характеристика небезпечної події, що зумовлює виникнення обстановки, яка визначається як надзвичайна ситуація;

21) класифікація надзвичайних ситуацій - система, згідно з якою надзвичайні ситуації поділяються на класи і підкласи залежно від характеру їх походження;

22) ліквідація наслідків надзвичайної ситуації - проведення комплексу заходів, що включає аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які здійснюються у разі виникнення надзвичайної ситуації і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зони надзвичайної ситуації;

23) медико-психологічна реабілітація - комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних та оздоровчих заходів, спрямованих на відновлення психофізіологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, передусім неповнолітніх осіб;

24) надзвичайна ситуація - обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності;

25) небезпечна подія - подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, епідемія, епізоотія, епіфітотія, яка за своїми наслідками становить загрозу життю або здоров'ю населення чи призводить до завдання матеріальних збитків;

26) небезпечний чинник - складова частина небезпечного явища (пожежа, вибух, викидання, загроза викидання небезпечних хімічних, радіоактивних і біологічно небезпечних речовин) або процесу, що характеризується фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом), перевищенням нормативних показників і створює загрозу життю та/або здоров'ю людини;

27) непрофесійні об'єктові аварійно-рятувальні служби - служби, що створюються з числа інженерно-технічних та інших досвідчених працівників суб'єктів господарювання, які здобули необхідні знання та навички у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і здатні за станом здоров'я виконувати роботи в екстремальних умовах;

28) неспеціалізована аварійно-рятувальна служба - професійна або непрофесійна аварійно-рятувальна служба, яка має підготовлених рятувальників та відповідні засоби цивільного захисту і призначена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, які не потребують відповідної спеціалізації;

{Пункт 29 частини першої статті 2 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

30) Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту - спеціальне невійськове об'єднання аварійно-рятувальних та інших формувань, органів управління такими формуваннями системи центрального органу що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 30 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

31) оповіщення - доведення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення;

31¹) органи управління цивільного захисту - органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчі органи міських, районних у містах (у разі їх створення), селищних та сільських рад, керівні органи підприємств, установ та організацій, а також їх структурні підрозділи (посадові особи), призначені для здійснення безпосереднього керівництва діяльністю у сфері цивільного захисту відповідно до компетенції;

{Частину першу статті 2 доповнено пунктом 31¹ згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

32) пожежа - неконтрольований процес горіння, внаслідок якого знищується або пошкоджується майно, природні ресурси, а також виникають небезпечні чинники, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, тварин, негативно впливають на навколишнє природне середовище;

{Пункт 32 частини першої статті 2 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

33) пожежна безпека - стан захищеності життя та здоров'я людини, майна, навколишнього природного середовища від пожеж, що характеризується досягненням прийнятного рівня ризику виникнення пожежі;

{Пункт 33 частини першої статті 2 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

34) пожежна охорона - вид діяльності, який полягає у запобіганні виникненню пожеж і захисті життя та здоров'я населення, матеріальних цінностей, навколишнього природного середовища від впливу небезпечних чинників пожежі;

35) постраждалі внаслідок надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру (далі - постраждалі) - особи, здоров'ю яких заподіяна шкода внаслідок надзвичайної ситуації;

36) професійна аварійно-рятувальна служба - аварійно-рятувальна служба, працівники якої працюють за трудовим договором, а рятувальники, крім того, проходять професійну, спеціальну фізичну, медичну та психологічну підготовку;

37) реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків - скоординовані дії суб'єктів забезпечення цивільного захисту, що здійснюються відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, уточнених в умовах конкретного виду та рівня надзвичайної ситуації, і полягають в організації робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею, рятування населення і майна, локалізації зони надзвичайної ситуації, а також ліквідації або мінімізації її наслідків, які становлять загрозу життю або здоров'ю населення, заподіяння шкоди території, навколишньому природному середовищу або майну;

38) сили цивільного захисту - аварійно-рятувальні формування, спеціалізовані служби та інші формування цивільного захисту, призначені для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій;

39) система оповіщення - комплекс організаційно-технічних заходів, апаратури і технічних засобів оповіщення, апаратури, засобів та каналів зв'язку, призначених для своєчасного доведення сигналів та інформації про виникнення надзвичайних ситуацій до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення;

40) спеціалізована аварійно-рятувальна служба - професійна аварійно-рятувальна служба, яка має підготовлених рятувальників та відповідні засоби цивільного захисту і призначена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з особливим ризиком для життя та здоров'я, зокрема для гасіння газових фонтанів, проведення водолазних та гірничорятувальних робіт;

41) спеціалізована служба цивільного захисту - підприємства, установи, організації, об'єднані для виконання завдань у сфері цивільного захисту відповідної функціональної спрямованості;

42) стихійне лихо - природне явище, що діє з великою руйнівною силою, заподіює значну шкоду території, на якій відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, завдає матеріальних збитків;

43) техногенна безпека - відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на об'єктах, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення. Техногенна безпека характеризує стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Забезпечення техногенної безпеки є особливою (специфічною) функцією захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

{Пункт 43 частини першої статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2. Термін "об'єкт підвищеної небезпеки" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про об'єкти підвищеної небезпеки".

{Статтю 2 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

Стаття 3. Правова основа цивільного захисту

1. Правовою основою цивільного захисту є Конституція України, цей Кодекс, інші закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також акти Президента України та Кабінету Міністрів України.

{Текст статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

Стаття 4. Цивільний захист

1. Цивільний захист - комплекс заходів, які реалізуються на території України в мирний час та в особливий період і спрямовані на захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій та подій, ліквідацію їх наслідків, надання допомоги постраждалим, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

{Текст статті 4 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 5. Класифікація надзвичайних ситуацій

1. Надзвичайні ситуації класифікуються за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків.

2. Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

- 1) техногенного характеру;
- 2) природного характеру;
- 3) соціальні;
- 4) воєнні.

3. Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій:

- 1) державний;
- 2) регіональний;
- 3) місцевий;
- 4) об'єктовий.

4. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями встановлюється Кабінетом Міністрів України.

5. Класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина п'ята статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 6. Суб'єкти забезпечення цивільного захисту

1. Цивільний захист забезпечується з урахуванням особливостей, визначених **Законом України "Про національну безпеку України"**, суб'єктами, уповноваженими захищати населення, території, навколишнє природне середовище і майно, згідно з вимогами цього Кодексу - у мирний час, а також в особливий період - у межах реалізації заходів держави щодо оборони України.

{Абзац перший частини першої статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

Суб'єктами забезпечення цивільного захисту є центральні органи виконавчої влади, інші державні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, громадські організації.

{Частина першу статті 6 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2. Координацію діяльності органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту у межах своїх повноважень здійснюють:

- 1) Рада національної безпеки і оборони України;
- 2) Кабінет Міністрів України.

3. Для координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, пов'язаної з техногенно-екологічною безпекою, захистом населення і територій, запобіганням і реагуванням на надзвичайні ситуації:

1) Кабінетом Міністрів України утворюється Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

2) Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями утворюються регіональні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

3) районними державними адміністраціями, виконавчими органами міських, районних у містах (у разі їх створення), селищних та сільських рад утворюються місцеві комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

{Пункт 3 частини третьої статті 6 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4) керівними органами підприємств, установ та організацій утворюються комісії з питань надзвичайних ситуацій.

4. Для координації робіт з ліквідації конкретної надзвичайної ситуації та її наслідків на державному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях утворюються спеціальні комісії з ліквідації надзвичайної ситуації.

Стаття 7. Основні принципи здійснення цивільного захисту

1. Цивільний захист здійснюється за такими основними принципами:

1) гарантування та забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров'я та власності, а також виконання у воєнний час норм міжнародного гуманітарного права;

{Пункт 1 частини першої статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2) комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту;

3) пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я громадян;

4) максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

5) централізації управління, єдиноначальності, підпорядкованості, статутної дисципліни Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, аварійно-рятувальних служб;

6) гласності, прозорості, вільного отримання та поширення публічної інформації про стан цивільного захисту, крім обмежень, встановлених законом;

7) добровільності - у разі залучення громадян до здійснення заходів цивільного захисту, пов'язаних з ризиком для їхнього життя і здоров'я;

8) відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту;

9) виправданого ризику та відповідальності керівників сил цивільного захисту за забезпечення безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Розділ II

ЄДИНА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 2. Єдина державна система цивільного захисту та її складові

Стаття 8. Єдина державна система цивільного захисту

1. Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту, яка складається з функціональних і територіальних підсистем.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Положення про єдину державну систему цивільного захисту, типові положення про функціональну і територіальну підсистеми затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Основними завданнями єдиної державної системи цивільного захисту є:

1) забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

2) забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;

3) навчання населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;

4) виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;

5) опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

6) прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;

7) створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

8) оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

9) захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

10) проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;

11) пом'якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

12) здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення;

13) реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій;

14) інші завдання, визначені законом.

4. Додатковими завданнями єдиної державної системи цивільного захисту у відбудовний період є:

проведення цільової мобілізації для ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій;

ліквідація наслідків воєнних дій у населених пунктах та на територіях, що зазнали впливу засобів ураження;

вжиття заходів для відновлення об'єктів критичної інфраструктури сфери життєзабезпечення населення;

визначення населених пунктів та районів, що потребують проведення гуманітарного розмінування, маркування небезпечних ділянок, проведення очищення (розмінування) територій;

залучення до ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій міжнародної допомоги.

{Статтю 8 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2132-IX від 15.03.2022}

Стаття 9. Функціональні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту

1. Функціональні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту (далі - функціональні підсистеми) створюються центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері суспільного життя.

2. Положення про функціональні підсистеми розробляються на підставі типового положення про таку підсистему і затверджуються центральними органами виконавчої влади, що їх створили, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

У разі якщо діяльність центральних органів виконавчої влади спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через відповідного міністра, зазначені положення затверджуються такими міністрами за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Перелік центральних органів виконавчої влади, що створюють функціональні підсистеми, визначається [Положенням](#) про єдину державну систему цивільного захисту.

4. Безпосереднє керівництво функціональною підсистемою покладається на керівника органу, суб'єкта господарювання, що створив таку підсистему.

5. До складу функціональних підсистем входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб'єкти господарювання, які виконують завдання цивільного захисту.

Стаття 10. Територіальні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, їх ланки та субланки

{Назва статті 10 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

1. Територіальні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту (далі - територіальні підсистеми) діють в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

2. Положення про територіальні підсистеми розробляються на підставі типового положення про таку підсистему і затверджуються відповідно Радою міністрів Автономної

Республіки Крим чи місцевими державними адміністраціями за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Ланки територіальних підсистем створюються:

1) Радою міністрів Автономної Республіки Крим - у районах Автономної Республіки Крим;

2) районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями - у районах, районах у містах Києві та Севастополі.

{Пункт 3 частини третьої статті 10 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4. Субланки ланок територіальних підсистем створюються виконавчими органами сільських, селищних, міських рад.

{Статтю 10 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Положення про ланку територіальної підсистеми та її субланку затверджується органом, що її створив.

{Частина п'ята статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6. Безпосереднє керівництво територіальною підсистемою, її ланкою, субланкою покладається на посадову особу, яка очолює орган, що створив таку підсистему, ланку, субланку.

{Частина шоста статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

7. Безпосереднє керівництво територіальною підсистемою Автономної Республіки Крим покладається на Раду міністрів Автономної Республіки Крим.

8. До складу територіальних підсистем, їх ланок та субланок входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб'єкти господарювання.

{Частина восьма статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Глава 3. Функціонування єдиної державної системи цивільного захисту

Стаття 11. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту

1. Єдина державна система залежно від масштабів і особливостей надзвичайної ситуації, що прогнозується або виникла, функціонує у режимах:

1) повсякденного функціонування;

- 2) підвищеної готовності;
- 3) надзвичайної ситуації;
- 4) надзвичайного стану.

2. Умови і порядок введення режимів підвищеної готовності та надзвичайної ситуації, перелік заходів, завдання та порядок взаємодії суб'єктів забезпечення цивільного захисту щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у зазначених режимах визначаються [Положенням про єдину державну систему цивільного захисту](#), що затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 11 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3. В особливий період, у тому числі у воєнний час, єдина державна система цивільного захисту функціонує відповідно до цього Кодексу та з урахуванням особливостей, що визначаються згідно з вимогами норм міжнародного гуманітарного права, законів України ["Про правовий режим воєнного стану"](#), ["Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію"](#), а також інших нормативно-правових актів.

{Частина третя статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

4. Режим підвищеної готовності та режим надзвичайної ситуації для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її складових встановлюються:

1) за рішенням Кабінету Міністрів України - для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для кількох окремих її функціональних чи територіальних підсистем;

2) за рішенням центрального органу виконавчої влади, що утворив функціональну підсистему, - для відповідної функціональної підсистеми;

3) за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій - для відповідної територіальної підсистеми у повному обсязі або частково для кількох окремих її складових;

4) за рішенням районних державних адміністрацій - для відповідної ланки територіальної підсистеми у повному обсязі або частково для кількох окремих її субланок;

5) за рішеннями виконавчих органів сільських, селищних, міських рад - для відповідної субланки ланки територіальної підсистеми.

{Статтю 11 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 12. Режим повсякденного функціонування

1. Режим повсякденного функціонування єдиної державної системи цивільного захисту встановлюється за умов нормальної виробничо-промислової, радіаційної, хімічної, сейсмічної, гідрогеологічної, гідрометеорологічної, техногенної та пожежної обстановки та за відсутності епідемій, епізоотій, епіфітотій.

Стаття 13. Режим підвищеної готовності

1. Підставами для тимчасового встановлення для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її складових режиму підвищеної готовності є:

- 1) на державному рівні - загроза виникнення надзвичайної ситуації державного рівня;
- 2) на регіональному рівні - загроза виникнення надзвичайної ситуації регіонального рівня;
- 3) на місцевому рівні - загроза виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня;
- 4) для функціональної підсистеми - загроза виникнення надзвичайної ситуації на об'єктах відповідної функціональної підсистеми.

{Частина перша статті 13 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 14. Режим надзвичайної ситуації

1. Підставами для тимчасового встановлення для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її складових режиму надзвичайної ситуації є:

- 1) на державному рівні - виникнення надзвичайної ситуації державного рівня;
- 2) на регіональному рівні - виникнення надзвичайної ситуації регіонального рівня;
- 3) на місцевому рівні - виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня;
- 4) для функціональної підсистеми - виникнення надзвичайної ситуації на об'єктах відповідної функціональної підсистеми.

{Частина перша статті 14 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 15. Режим надзвичайного стану

1. Режим надзвичайного стану для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її територіальних підсистем тимчасово встановлюється у межах території, на якій введено правовий режим надзвичайного стану відповідно до [Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану"](#).

Розділ III ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 4. Повноваження органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, завдання та обов'язки суб'єктів господарювання, права та обов'язки громадян України у сфері цивільного захисту

Стаття 16. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері цивільного захисту

1. До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері цивільного захисту належить:

- 1) керівництво єдиною державною системою цивільного захисту;
- 2) організація здійснення заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- 3) встановлення порядку віднесення території та населених пунктів до відповідних груп цивільного захисту, а суб'єктів господарювання – до відповідних категорій цивільного захисту;

{Пункт 3 частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

- 4) віднесення території та населених пунктів до груп цивільного захисту, затвердження їх переліку;

{Пункт 4 частини першої статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

- 5) створення резерву засобів індивідуального захисту та матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, визначення їх обсягу і порядку використання;

- 6) вжиття заходів щодо забезпечення готовності єдиної державної системи цивільного захисту до дій в умовах надзвичайних ситуацій та в особливий період;

- 7) визначення порядку переведення єдиної державної системи цивільного захисту з режиму функціонування у мирний час на функціонування в умовах особливого періоду;

- 8) залучення сил цивільного захисту до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гуманітарних операцій за межами України;

- 9) забезпечення здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій;

- 10) розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання в особливий період;

- 10¹) визначення порядку маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами);

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом 10¹ згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

- 10²) визначення в особливий період порядку видачі особам, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідних посвідчень та розпізнавальних знаків (емблем);

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом 10² згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

- 11) забезпечення реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки;

12) визначення мобілізаційного завдання для задоволення потреб цивільного захисту та порядку накопичення, зберігання і використання мобілізаційних резервів для потреб цивільного захисту в особливий період;

13) визначення **порядку** підготовки та здійснення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки;

14) визначення порядку розроблення планів цивільного захисту на особливий період та інших планів у сфері цивільного захисту;

15) затвердження щорічного плану основних заходів цивільного захисту України, включаючи заходи у відбудовний період після закінчення воєнних дій;

{Пункт 15 частини першої статті 16 в редакції Закону № 2132-IX від 15.03.2022}

15²) визначення обсягу та строків здійснення відновлювальних робіт з ліквідації наслідків воєнних дій під час дії воєнного стану;

{Частину першу статті 16 доповнено пунктом 15² згідно із Законом № 2132-IX від 15.03.2022}

16) визначення порядку навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях;

17) здійснення інших повноважень, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

Стаття 17. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту:

1) подає на розгляд Кабінету Міністрів України проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та на особливий період;

2) забезпечує формування державної політики з питань створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення обліку таких споруд;

3) забезпечує формування державної політики з питань впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, забезпечує відповідне нормативно-правове регулювання, виконує функції з нормування в будівництві щодо заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки під час проектування та будівництва;

4) забезпечує формування державної політики з питань радіаційного і хімічного захисту, встановлює вимоги для засобів радіаційного і хімічного захисту населення та аварійно-рятувальних формувань;

5) визначає показники, за якими здійснюється районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

6) затверджує порядок організації виконання піротехнічних робіт, пов'язаних із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються в терористичних цілях), крім територій, наданих для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військових закладів освіти, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також порядок взаємодії під час виконання таких робіт;

7) затверджує [статут дій](#) органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в надзвичайних ситуаціях;

8) затверджує [порядок організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб](#) в органах та підрозділах цивільного захисту;

9) затверджує порядок використання авіаційних сил і засобів для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на території України;

10) затверджує правила пожежної та техногенної безпеки, норми, інструкції і методики, а також інші нормативно-правові акти з питань пожежної та техногенної безпеки, що є загальнообов'язковими для виконання;

11) здійснює нормативно-правове регулювання щодо порядку організації та здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, дозвільно-реєстраційної діяльності, оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, порядку та умов застосування запобіжних заходів;

12) затверджує перелік центрів медико-психологічної реабілітації, порядок проходження медико-психологічної реабілітації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, положення про медико-психологічну реабілітацію та відповідність санаторно-курортних установ вимогам медико-психологічної реабілітації;

13) визначає порядок проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

13¹) подає на розгляд Кабінету Міністрів України проект переліку об'єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

{Частина першу статті 17 доповнено пунктом 13¹ згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

14) затверджує [типове положення](#) про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності;

15) здійснює інші повноваження відповідно до [Конституції](#) та законів України.

{Стаття 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 353-VII від 20.06.2013, № 2020-VIII від 13.04.2017, № 124-IX від 20.09.2019, № 2081-IX від 17.02.2022, № 1882-IX від 16.11.2021; в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022; /-зміни до частини другої статті

17, прийняті Законом № 1686-IX від 15.07.2021, внести неможливо (відсутня частина друга)-/}

Стаття 17¹. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту

1. До системи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, входять сили цивільного захисту, заклади освіти та наукові установи, заклади охорони здоров'я (медичні підрозділи) (далі - органи та підрозділи цивільного захисту), що належать до сфери його управління.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту:

1) організовує та забезпечує керівництво Кабінету Міністрів України єдиною державною системою цивільного захисту;

2) формує проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та на особливий період, організовує планування заходів цивільного захисту центральними та місцевими органами виконавчої влади;

3) проводить підготовку органів управління функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту та їх ланок;

4) здійснює оповіщення та інформування центральних і місцевих органів виконавчої влади про загрозу виникнення та виникнення надзвичайних ситуацій, здійснює методичне керівництво щодо створення і належного функціонування систем оповіщення цивільного захисту різних рівнів;

5) залучає аварійно-рятувальні формування центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та координує їх діяльність під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій державного і регіонального рівнів, організовує проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, здійснює контроль за їх проведенням;

6) забезпечує гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров'ю населення чи призводять до завдання матеріальних збитків;

7) організовує та забезпечує охорону від пожеж підприємств, установ, організацій та інших об'єктів на підставі договорів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

8) забезпечує організацію авіаційного пошуку і рятування повітряних суден, що зазнають або зазнали лиха, координує проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт авіаційними силами і засобами центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності;

9) бере участь у роботі комісій з розслідування авіаційних подій;

10) здійснює безпосереднє управління заходами з переведення єдиної державної системи цивільного захисту з режиму функціонування в мирний час на функціонування в умовах особливого періоду;

11) бере участь у розробленні мобілізаційного плану держави;

12) розгортає в разі проведення мобілізації спеціальні формування, призначені для виконання окремих завдань цивільного захисту міст та суб'єктів господарювання, віднесених відповідно до груп та категорій цивільного захисту;

13) веде облік осіб, які проходять службу цивільного захисту, а також осіб, які уклали контракт про перебування в резерві служби цивільного захисту;

14) визначає потребу у фінансових та матеріально-технічних ресурсах органів та підрозділів цивільного захисту для виконання ними завдань особливого періоду та в разі проведення цільової мобілізації подає відповідні пропозиції до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного і соціального розвитку;

15) здійснює координацію, організацію та методичне керівництво щодо визначення стану готовності функціональних і територіальних підсистем до вирішення завдань цивільного захисту у мирний час та в особливий період;

16) реалізує державну політику з питань створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення обліку таких споруд;

17) реалізує державну політику з питань впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, виконує роботу з віднесення населених пунктів та об'єктів національної економіки до груп (категорій) цивільного захисту;

18) реалізує державну політику з питань радіаційного і хімічного захисту населення, координує та контролює здійснення заходів для захисту населення і територій у разі виникнення радіаційних аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виливом (викидом) небезпечних хімічних речовин;

19) здійснює разом із центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями прогнозування ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій, здійснює районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

20) реалізує державну політику з питань організації та виконання заходів з евакуації населення, координує діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів господарювання із зазначених питань;

21) забезпечує в межах своїх повноважень реалізацію державної політики з питань медичного та біологічного захисту населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій;

22) бере участь у здійсненні заходів з медичного захисту, надання екстреної медичної допомоги постраждалому населенню та рятувальникам в зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження), заходах з медичного забезпечення (лікувально-профілактичні, санітарно-гігієнічні заходи, медичне постачання та санаторно-курортне лікування) осіб

рядового і начальницького складу, ветеранів служби цивільного захисту (ветеранів війни) та членів їхніх сімей;

23) визначає рівні надзвичайних ситуацій, веде їх облік, видає експертні висновки про рівень надзвичайної ситуації;

24) забезпечує виконання заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з технологічними терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій, здійснює просвітницьку та освітню діяльність з метою підготовки населення до дій в умовах вчинення терористичного акту;

25) виконує піротехнічні роботи, пов'язані із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підричних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються в терористичних цілях), крім територій, наданих для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військових закладів освіти, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

26) здійснює атестацію та сертифікацію аварійно-рятувальних служб і рятувальників;

27) здійснює контроль за готовністю авіаційних сил та засобів пошуку і рятування до проведення пошуку і рятування, за організацією пошуково-рятувального забезпечення польотів повітряних суден авіації центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності;

28) вносить відповідним органам пропозиції щодо припинення польотів у разі порушення вимог нормативних документів з питань пошуково-рятувального забезпечення до усунення недоліків;

29) забезпечує виконання актів Верховної Ради України, Президента України про надання Україною гуманітарної допомоги іноземним державам, зокрема організовує закупівлю товарів і послуг, у тому числі із завантаження, вивезення та складування вантажів, здійснює їх супроводження до місця призначення та передачу отримувачам гуманітарної допомоги;

30) визначає основні напрями розвитку відомчої науки, виступає замовником наукових робіт;

31) забезпечує організацію проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

32) забезпечує організацію навчання з питань цивільного захисту посадових осіб центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і суб'єктів господарювання, забезпечує організацію розроблення програм з навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, розглядає та затверджує їх, забезпечує організацію та контроль за їх виконанням;

33) здійснює функції з організації та навчально-методичного забезпечення навчання (підвищення кваліфікації за цільовим призначенням) керівних кадрів і фахівців центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, на яких поширюється дія законів України у сфері цивільного захисту, затверджує навчальні плани і програми післядипломної освіти;

34) затверджує робочі навчальні плани і програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів сфери цивільного захисту відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з конкретних професій;

35) бере участь у формуванні державного оборонного замовлення;

36) реалізує державну політику щодо державної таємниці, здійснює контроль за її збереженням в апараті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, територіальних органах (у разі їх утворення), спеціальних формуваннях і підрозділах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління;

37) здійснює міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту;

38) забезпечує в межах повноважень здійснення заходів з охорони праці в системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює відповідно до законодавства державний нагляд (контроль) за безпечним веденням робіт особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

39) здійснює державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами, визначеними [статтею 65](#) цього Кодексу;

{Пункт 39 частини другої статті 17¹ в редакції Закону [№ 3063-IX від 02.05.2023](#)}

40) здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог пожежної та техногенної безпеки під час проведення робіт з будівництва будинків, будівель і споруд, крім об'єктів будівництва класу СС1;

{Пункт 40 частини другої статті 17¹ в редакції Закону [№ 3063-IX від 02.05.2023](#)}

41) погоджує проекти норм, правил і регламентів та інших нормативних документів, нормативно-правових актів у частині забезпечення пожежної та техногенної безпеки;

42) бере участь у розробленні суб'єктами господарювання положень, інструкцій та інших нормативних документів з питань пожежної та техногенної безпеки;

42¹) подає до відповідного уповноваженого органу містобудування та архітектури висновки до розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту проектів містобудівної документації, а також з питань дотримання вимог пожежної та техногенної безпеки для подальшого розгляду архітектурно-містобудівною радою;

{Частину другу статті 17¹ доповнено пунктом 42¹ згідно із Законом [№ 2486-IX від 29.07.2022](#)}

42²) бере участь у професійній атестації виконавців окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури, які здійснюють діяльність з питань

інженерно-технічних заходів цивільного захисту, а також з питань пожежної та техногенної безпеки;

{Частина другу статті 17¹ доповнено пунктом 42² згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

43) здійснює відповідно до закону ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

44) бере участь у розслідуванні причин виникнення пожеж, надзвичайних ситуацій та невиконання запобіжних заходів;

45) забезпечує контроль за створенням та використанням матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання;

46) створює і використовує фінансові ресурси та матеріальні резерви для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та надання термінової невідкладної допомоги постраждалим;

47) складає акти перевірок, приписи щодо усунення виявлених порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки, інші обов'язкові для виконання розпорядчі документи;

48) звертається до адміністративного суду щодо допущення уповноважених посадових осіб до проведення планових або позапланових перевірок (у разі їх недопущення з підстав інших, ніж передбачені [Законом України "Про основні засади державного нагляду \(контролю\) у сфері господарської діяльності"](#)), а також щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, дільниць, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, зупинення проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску і реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, надання послуг, у разі якщо такі порушення створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей, з інших підстав, визначених законом;

{Пункт 48 частини другої статті 17¹ із змінами, внесеними згідно із Законом № 2655-IX від 06.10.2022}

49) здійснює реєстрацію декларацій відповідності матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;

50) складає протоколи та розглядає справи про адміністративні правопорушення відповідно до закону;

{Пункт 50 частини другої статті 17¹ в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

50¹) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, пов'язаних з порушенням законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, вживає у межах компетенції заходів для їх усунення;

{Частина другу статті 17¹ доповнено пунктом 50¹ згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

51) перевіряє стан дотримання вимог законодавства у сфері цивільного захисту та складає відповідні акти;

52) подає Раді міністрів Автономної Республіки Крим, центральним та місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування інформацію про юридичних та фізичних осіб, винних у порушенні вимог законодавства у сфері цивільного захисту;

53) розробляє відповідно до компетенції нормативно-правові акти та нормативні документи та забезпечує їх прийняття в установленому законом порядку;

54) застосовує адміністративно-господарські санкції за порушення вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки;

55) бере участь у проведенні технічних розслідувань обставин і причин виникнення надзвичайних ситуацій, загибелі і травмування людей, знищення і пошкодження майна;

56) проводить перевірки наявності документів, що дають право на виконання вибухопожежонебезпечних робіт;

57) здійснює звукозапис, фото- і відеозйомку як допоміжні засоби документування порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки, готує пропозиції щодо запобігання виникненню пожеж та надзвичайних ситуацій;

58) скликає в установленому порядку та проводить наради з питань, що належать до його компетенції;

59) отримує в установленому порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб інформацію, необхідну для виконання повноважень;

60) залучає до комплексних перевірок представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, фахівців науково-дослідних та проектних установ, представників інших органів державного нагляду за погодженням з їх керівниками, якщо їх повноваження із здійснення чи участі в комплексних заходах передбачені законом;

60¹) подає до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, пропозиції щодо переліку об'єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

{Частина другу статті 17¹ доповнено пунктом 60¹ згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

61) здійснює інші повноваження відповідно до Конституції та законів України.

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює повноваження безпосередньо і через свої територіальні органи (у разі їх утворення).

{Кодекс доповнено статтею 17¹ згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 18. Повноваження інших центральних органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту

1. До повноважень інших центральних органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту належить:

1) забезпечення цивільного захисту у сфері суспільного життя, в якій реалізує державну політику відповідний орган виконавчої влади;

2) здійснення заходів щодо захисту населення і територій під час надзвичайних ситуацій;

3) забезпечення виконання завдань цивільного захисту створеними ними функціональними підсистемами;

4) розроблення та забезпечення реалізації галузевих програм і планів заходів з питань цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;

5) розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування національної економіки в особливий період, зокрема суб'єктів господарювання, що належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади;

6) забезпечення реалізації вимог техногенної безпеки на об'єктах, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 6 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

7) керівництво створеними ними аварійно-рятувальними службами, суб'єктами господарювання, основна діяльність яких спрямована або може бути спрямована на виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, спеціалізованими службами цивільного захисту, забезпечення їх діяльності та здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;

8) забезпечення виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, заходів і робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

9) визначення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування загальної потреби у захисних спорудах цивільного захисту для суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 9 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

10) організація здійснення заходів щодо створення, утримання та використання фонду захисних споруд цивільного захисту суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

11) організація обліку фонду захисних споруд цивільного захисту суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, та захисних споруд цивільного захисту державної власності, що перебувають на балансі суб'єктів господарювання приватної форми власності;

12) організація проведення технічної інвентаризації фонду захисних споруд цивільного захисту суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

13) виключення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, сховищ та протирадіаційних укриттів з фонду захисних споруд цивільного захисту;

{Пункт 13 частини першої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

14) віднесення суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, до категорій цивільного захисту відповідно до основних показників та затвердження їх переліку;

15) організація створення автоматизованих систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення на об'єктах підвищеної небезпеки, що належать до сфери їх управління;

16) здійснення методичного керівництва суб'єктами господарювання, що належать до сфери їх управління, стосовно виконання ними вимог техногенної та пожежної безпеки, а також контролю за виконанням зазначених вимог;

17) створення і використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

18) забезпечення навчання з питань цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки посадових осіб міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, а також суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

19) розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 20 частини першої статті 18 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

20¹) забезпечення відповідно до законодавства своїх працівників засобами індивідуального захисту;

{Частину першу статті 18 доповнено пунктом 20¹ згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

20²) забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

{Частину першу статті 18 доповнено пунктом 20² згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

21) здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

2. Організація заходів цивільного захисту у функціональних підсистемах і забезпечення техногенної та пожежної безпеки у сфері суспільного життя, в якій реалізує державну політику міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади, здійснюються підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються такими органами у складі їх апаратів.

3. Положення про підрозділи з питань цивільного захисту центрального органу виконавчої влади затверджується відповідним центральним органом виконавчої влади.

4. У центральних органах виконавчої влади, які не створюють функціональні підсистеми, призначаються працівники з питань цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки.

5. Основні функції з питань цивільного захисту, що належать до компетенції відповідного центрального органу виконавчої влади, визначаються в положенні про цей орган.

Стаття 19. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту

1. До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій у сфері цивільного захисту належить:

- 1) забезпечення цивільного захисту на відповідній території;
- 2) створення територіальних підсистем та їх ланок, забезпечення виконання ними завдань;

{Пункт 2 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3) забезпечення реалізації вимог техногенної безпеки на об'єктах, що належать до сфери їх управління;

{Пункт 3 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

4) розроблення та забезпечення реалізації регіональних, місцевих програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;

5) створення та керівництво аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, забезпечення їх діяльності, здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;

{Пункт 5 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

6) створення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та підтримання у постійній готовності

територіальної системи централізованого оповіщення, здійснення її модернізації та забезпечення функціонування;

{Пункт 6 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7) забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

8) організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на відповідній території, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

8¹) забезпечення пожежної безпеки на відповідних територіях та об'єктах;

{Частину першу статті 19 доповнено пунктом 8¹ згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводить в дію з 17.06.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

9) організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

10) організація та проведення евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення населення;

{Пункт 10 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

11) контроль за станом навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічною та епідемічною ситуацією, за місцями захоронення біологічних матеріалів, заражених активними формами бактерій;

12) розроблення та здійснення на відповідній території заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, в особливий період;

13) підготовка пропозицій щодо віднесення території та населених пунктів до груп цивільного захисту та подання їх центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 13 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022}

14) віднесення відповідно до основних показників суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, до категорії цивільного захисту та затвердження їх переліку у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України;

15) створення і використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

16) завчасне накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення, яке проживає у прогнозованих зонах хімічного забруднення і зонах спостереження суб'єктів господарювання радіаційної небезпеки I і II категорій, та

формувань цивільного захисту, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки;

17) взаємодія з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо виконання завдань цивільного захисту;

{Пункт 17 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

18) організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій;

19) забезпечення соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, зокрема виплати матеріальної допомоги;

20) створення на регіональному та місцевому рівнях комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій - спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування;

21) затвердження планів комплектування територіальних курсів, навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, забезпечення проходження на таких курсах та в центрах навчання посадових осіб і працівників місцевих державних адміністрацій, суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, з числа керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів цивільного захисту, організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях;

{Пункт 21 частини першої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

22) організація виконання вимог законодавства щодо створення, використання, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту;

23) визначення потреби фонду захисних споруд цивільного захисту;

24) планування та організація роботи з дообладнання або спорудження в особливий період підвальних та інших заглиблених приміщень для укриття населення;

25) прийняття рішень про подальше використання захисних споруд цивільного захисту державної та комунальної власності;

26) організація обліку фонду захисних споруд цивільного захисту;

27) здійснення контролю за утриманням та станом готовності захисних споруд цивільного захисту;

28) організація проведення технічної інвентаризації захисних споруд цивільного захисту, виключення їх за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, з фонду таких споруд;

{Пункт 28 частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

29) розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління;

30) здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

2. До повноважень органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту належить:

1) забезпечення цивільного захисту на відповідній території;

2) створення субланок ланок територіальних підсистем, забезпечення виконання ними завдань;

{Пункт 2 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3) забезпечення реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки на суб'єктах господарювання, що належать до сфери їх управління, які можуть створити реальну загрозу виникнення аварії;

4) розроблення та забезпечення реалізації програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки;

5) створення аварійно-рятувальних служб, формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту, пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони та добровільної пожежної охорони, керівництво ними, забезпечення їх діяльності, здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;

{Пункт 5 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

6) створення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та підтримання у постійній готовності місцевої системи централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, здійснення її модернізації та забезпечення функціонування;

{Пункт 6 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7) забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

8) організація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на відповідній території, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

{Пункт 8 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8¹) забезпечення пожежної безпеки на відповідних територіях та об'єктах;

{Частину другу статті 19 доповнено пунктом 8¹ згідно із Законом № 1259-IX від 19.02.2021 - вводить в дію з 17.06.2021; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

9) організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

10) організація та здійснення евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення населення;

{Пункт 10 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

11) контроль за станом навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічною та епідемічною ситуацією;

12) розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання в особливий період, що належать до сфери їх управління;

13) підготовка пропозицій щодо віднесення території та населених пунктів до груп цивільного захисту та подання їх Раді міністрів Автономної Республіки Крим, відповідним обласним державним адміністраціям;

{Пункт 13 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

14) віднесення суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, до категорій цивільного захисту відповідно до основних показників та затвердження їх переліку;

15) створення і використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

16) забезпечення завчасного накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення та формувань цивільного захисту, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки;

{Пункт 16 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

17) взаємодія з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо виконання завдань цивільного захисту;

{Пункт 17 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

18) організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій;

19) забезпечення складення довідок про визнання особи постраждалою внаслідок надзвичайної ситуації, списків (реєстрів) постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, відповідно до яких надається матеріальна допомога, списків загиблих осіб на підставі їх ідентифікації;

20) забезпечення соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, зокрема виплати матеріальної допомоги;

21) створення згідно з вимогами цього Кодексу комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій - спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування;

{Пункт 21 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

22) забезпечення проходження в установлені строки навчання з питань цивільного захисту посадових осіб, працівників органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання комунальної власності з числа керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів цивільного захисту, організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, формування планів проведення і облік проведених спеціальних об'єктових навчань та тренувань з питань цивільного захисту на відповідній території;

{Пункт 22 частини другої статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

23) організація виконання вимог законодавства щодо створення, використання, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту;

24) визначення за погодженням з місцевими державними адміністраціями потреби фонду захисних споруд цивільного захисту;

{Пункт 24 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

25) планування та організація роботи з дообладнання або спорудження в особливий період підвальних та інших заглиблених приміщень для укриття населення;

26) прийняття рішень про подальше використання захисних споруд цивільного захисту державної та комунальної власності у разі банкрутства (ліквідації) суб'єкта господарювання, на балансі якого вона перебуває, та безхазяйних захисних споруд;

27) організація обліку фонду захисних споруд цивільного захисту;

28) здійснення контролю за утриманням та станом готовності захисних споруд цивільного захисту;

29) організація проведення технічної інвентаризації захисних споруд цивільного захисту, виключення їх за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, з фонду захисних споруд цивільного захисту;

{Пункт 29 частини другої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

30) реалізація заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання комунальної форми власності;

31) здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

3. Організація заходів цивільного захисту здійснюється в:

територіальних підсистемах - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються у їх складі;

ланках територіальних підсистем - районними державними адміністраціями та підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються у їх складі;

субланках ланок територіальних підсистем - виконавчими органами міських, селищних і сільських рад та підрозділами з питань цивільного захисту, які створюються у їх складі.

{Частина третя статті 19 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 20. Завдання і обов'язки суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців

{Назва статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1. До завдань і обов'язків суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців (далі - суб'єкти господарювання) у сфері цивільного захисту належить:

{Абзац перший частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1) забезпечення виконання заходів у сфері цивільного захисту на об'єктах суб'єкта господарювання;

2) забезпечення відповідно до законодавства своїх працівників засобами колективного та індивідуального захисту;

3) розміщення інформації, у тому числі у доступній для осіб з порушеннями зору та слуху формі, про заходи безпеки працівників, населення у разі виникнення надзвичайної ситуації, пожежі або іншої небезпечної події та інформування працівників, громадськості про стан пожежної та техногенної безпеки об'єктів нерухомого майна, що перебувають у їх власності або користуванні (крім суб'єктів господарювання, які займаються незалежною професійною діяльністю за місцем проживання та не використовують найману працю);

{Пункт 3 частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

4) організація та здійснення під час виникнення надзвичайних ситуацій евакуаційних заходів щодо працівників та майна суб'єкта господарювання;

5) створення об'єктових формувань цивільного захисту відповідно до цього Кодексу та інших законодавчих актів, необхідної для їх функціонування матеріально-технічної бази і забезпечення готовності таких формувань до дій за призначенням;

6) створення диспетчерських служб відповідно до цього Кодексу та інших законів, необхідних для забезпечення безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;

7) проведення оцінки ризиків виникнення надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання, здійснення заходів щодо неперевищення прийнятних рівнів таких ризиків;

8) здійснення навчання працівників з питань цивільного захисту, у тому числі правилам техногенної та пожежної безпеки;

{Пункт 9 частини першої статті 20 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

10) розроблення планів локалізації та ліквідації аварій та їх наслідків на об'єктах підвищеної небезпеки;

{Пункт 10 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

11) проведення об'єктових тренувань і навчань з питань цивільного захисту;

12) забезпечення аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання відповідно до вимог **статті 133** цього Кодексу;

13) здійснення за власні кошти заходів цивільного захисту, що зменшують рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

14) забезпечення безперешкодного доступу уповноважених посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, для здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки незалежно від присутності керівника (уповноваженої особи) суб'єкта господарювання;

{Пункт 14 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

14¹) забезпечення безперешкодного доступу працівників аварійно-рятувальних служб, з якими укладені угоди про аварійно-рятувальне обслуговування суб'єктів господарювання, для проведення обстежень на відповідність протиаварійних заходів планам локалізації і ліквідації наслідків аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, сил цивільного захисту - для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у разі виникнення пожеж та інших небезпечних подій;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 14¹ згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

15) забезпечення дотримання вимог законодавства щодо створення, зберігання, утримання, використання та реконструкції захисних споруд цивільного захисту;

16) здійснення обліку захисних споруд цивільного захисту, які перебувають на балансі (утриманні);

17) дотримання протиепідемічного, протиепізоотичного та протиепіфітотичного режиму;

18) створення і використання матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

19) розроблення заходів щодо забезпечення пожежної безпеки, впровадження досягнень науки і техніки, позитивного досвіду із зазначеного питання;

20) розроблення і затвердження інструкцій та видання наказів з питань пожежної безпеки, у тому числі щодо призначення особи (осіб), відповідальної (відповідальних) за забезпечення пожежної безпеки, здійснення контролю за їх виконанням;

{Пункт 20 частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

21) забезпечення виконання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, а також виконання вимог приписів, постанов та розпоряджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 21 частини першої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

21¹) визначення у разі відсутності керівника уповноваженої особи, яка має бути присутньою під час здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки;

{Частину першу статті 20 доповнено пунктом 21¹ згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

22) утримання у справному стані засобів цивільного та протипожежного захисту, недопущення їх використання не за призначенням;

23) здійснення заходів для забезпечення власних об'єктів нерухомого майна засобами цивільного захисту, у тому числі системами протипожежного захисту;

{Пункт 23 частини першої статті 20 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

24) своєчасне інформування відповідних органів та підрозділів цивільного захисту про несправність пожежно-рятувальної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на відповідній території;

{Пункт 24 частини першої статті 20 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

25) виконання інших завдань і заходів у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

2. Організація заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання здійснюється підрозділами (посадовими особами) з питань цивільного захисту, які створюються (призначаються) керівниками зазначених суб'єктів господарювання з урахуванням таких вимог:

1) у суб'єктах господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту, з чисельністю працюючих понад 3 тисячі осіб створюються підрозділи з питань цивільного захисту;

2) у суб'єктах господарювання, а також закладах охорони здоров'я із загальною чисельністю працюючих та осіб, які перебувають на лікуванні, від 200 до 3 тисяч осіб та у суб'єктах господарювання, віднесених до другої категорії цивільного захисту, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

3) у закладах освіти із чисельністю 500 і більше осіб, які здобувають освіту за денною формою, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту;

{Пункт 3 частини другої статті 20 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

4) у суб'єктах господарювання з чисельністю працюючих до 200 осіб призначаються особи з питань цивільного захисту за рахунок штатної чисельності суб'єкта господарювання.

3. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до Закону як підприємці, виконують заходи цивільного захисту особисто.

4. Порядок діяльності підрозділів з питань цивільного захисту або призначених осіб визначається відповідними положеннями про них або посадовими інструкціями. [Положення про підрозділ](#) (посадова інструкція працівника) з питань цивільного захисту затверджується керівником, що його створив (призначив), на підставі типового положення про такий підрозділ, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина четверта статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 21. Права та обов'язки громадян у сфері цивільного захисту

1. Громадяни України мають право на:

1) отримання інформації про надзвичайні ситуації або небезпечні події, що виникли або можуть виникнути, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі;

2) забезпечення засобами колективного та індивідуального захисту та їх використання;

3) звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту від надзвичайних ситуацій;

4) участь у роботах із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільних формувань цивільного захисту;

5) отримання заробітної плати за роботу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі залучення до таких робіт згідно з трудовими договорами;

6) соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров'ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків;

7) медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних і психологічних травм.

2. Громадяни України зобов'язані:

1) дотримуватися правил поведінки, безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях;

2) дотримуватися заходів безпеки у побуті та повсякденній трудовій діяльності, не допускати порушень виробничої і технологічної дисципліни, вимог екологічної безпеки, охорони праці, що можуть призвести до надзвичайної ситуації;

3) вивчати способи захисту від надзвичайних ситуацій та дій у разі їх виникнення, надання домедичної допомоги постраждалим, правила користування засобами захисту;

4) повідомляти службі екстреної допомоги населенню про виникнення надзвичайних ситуацій;

5) у разі виникнення надзвичайної ситуації до прибуття аварійно-рятувальних підрозділів вживати заходів для рятування населення і майна;

6) дотримуватися протиепідемічного, протиепізоотичного та протиепіфітотичного режимів, режимів радіаційного захисту;

7) виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать на праві приватної власності, первинними засобами пожежогасіння, навчати дітей обережному поводженню з вогнем.

3. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, у разі виникнення надзвичайних ситуацій користуються тими самими правами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими [Конституцією](#), законами чи міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Глава 5. Сили цивільного захисту

Стаття 22. Склад та основні завдання сил цивільного захисту

1. До сил цивільного захисту належать:

- 1) Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;
- 2) аварійно-рятувальні служби;
- 3) формування цивільного захисту;
- 4) спеціалізовані служби цивільного захисту;
- 5) пожежно-рятувальні підрозділи (частини);
- 6) добровільні формування цивільного захисту.

2. Основними завданнями сил цивільного захисту є:

- 1) проведення робіт та вжиття заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, захисту населення і територій від них;
- 2) проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;
- 3) гасіння пожеж;

4) ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, загрози вибухів, обвалів, зсувів, затоплень, радіоактивного, хімічного забруднення та біологічного зараження, інших небезпечних проявів;

5) проведення піротехнічних робіт, пов'язаних із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), крім територій, які надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, військових закладів освіти, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань;

5¹) здійснення через підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту комплексу заходів з метою ліквідації небезпек, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами, зокрема нетехнічне та технічне обстеження територій, складення карт, виявлення, знешкодження та/або знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовки документації після розмінування, надання громадам інформації про протимінну діяльність та передачу очищеної території;

{Частина другу статті 22 доповнено пунктом 5¹ згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6) проведення вибухових робіт для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків;

7) проведення робіт щодо життєзабезпечення постраждалих;

8) надання екстреної медичної допомоги постраждалим у районі надзвичайної ситуації і транспортування їх до закладів охорони здоров'я;

8¹) участь у проведенні евакуації населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, а також із зон збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій) у безпечні райони;

{Частина другу статті 22 доповнено пунктом 8¹ згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

9) здійснення перевезень матеріально-технічних засобів, призначених для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та надання гуманітарної допомоги постраждалим внаслідок таких ситуацій;

10) надання допомоги іноземним державам щодо проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гуманітарного розмінування територій та водних акваторій;

{Пункт 10 частини другої статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

11) проведення аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання та окремих територій, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій.

3. Сили цивільного захисту можуть залучатися до проведення відновлювальних робіт.

4. Сили цивільного захисту, крім добровільних формувань цивільного захисту, забезпечуються засобами цивільного захисту для проведення робіт в автономному режимі протягом не менше трьох діб.

{Статтю 22 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

Стаття 23. Аварійно-рятувальні служби

1. Аварійно-рятувальні служби поділяються на:

- 1) державні, регіональні, комунальні, об'єктові та громадських організацій;
- 2) спеціалізовані та неспеціалізовані;
- 3) професійні та непрофесійні.

2. Аварійно-рятувальні служби утворюються:

1) державні - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, іншими центральними органами виконавчої влади;

{Пункт 1 частини другої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) регіональні - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями в Автономній Республіці Крим, області, містах Києві та Севастополі відповідно;

3) комунальні - сільськими, селищними, міськими радами (в адміністративному центрі відповідної територіальної громади);

{Пункт 3 частини другої статті 23 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4) об'єктові - керівником суб'єкта господарювання, що експлуатує об'єкти підвищеної небезпеки;

5) громадських організацій - громадською організацією відповідно до закону.

3. Державні, регіональні, комунальні аварійно-рятувальні служби і аварійно-рятувальні служби громадських організацій, створені на професійній основі, є юридичними особами.

4. Спеціалізовані професійні аварійно-рятувальні служби, діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням гірничорятувальних робіт, є воєнізованими.

5. Непрофесійні об'єктові аварійно-рятувальні служби створюються з числа інженерно-технічних та інших досвідчених працівників суб'єктів господарювання, які мають необхідні знання та навички у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і здатні за станом здоров'я виконувати роботи в екстремальних умовах.

6. Працівники аварійно-рятувальної служби поділяються на основних та допоміжних.

7. До основних працівників аварійно-рятувальної служби належать працівники, які організують і виконують аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи та забезпечують

готовність аварійно-рятувальних служб до проведення таких робіт. Основні працівники професійної аварійно-рятувальної служби поділяються на керівних та рядових.

8. До допоміжних працівників професійної аварійно-рятувальної служби належать працівники, які забезпечують її повсякденну діяльність.

9. Особливим видом аварійно-рятувальних служб є служби медицини катастроф, які діють у складі центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф системи екстреної медичної допомоги, що створюються органами влади Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя відповідно до закону.

Типове положення про центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф затверджується Кабінетом Міністрів України.

10. Статут аварійно-рятувальної служби або положення про аварійно-рятувальну службу розробляється на підставі типового статуту (положення) аварійно-рятувальної служби та затверджується органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, суб'єктом господарювання, які утворили таку службу.

11. Державні, комунальні аварійно-рятувальні служби та аварійно-рятувальні служби громадських організацій набувають статусу юридичної особи з дня їх державної реєстрації у порядку, встановленому законом для державної реєстрації юридичних осіб. Статuti державних, комунальних аварійно-рятувальних служб та аварійно-рятувальних служб громадських організацій, які подаються державному реєстратору, мають бути погоджені з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина одинадцята статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

12. На аварійно-рятувальні служби покладається виконання таких завдань:

1) аварійно-рятувальне обслуговування на договірній основі суб'єктів господарювання та окремих територій, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій;

2) подання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування та суб'єктам господарювання пропозицій щодо поліпшення протиаварійного стану суб'єктів господарювання і територій та усунення виявлених порушень вимог щодо дотримання техногенної безпеки;

3) невідкладне інформування керівників суб'єктів господарювання, які експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки, про виявлення порушень вимог пожежної та техногенної безпеки на таких суб'єктах господарювання;

4) проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

5) виконання робіт із запобігання виникненню та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій і щодо захисту від них населення і територій;

6) захист навколишнього природного середовища та локалізація зони впливу шкідливих і небезпечних факторів, що виникають під час аварій та катастроф;

7) забезпечення готовності своїх органів управління, сил і засобів до дій за призначенням;

8) пошук і рятування людей на уражених об'єктах і територіях, надання у можливих межах невідкладної, у тому числі медичної, допомоги особам, які перебувають у небезпечному для життя й здоров'я стані, на місці події та під час евакуації до лікувальних закладів;

9) ліквідація особливо небезпечних проявів надзвичайних ситуацій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, загрози вибухів, обвалів, зсувів, затоплень, радіаційного та бактеріального зараження, інших небезпечних проявів;

10) контроль за готовністю об'єктів і територій, що ними обслуговуються, до проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

11) участь у розробленні та погодженні планів локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків на об'єктах підвищеної небезпеки, що ними обслуговуються;

{Пункт 11 частини дванадцятої статті 23 в редакції Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

12) організація ремонту та технічного обслуговування аварійно-рятувальних засобів, розроблення та виробництво їх окремих зразків;

13) участь у підготовці працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

13. Аварійно-рятувальні служби мають право на:

1) отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання інформації, необхідної для виконання покладених на службу завдань;

2) безперешкодний доступ на об'єкти суб'єктів господарювання та їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) встановлення вимог щодо додержання заходів безпеки для всіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації;

4) проведення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій документування, кіно- і відеозйомки, фотографування та звукозапису;

5) тимчасову заборону або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зони надзвичайної ситуації.

14. Завдання і функції конкретних аварійно-рятувальних служб визначаються їх статутами чи положеннями, які погоджуються з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та затверджуються згідно із законодавством.

{Частина чотирнадцята статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

15. Матеріально-технічне та фінансове забезпечення діяльності аварійно-рятувальних служб здійснюється за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, підприємств, установ, організацій, що створюють аварійно-рятувальні служби, коштів від надання додаткових платних послуг, а також добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, інших не заборонених законодавством джерел.

Стаття 24. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту

1. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту функціонує в системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, і складається з органів управління, аварійно-рятувальних формувань центрального підпорядкування, аварійно-рятувальних формувань спеціального призначення, спеціальних авіаційних, морських та інших формувань, державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин), навчальних центрів, формувань та підрозділів забезпечення.

{Частина перша статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Організація та порядок повсякденної діяльності Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та функціонування її під час виконання завдань за призначенням визначаються [Положенням](#) про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Для аварійно-рятувальних формувань центрального підпорядкування Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту рішенням керівника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, встановлюються зони відповідальності щодо реагування на надзвичайні ситуації.

{Частина третя статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. [Критерії](#) утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та [перелік](#) суб'єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини), визначаються Кабінетом Міністрів України.

5. До повноважень Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту належить:

1) аварійно-рятувальне обслуговування на договірній основі об'єктів підвищеної небезпеки та окремих територій, що перебувають у власності, володінні або користуванні суб'єктів господарювання, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій, [перелік](#) яких визначається Кабінетом Міністрів України;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 24 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013}

2) подання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування та суб'єктам господарювання пропозицій щодо поліпшення протиаварійного стану об'єктів підвищеної небезпеки та окремих територій, що перебувають у власності, володінні або

користуванні суб'єктів господарювання, та усунення виявлених порушень вимог щодо дотримання техногенної безпеки;

3) невідкладне інформування керівників суб'єктів господарювання, що експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки, про виявлення порушень вимог техногенної безпеки;

4) отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання інформації, необхідної для виконання покладених на службу завдань;

5) безперешкодний доступ на об'єкти суб'єктів господарювання та їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гасіння пожеж;

6) право вимагати від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації, додержання встановлених заходів безпеки;

7) проведення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій документування, кіно- і відеозйомки, фотографування та звукозапису;

8) участь у роботі комісій з розслідування причин виникнення надзвичайних ситуацій у суб'єктів господарювання і на територіях, що нею обслуговуються;

9) тимчасова заборона або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зони надзвичайної ситуації, місці гасіння пожежі, а також доступу громадян на окремі об'єкти і території;

10) здійснення аварійно-рятувального забезпечення туристичних груп та окремих туристів.

6. Повноваження Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та інших професійних аварійно-рятувальних служб можуть бути обмежені на територіях та у суб'єктів господарювання, у яких відповідно до [Закону України "Про державну таємницю"](#) встановлено спеціальні перепускні та внутрішньооб'єктові режими.

7. Для здійснення заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій органи управління і формування Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту використовують спеціальні транспортні засоби. Перевага таких засобів у дорожньому русі, а також правила встановлення спеціальних світлових і звукових сигнальних пристроїв та нанесення кольорово-графічних позначень на них визначаються актами законодавства.

Стаття 25. Спеціалізовані служби цивільного захисту

1. Спеціалізовані служби цивільного захисту (енергетики, захисту сільськогосподарських тварин і рослин, інженерного та транспортного забезпечення, комунально-технічні, матеріального забезпечення, медичні, пожежно-рятувальні, охорони публічного (громадського) порядку, зв'язку та оповіщення та інші) утворюються для проведення спеціальних робіт і заходів з цивільного захисту та їх забезпечення, що потребують залучення фахівців певної спеціальності, техніки і майна спеціального призначення:

{Абзац перший частини першої статті 25 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

1) об'єктові - на суб'єкті господарювання (шляхом формування з працівників суб'єкта господарювання ланок, команд, груп, що складають відповідні спеціалізовані служби цивільного захисту) - керівником суб'єкта господарювання;

2) галузеві - у системі центрального органу виконавчої влади (шляхом зведення об'єктових підрозділів у відповідну галузеву спеціалізовану службу цивільного захисту) - центральним органом виконавчої влади. Перелік центральних органів виконавчої влади, в яких утворюються спеціалізовані служби цивільного захисту, визначається [Положенням про єдину державну систему цивільного захисту](#);

3) територіальні (шляхом об'єднання об'єктових підрозділів, об'єктових та територіальних формувань цивільного захисту відповідного галузевого спрямування у регіональну спеціалізовану службу цивільного захисту):

{Абзац перший пункту 3 частини першої статті 25 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

а) в Автономній Республіці Крим - Радою міністрів Автономної Республіки Крим або іншим органом, визначеним відповідно до нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

б) в області, містах Києві та Севастополі, районі - місцевою державною адміністрацією.

{Підпункт "в" пункту 3 частини першої статті 25 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Органом управління спеціалізованою службою цивільного захисту є:

1) відповідний орган, визначений Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією;

{Пункт 1 частини другої статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2) відповідний структурний підрозділ центрального органу виконавчої влади.

3. Спеціалізовані служби цивільного захисту мають право на:

1) отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання інформації, необхідної для проведення робіт з цивільного захисту;

2) безперешкодний доступ на об'єкти суб'єктів господарювання і їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) встановлення вимог щодо додержання заходів безпеки для всіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації.

4. Права і обов'язки працівників суб'єкта господарювання, що призначаються до складу спеціалізованих служб цивільного захисту, визначаються цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

5. Порядок утворення та функціонування спеціалізованих служб цивільного захисту визначається [положенням](#) про них, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 26. Формування цивільного захисту

1. Формування цивільного захисту поділяються на об'єктові і територіальні.

2. Формування цивільного захисту утворюються для проведення великих обсягів робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, воєнних (бойових) дій чи терористичних актів, а також для проведення відновлювальних робіт, які потребують залучення великої кількості населення і техніки:

1) об'єктові - у суб'єктах господарювання, які володіють спеціальною технікою і майном, а працівники підготовлені до дій в умовах надзвичайних ситуацій - суб'єктом господарювання;

2) територіальні (шляхом об'єднання об'єктових формувань цивільного захисту на відповідній території):

а) в Автономній Республіці Крим - Радою міністрів Автономної Республіки Крим;

б) в області, містах Києві та Севастополі, районі - відповідною місцевою державною адміністрацією;

в) у міській, селищній та сільській територіальній громаді - органом місцевого самоврядування.

{Підпункт "в" пункту 2 частини другої статті 26 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3. Формування цивільного захисту користуються правами, визначеними цим Кодексом для спеціалізованих служб цивільного захисту.

4. Права і обов'язки працівників суб'єкта господарювання, які призначаються до складу формувань цивільного захисту, визначаються цим Кодексом та іншими законами.

Підготовка працівників, яких призначено до складу формувань цивільного захисту, здійснюється на територіальних курсах, у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, а також безпосередньо у роботодавця відповідно до порядку навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

{Частину четверту статті 26 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. [Порядок](#) створення формувань цивільного захисту, їх завдання та функції визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 27. Добровільні формування цивільного захисту

1. Добровільні формування цивільного захисту утворюються під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій для проведення допоміжних робіт із запобігання або ліквідації наслідків таких ситуацій, наслідків збройного конфлікту чи терористичних актів, а також для проведення відновлювальних робіт за рішенням Ради міністрів Автономної

Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування.

{Частина перша статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2. Добровільні формування цивільного захисту мають право:

1) на отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та аварійно-рятувальних служб, що працюють у зоні надзвичайної ситуації, інформації, необхідної для проведення заходів і робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) на безперешкодний доступ на об'єкти суб'єктів господарювання і їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) вимагати додержання заходів безпеки від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації.

3. До добровільних формувань цивільного захисту включаються громадяни на добровільних засадах.

4. Громадяни, які виконують завдання із запобігання або ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільного формування цивільного захисту, мають право на:

1) отримання інформації про надзвичайну ситуацію та про заходи необхідної безпеки;

2) забезпечення і використання під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації засобів індивідуального захисту;

3) відшкодування шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров'ю під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

4) медичну допомогу та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних та психологічних травм під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

5. Громадяни, які виконують завдання із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільного формування цивільного захисту, зобов'язані:

1) виконувати завдання та обсяг робіт, визначені залежно від характеру надзвичайної ситуації;

2) дотримуватися заходів безпеки під час виконання завдань із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, правил поведінки в зоні надзвичайної ситуації;

3) вивчати способи захисту від надзвичайних ситуацій, надання домедичної допомоги, правила користування засобами захисту.

6. Положення про добровільні формування цивільного захисту затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 28. Залучення Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, які утворені відповідно до законів України, для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, збройного конфлікту чи терористичних актів, проведення відновлювальних робіт, надання гуманітарної допомоги цивільному населенню відповідно до закону можуть залучатися Збройні Сили України, інші військові формування та правоохоронні органи спеціального призначення, утворені відповідно до законів України.

{Частина перша статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

2. Умови залучення Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, утворених відповідно до законів України, для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій визначаються відповідно до Конституції України, законів України "Про правовий режим надзвичайного стану", "Про Збройні Сили України" та інших законів.

Стаття 29. Громадські організації

1. З метою виконання окремих функцій у сфері цивільного захисту можуть утворюватися громадські організації.

2. Громадські організації залучаються на добровільних або договірних засадах до робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та небезпечних подій за наявності в учасників ліквідації відповідного рівня підготовки.

{Частина друга статті 29 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

Розділ IV ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Глава 6. Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту

Стаття 30. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій

1. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій полягає у своєчасному доведенні такої інформації до органів управління цивільного захисту, сил цивільного захисту, суб'єктів господарювання та населення.

2. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій забезпечується шляхом:

1) функціонування загальнодержавної, територіальних, місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, спеціальних, локальних та об'єктових систем оповіщення;

2) централізованого використання електронних комунікаційних мереж загального користування, у тому числі мобільного (рухомого) зв'язку, відомчих електронних комунікаційних мереж і електронних комунікаційних мереж суб'єктів господарювання в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також мереж загальнонаціонального, регіонального та місцевого радіомовлення і телебачення та інших технічних засобів передавання (відображення) інформації;

{Пункт 2 частини другої статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1089-IX від 16.12.2020}

3) автоматизації процесу передачі сигналів і повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій;

4) функціонування на об'єктах підвищеної небезпеки автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

5) організаційно-технічної інтеграції різних систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

6) функціонування в населених пунктах, а також місцях масового перебування людей сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло для передачі інформації з питань цивільного захисту.

3. Встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло покладається на органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання. Місця встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло визначаються органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання.

4. Постачальники електронних комунікаційних мереж та/або послуг, телерадіоорганізації зобов'язані забезпечити підключення технічних засобів мовлення до автоматизованих систем централізованого оповіщення з установленням спеціального обладнання для автоматизованої передачі сигналів та повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

{Частина четверта статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законами № 353-VII від 20.06.2013, № 1089-IX від 16.12.2020}

5. Порядок організації оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту визначається [положенням](#), яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 31. Інформування у сфері цивільного захисту

1. Інформацію з питань цивільного захисту становлять відомості про надзвичайні ситуації, що прогнозуються або виникли, з визначенням їх класифікації, меж поширення і наслідків, а також про способи та методи захисту від них.

2. Органи управління цивільного захисту зобов'язані надавати населенню через медіа оперативну та достовірну інформацію, зазначену в частині першій цієї статті, а також про свою діяльність з питань цивільного захисту, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі.

{Частина третю статті 31 виключено на підставі Закону № 353-VII від 20.06.2013}

4. Інформація має містити дані про суб'єкт, який її надає, та сферу його діяльності, про природу можливого ризику під час аварій, включаючи вплив на людей та навколишнє природне середовище, про спосіб інформування населення у разі загрози або виникнення аварії та поведінку, якої слід дотримуватися.

5. Органи управління цивільного захисту зобов'язані сприяти медіа у наданні населенню оперативних відомостей, зазначених у частині першій цієї статті. Оприлюднення інформації про наслідки надзвичайної ситуації здійснюється відповідно до законодавства про інформацію.

{Частина п'ята статті 31 в редакції Закону № 540-IX від 30.03.2020}

Глава 7. Укриття населення у фонді захисних споруд цивільного захисту та евакуаційні заходи

{Назва глави 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 32. Укриття населення у фонді захисних споруд цивільного захисту

{Назва статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

1. До захисних споруд цивільного захисту належать:

1) сховище - герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів;

2) протирадіаційне укриття - негерметична споруда для захисту людей, в якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості та дії звичайних засобів ураження.

{Пункт 2 частини першої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

{Пункт 3 частини першої статті 32 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Для укриття населення також використовуються споруди подвійного призначення - наземні або підземні будівлі/споруди чи їх окремі частини, що спроектовані або пристосовані для використання за основним функціональним призначенням, у тому числі для захисту населення, та в яких створені умови для тимчасового перебування людей.

{Абзац перший частини другої статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

В особливий період нарощування фонду захисних споруд цивільного захисту здійснюється шляхом будівництва швидкостроєвуваних захисних споруд цивільного захисту та створення найпростіших укриттів.

Швидкостроєвувана захисна споруда цивільного захисту - це споруда, що зводиться (виготовляється, монтується) за короткий час із спеціальних конструкцій (виробів), вимоги до яких встановлюються будівельними нормами, стандартами та правилами.

Найпростіше укриття - це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, інша споруда підземного простору, в якій можливе тимчасове перебування людей з метою зниження комбінованого ураження від небезпечних чинників, а також від дії засобів ураження в особливий період.

Захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення та найпростіші укриття складають фонд захисних споруд цивільного захисту і належать до засобів колективного захисту.

{Частина друга статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3. Укриттю підлягають:

1) у сховищах:

а) працівники найбільшої працюючої зміни суб'єктів господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту та розташованих у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів;

{Підпункт "а" пункту 1 частини третьої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

б) працівники найбільшої працюючої зміни атомних електростанцій, інших ядерних установок, працівники суб'єктів господарювання, які забезпечують функціонування таких станцій (установок) та перебувають у зоні можливих значних руйнувань навколо них;

{Підпункт "б" пункту 1 частини третьої статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

в) працівники найбільшої працюючої зміни суб'єктів господарювання, віднесених до категорії особливої важливості цивільного захисту та розташованих за межами зон можливих значних руйнувань населених пунктів;

{Підпункт "в" пункту 1 частини третьої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

г) хворі, медичний та обслуговуючий персонал закладів охорони здоров'я, які не підлягають евакуації в безпечне місце і перебувають у зонах можливих значних руйнувань населених пунктів;

{Підпункт "г" пункту 1 частини третьої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2) у протирадіаційних укриттях - населення, у тому числі працівники суб'єктів господарювання, хворі, медичний та обслуговуючий персонал закладів охорони здоров'я, евакуйоване населення, яке проживає або працює в зонах можливого небезпечного і значного радіоактивного забруднення, крім тих, хто підлягає укриттю у сховищах;

{Пункт 2 частини третьої статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

3) у спорудах подвійного призначення - населення, яке підлягає укриттю в захисних спорудах цивільного захисту, крім таких споруд, що мають перебувати в постійній готовності до використання за призначенням;

{Пункт 3 частини третьої статті 32 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4) у найпростіших укриттях - населення, яке не підлягає укриттю в захисних спорудах та спорудах подвійного призначення.

{Частину третю статті 32 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

4. Для вирішення питань щодо укриття категорій населення, визначених частиною третьою цієї статті, центральні органи виконавчої влади, інші органи державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання завчасно створюють фонд таких споруд.

{Частина четверта статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Порядок створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту, виключення таких споруд з фонду та ведення його обліку визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'ята статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6. Проектування, будівництво, пристосування і розміщення захисних споруд та споруд подвійного призначення здійснюються згідно з нормами, які розробляються відповідно до Закону України "Про будівельні норми".

{Частина шоста статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

7. Вимоги щодо утримання та експлуатації захисних споруд визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина сьома статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

8. Утримання захисних споруд цивільного захисту у готовності до використання за призначенням здійснюється їх власниками, користувачами, юридичними особами, на балансі яких вони перебувають (у тому числі споруд, що не увійшли до їх статутних капіталів у процесі приватизації (корпоратизації), за рахунок власних коштів.

{Частина восьма статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

9. У разі використання однієї захисної споруди цивільного захисту кількома власниками, користувачами, юридичними особами вони беруть участь в утриманні такої споруди відповідно до укладених між ними договорів.

{Частина дев'ята статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

10. Захисні споруди цивільного захисту можуть використовуватися у мирний час для господарських, культурних і побутових потреб у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

11. З моменту виключення захисної споруди із фонду споруд цивільного захисту вона втрачає статус захисної споруди цивільного захисту. Володіння, користування та розпорядження спорудами, які втратили статус захисних споруд цивільного захисту, здійснюється відповідно до закону.

12. Захисні споруди цивільного захисту державної та комунальної власності не підлягають приватизації (відчуженню).

13. Захисні споруди у мирний час можуть передаватися в оренду для задоволення господарських, культурних та побутових потреб із збереженням цільового призначення таких споруд, крім тих, що перебувають у постійній готовності до використання за призначенням, а саме:

- 1) в яких розташовані пункти управління;
- 2) призначених для укриття працівників суб'єктів господарювання, що мають об'єкти підвищеної небезпеки;
- 3) розташованих у зонах спостереження атомних електростанцій та призначених для укриття населення під час радіаційних аварій.

14. Особливості оренди захисних споруд цивільного захисту визначаються типовим договором оренди, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розірвання договору оренди захисної споруди цивільного захисту (її частини), яка перебуває у державній або комунальній власності, здійснюється шляхом письмового повідомлення орендаря про таке розірвання не пізніше як за 24 години до розірвання договору.

У такому разі орендар зобов'язаний звільнити захисну споруду цивільного захисту (її частину) протягом 24 годин з моменту повідомлення про розірвання договору.

Істотною умовою договору оренди захисної споруди цивільного захисту (її частини), яка перебуває у державній або комунальній власності, є умова щодо розірвання такого договору в односторонньому порядку у разі:

1) порушення порядку використання у мирний час захисної споруди цивільного захисту (її частини) для задоволення господарських, культурних і побутових потреб;

2) невиконання орендарем вимог **частини шістнадцятої** цієї статті.

{Частина чотирнадцята статті 32 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

15. Контроль за створенням фонду захисних споруд цивільного захисту, готовністю його об'єктів до використання за призначенням забезпечує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та його територіальні органи спільно з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом.

{Частина п'ятнадцята статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

16. У разі приведення єдиної державної системи цивільного захисту, її складових у режим підвищеної готовності, виникнення надзвичайної ситуації, введення надзвичайного стану та в особливий період захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення, найпростіші укриття незалежно від форми власності повинні приводитись у готовність до прийому населення у термін, що не перевищує 24 годин, крім захисних споруд цивільного захисту, що перебувають у постійній готовності до використання за призначенням.

Приведення захисної споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення, найпростішого укриття у готовність до прийому населення може передбачати необхідність звільнення такого об'єкта від майна третіх осіб. У разі відмови орендаря звільнити захисну споруду цивільного захисту (її частину) у зазначений строк чи неможливості встановити його місцезнаходження здійснюється доступ до такої захисної споруди без отримання згоди її користувача (несанкціонований доступ) для приведення захисної споруди у готовність до прийому населення. Такий доступ здійснюється відповідно до положень [статті 29](#) Закону України "Про житлово-комунальні послуги".

{Стаття 32 доповнено частиною шістнадцятю згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022}

Стаття 33. Заходи з евакуації

1. Евакуація проводиться на державному, регіональному, місцевому або об'єктовому рівні.

2. Залежно від особливостей надзвичайної ситуації встановлюються такі види евакуації:

- 1) обов'язкова;
- 2) загальна або часткова;
- 3) тимчасова або безповоротна.

3. Рішення про проведення евакуації приймають:

- 1) на державному рівні - Кабінет Міністрів України;
- 2) на регіональному рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації;
- 3) на місцевому рівні - районні, районні у містах Києві чи Севастополі державні адміністрації, відповідні органи місцевого самоврядування;
- 4) на об'єктовому рівні - керівники суб'єктів господарювання.

4. У разі виникнення радіаційних аварій рішення про евакуацію населення, яке може потрапити або потрапило до зони радіоактивного забруднення, приймається Радою міністрів Автономної Республіки Крим та місцевими державними адміністраціями на підставі інформації суб'єктів господарювання, які експлуатують ядерні установки, про випадки порушень у їх роботі та прогнозоване дозове навантаження на населення.

{Частина четверта статті 33 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

5. У невідкладних випадках керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а в разі його відсутності - керівник аварійно-рятувальної служби, який першим прибув у зону надзвичайної ситуації, може прийняти рішення про проведення екстреної евакуації населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження.

6. Обов'язкова евакуація населення завчасно планується та проводиться у разі виникнення загрози:

{Абзац перший частини шостої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

- 1) аварій з викидом радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;
- 2) катастрофічного затоплення місцевості;
- 3) масових лісових і торф'яних пожеж, землетрусів, зсувів, інших геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів;
- 4) збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій, які визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України на особливий період, у безпечні райони);

{Пункт 4 частини шостої статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5) надзвичайних ситуацій на арсеналах, базах (складах) озброєння, ракет, боєприпасів і компонентів ракетного палива, інших вибухопожежонебезпечних об'єктах Збройних Сил України та/або військових формувань, створених відповідно до законів України, а також суб'єктів господарювання, які використовують у своїй діяльності вибухопожежонебезпечні об'єкти.

{Частину шосту статті 33 доповнено пунктом 5 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

7. Загальна евакуація проводиться для всіх категорій населення із зон:

- 1) можливого радіоактивного та хімічного забруднення;
- 2) катастрофічного затоплення місцевості з чотиригодинним добіганням проривної хвилі при руйнуванні гідротехнічних споруд;
- 3) можливого ураження в разі виникнення надзвичайних ситуацій на арсеналах, базах (складах) озброєння, ракет, боєприпасів і компонентів ракетного палива, інших вибухопожежонебезпечних об'єктах Збройних Сил України та/або військових формувань, створених відповідно до законів України, а також суб'єктів господарювання, які використовують у своїй діяльності вибухопожежонебезпечні об'єкти.

{Частину сьому статті 33 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8. Часткова евакуація проводиться для вивезення категорій населення, які за віком чи станом здоров'я у разі виникнення надзвичайної ситуації не здатні самостійно вжити заходів щодо збереження свого життя або здоров'я, а також осіб, які відповідно до законодавства доглядають (обслуговують) таких осіб. Часткова евакуація може

проводитися також для інших категорій населення за рішенням органів і посадових осіб, зазначених у частині четвертій цієї статті.

9. Проведення евакуації забезпечується шляхом:

- 1) утворення регіональних, місцевих та об'єктових органів з евакуації;
- 2) планування евакуації;
- 3) визначення безпечних районів, придатних для розміщення евакуйованого населення та майна;
- 4) організації оповіщення керівників суб'єктів господарювання і населення про початок евакуації;
- 5) організації управління евакуацією;
- 6) життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення;
- 7) навчання населення діям під час проведення евакуації.

10. За рішенням органів, зазначених у частині третій цієї статті (крім керівників суб'єктів господарювання), для виведення чи вивезення основної частини населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій залучаються у порядку, встановленому законом, транспортні засоби суб'єктів господарювання, а в разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю населення - усі наявні транспортні засоби суб'єктів господарювання та громадян.

Кількість, види та типи транспортних засобів, що планується залучити під час евакуації населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій, визначаються органом, який прийняв рішення про залучення транспортних засобів.

{Частину десяту статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

11. Суб'єкту господарювання та громадянину, транспортні засоби яких залучені, компенсуються вартість надання послуг і розмір фактичних (понесених) витрат за рахунок коштів, що виділяються з відповідного бюджету на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації або усунення загрози її виникнення, у [порядку](#), визначеному Кабінетом Міністрів України.

12. Працівник суб'єкта господарювання, власник, користувач, водій транспортного засобу, які відмовилися від надання послуг з перевезення населення у зв'язку з надзвичайною ситуацією, несуть відповідальність відповідно до закону.

13. Евакуація громадян України та членів їхніх сімей з території інших держав, на якій виникли надзвичайні ситуації або існує загроза їх виникнення, проводиться у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Координація заходів, пов'язаних з плануванням і проведенням евакуації, передбаченої цією частиною, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин.

{Частина тринадцята статті 33 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

14. Евакуація матеріальних і культурних цінностей проводиться у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть заподіяти їм шкоду, за наявності часу на її проведення.

Перелік, обсяг матеріальних і культурних цінностей та черговість проведення їх евакуації визначаються органами державної влади, суб'єктами господарювання, у віданні або власності яких перебувають зазначені цінності, та враховуються під час планування заходів з евакуації.

{Частина чотирнадцяту статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

15. Порядок проведення евакуації визначається Кабінетом Міністрів України.

Перелік адміністративно-територіальних одиниць, з яких проводиться евакуація населення, матеріальних і культурних цінностей в особливий період з районів можливих бойових дій, визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'ятнадцяту статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Перелік матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності та підлягають обов'язковій евакуації з районів можливих бойових дій, визначається Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'ятнадцяту статті 33 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Організація евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей в особливий період здійснюється з урахуванням положень [Закону України "Про правовий режим воєнного стану"](#);

{Частина п'ятнадцяту статті 33 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

16. Планування, організація та проведення заходів з евакуації здійснюється відповідно до методики, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина шістнадцята статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022}

Глава 8. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист

Стаття 34. Інженерний захист територій

1. Інженерний захист територій включає:

1) проведення зонування територій за наявністю об'єктів підвищеної небезпеки і небезпечних геологічних, гідрогеологічних та метеорологічних явищ і процесів, ризику виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з ними, а також інших небезпечних зон, визначених відповідно до державних будівельних норм;

{Пункт 1 частини першої статті 34 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; /- зміни до пункту 1 частини першої статті 34, прийняті Законом України № 1686-IX від 15.07.2021, внести неможливо (відсутні слова, що потрібно замінити)-/}

2) віднесення території та населених пунктів до відповідних груп цивільного захисту та віднесення суб'єктів господарювання до відповідних категорій цивільного захисту;

{Пункт 2 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

3) розроблення та включення вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту, у тому числі заходів світлового та інших видів маскування, до відповідних видів містобудівної і проектної документації та реалізація їх під час будівництва і експлуатації;

{Пункт 3 частини першої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2394-IX від 09.07.2022}

4) урахування можливих проявів небезпечних геологічних, гідрогеологічних та метеорологічних явищ і процесів та негативних наслідків аварій під час розроблення генеральних планів населених пунктів і ведення містобудування;

5) розміщення об'єктів підвищеної небезпеки з урахуванням наслідків аварій, що можуть статися на таких об'єктах;

6) розроблення і здійснення заходів щодо безаварійного функціонування об'єктів підвищеної небезпеки;

7) будівництво споруд, будівель, інженерних мереж і транспортних комунікацій із заданими рівнями безпеки та надійності;

8) будівництво протизсувних, протиповеневих, протиселевих, протилавинних, протиерозійних та інших інженерних споруд спеціального призначення, їх утримання у функціональному стані;

9) обстеження будівель, споруд, інженерних мереж і транспортних комунікацій, розроблення та здійснення заходів щодо їх безпечної експлуатації;

10) інші заходи інженерного захисту територій залежно від ситуації, що склалася.

2. Здійснення заходів інженерного захисту територій покладається на суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

3. Порядок проведення зонування територій за результатами визначення рівнів ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із наявністю об'єктів підвищеної небезпеки, а також впливом небезпечних геологічних, гідрологічних та метеорологічних явищ і процесів, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Абзац перший частини третьої статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Належність територій до небезпечних зон визначається у містобудівній документації відповідно до державних будівельних норм та враховується у містобудівних умовах і обмеженнях на проектування та будівництво.

{Частина третя статті 34 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

4. Розроблення містобудівної документації на місцевому та регіональному рівнях та проектування об'єктів, що можуть спричинити виникнення надзвичайних ситуацій та вплинути на стан захисту населення і територій, здійснюються з урахуванням вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

Перелік об'єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту, визначається відповідно до [Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності"](#).

{Частина четверта статті 34 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та його територіальні органи за запитом фізичних і юридичних осіб безоплатно надає інформацію, спрямовану на дотримання вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту, вимог пожежної та техногенної безпеки.

{Частина п'ята статті 34 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

6. Заходи цивільного захисту об'єктів будівництва визначаються у проектній документації відповідно до будівельних норм.

{Частина шоста статті 34 в редакції Законів № 353-VII від 20.06.2013, № 2020-VIII від 13.04.2017}

7. Вимоги інженерно-технічних заходів цивільного захисту, дотримання яких обов'язкове під час розроблення містобудівної та проектної документації, визначаються відповідно до [Закону України "Про будівельні норми"](#).

Стаття 35. Радіаційний і хімічний захист населення і територій

1. Радіаційний і хімічний захист населення і територій включає:

- 1) виявлення та оцінку радіаційної і хімічної обстановки;
- 2) організацію та здійснення дозиметричного і хімічного контролю;
- 3) розроблення та впровадження типових режимів радіаційного захисту;
- 4) використання засобів колективного захисту;

5) використання засобів індивідуального захисту, приладів радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, які беруть участь у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасінні пожеж в осередках ураження радіаційно і хімічно небезпечних об'єктів та населення, яке проживає у зонах небезпечного забруднення;

6) йодне блокування щитовидної залози осіб, які залучаються до ліквідації радіаційної аварії, персоналу радіаційно небезпечних об'єктів та населення, яке потрапляє в зони можливого радіоактивного забруднення;

{Пункт 6 частини першої статті 35 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

7) надання населенню можливості придбання в особисте користування засобів індивідуального захисту, приладів дозиметричного та хімічного контролю;

8) проведення санітарної обробки населення та спеціальної обробки одягу, майна, транспорту, будівель, доріг та окремих ділянок місцевості;

{Пункт 8 частини першої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

9) розроблення загальних критеріїв, методів та методик спостережень щодо оцінки радіаційної і хімічної обстановки;

10) інші заходи радіаційного і хімічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Радіаційний і хімічний захист населення і територій забезпечується:

1) визначенням суб'єктів господарювання, на яких обладнуються місця для проведення санітарної обробки населення та спеціальної обробки одягу, майна і транспорту;

2) завчасним накопиченням і підтриманням у готовності:

а) засобів колективного та індивідуального захисту;

б) приладів радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю;

в) засобів фармакологічного протирадіаційного захисту для йодної профілактики населення, рятувальників та персоналу радіаційно небезпечних об'єктів радіоактивними ізотопами йоду з метою запобігання опроміненню щитоподібної залози.

3. Здійснення заходів радіаційного і хімічного захисту та його забезпечення покладається на суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

4. Порядок забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю визначається Кабінетом Міністрів України.

Глава 9. Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

Стаття 36. Медичний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення

1. Медичний захист і забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення включає:

1) надання медичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій, рятувальникам та іншим особам, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та

інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, проведення їх медико-психологічної реабілітації. Медична допомога населенню забезпечується службою медицини катастроф, керівництво якою здійснює центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

2) планування і використання сил та засобів закладів охорони здоров'я незалежно від форми власності;

3) своєчасне застосування профілактичних медичних препаратів та своєчасне проведення санітарно-протиепідемічних заходів;

4) контроль за якістю та безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води та джерелами водопостачання;

5) завчасне створення і підготовку спеціальних медичних формувань;

6) утворення в умовах надзвичайних ситуацій необхідної кількості додаткових тимчасових мобільних медичних підрозділів або залучення додаткових закладів охорони здоров'я;

7) накопичення медичного та спеціального майна і техніки;

8) підготовку та перепідготовку медичних працівників з надання екстреної медичної допомоги;

9) навчання населення способам надання домедичної допомоги та правилам дотримання особистої гігієни;

10) здійснення заходів з метою недопущення негативного впливу на здоров'я населення шкідливих факторів навколишнього природного середовища та наслідків надзвичайних ситуацій, а також умов для виникнення і поширення інфекційних захворювань;

11) проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації;

12) санітарну охорону територій та суб'єктів господарювання в зоні надзвичайної ситуації;

13) здійснення інших заходів, пов'язаних з медичним захистом населення, залежно від ситуації, що склалася.

2. Здійснення заходів медичного захисту населення покладається на суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

3. Для проведення медико-психологічної реабілітації осіб, зазначених у [пункті 1](#) частини першої цієї статті, при санаторно-курортних закладах незалежно від форми власності утворюються центри медико-психологічної реабілітації. Перелік санаторно-курортних закладів, в яких утворюються центри медико-психологічної реабілітації, затверджується спільним актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 37. Біологічний захист населення, тварин і рослин

1. Біологічний захист населення, тварин і рослин включає:

1) своєчасне виявлення чинників та осередку біологічного зараження, його локалізацію і ліквідацію;

2) прогнозування масштабів і наслідків біологічного зараження, розроблення та запровадження своєчасних протиепідемічних, профілактичних, протиепізоотичних, протієпіфітотичних і лікувальних заходів;

3) проведення екстреної неспецифічної та специфічної профілактики біологічного зараження населення;

4) своєчасне застосування засобів індивідуального та колективного захисту;

5) запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів, обсервації та карантину;

6) здійснення дезінфекційних заходів в осередку зараження, знезараження суб'єктів господарювання, тварин та санітарної обробки населення;

7) надання екстреної медичної допомоги ураженим біологічними патогенними агентами;

8) інші заходи біологічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Біологічний захист населення, тварин і рослин додатково включає встановлення протиепідемічного, протиепізоотичного та протієпіфітотичного режимів та їх дотримання суб'єктами господарювання, закладами охорони здоров'я та населенням.

3. Здійснення заходів біологічного захисту покладається на суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

Стаття 38. Психологічний захист населення

1. Заходи психологічного захисту населення спрямовуються на зменшення та нейтралізацію негативних психічних станів і реакцій серед населення у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій і включають:

1) планування діяльності, пов'язаної з психологічним захистом;

2) своєчасне застосування ліцензованих та дозволених до застосування в Україні інформаційних, психопротифілактичних і психокорекційних методів впливу на особистість;

3) виявлення за допомогою психологічних методів чинників, які сприяють виникненню соціально-психологічної напруженості;

4) використання сучасних психологічних технологій для нейтралізації негативного впливу чинників надзвичайних ситуацій на населення;

5) здійснення інших заходів психологічного захисту залежно від ситуації, що склалася.

2. Організація та здійснення заходів психологічного захисту населення покладаються на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 38 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Глава 10. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

Стаття 39. Організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

1. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється:

- 1) за місцем роботи - працюючого населення;
- 2) за місцем навчання - здобувачів освіти;

{Пункт 2 частини першої статті 39 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

- 3) за місцем проживання - непрацюючого населення.

2. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях покладається:

1) працюючого та непрацюючого населення - на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційно-методичні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій;

{Пункт 1 частини другої статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) здобувачів освіти - на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, який розробляє та затверджує навчальні програми з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, з надання домедичної допомоги за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та на заклади освіти, що забезпечують здобуття освіти відповідного рівня.

{Пункт 2 частини другої статті 39 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

{Частина третю статті 39 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

4. **Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях** встановлюється Кабінетом Міністрів України.

5. Громадські організації та заклади позашкільної освіти здійснюють навчання діям у надзвичайних ситуаціях відповідно до своїх статутів.

{Частина п'ята статті 39 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 40. Навчання працюючого населення

1. Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Навчання працівників центральних органів виконавчої влади, інших органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання із числа керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, організовується роботодавцем відповідно до [порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту](#), затвердженого Кабінетом Міністрів України.

{Частина першу статті 40 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. [Порядок](#) організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях з урахуванням особливостей виробничої діяльності суб'єкта господарювання у кожному суб'єкті господарювання обладнується інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту.

4. Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

5. Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

6. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, забороняється.

7. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина сьома статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 41. Навчання здобувачів освіти

{Назва статті 41 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

1. Навчання здобувачів освіти діям у надзвичайних ситуаціях та правилам пожежної безпеки є обов'язковим і здійснюється під час освітнього процесу дітей старшого дошкільного віку за навчальними планами і програмами розвитку дітей, учнів - за навчальними планами і програмами з навчальних предметів, студентів на кожному рівні вищої освіти - за програмами навчальних дисциплін та планами об'єктових тренувань з питань цивільного захисту за рахунок коштів, передбачених на фінансування закладів освіти, що забезпечують здобуття освіти відповідного рівня.

{Частина перша статті 41 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Для підвищення якості освітнього процесу з дітьми та учнями з питань захисту життя, формування культури безпеки і норм поведінки у надзвичайних ситуаціях у закладах дошкільної освіти щороку проводяться Тижні безпеки дитини, у закладах загальної середньої та професійно-технічної освіти - Дні цивільного захисту.

3. Популяризація серед здобувачів освіти знань у сфері цивільного захисту, у тому числі щодо дій у надзвичайних ситуаціях та правил пожежної безпеки, організовується і здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, разом із іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування за участю громадських об'єднань шляхом підготовки та реалізації комплексу заходів відповідного спрямування.

{Частина третя статті 41 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

{Стаття 41 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 42. Навчання непрацюючого населення

1. Непрацююче населення самостійно вивчає пам'ятки та інший інформаційно-довідковий матеріал з питань цивільного захисту, правила пожежної безпеки у побуті та громадських місцях та має право отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, через медіа іншу наочну продукцію, відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими надзвичайними ситуаціями.

2. Для надання населенню за місцем проживання інформації з питань цивільного захисту органами місцевого самоврядування створюються консультаційні пункти та призначаються особи, відповідальні за організацію їх роботи.

Створення та функціонування консультаційних пунктів забезпечується відповідно до методики, затвердженої центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Абзац другий частини другої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

{Статтю 42 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Розділ V ЗАПОБІГАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ

Глава 11. Державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту та управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж

{Назва глави 11 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 42¹. Державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту

1. З метою запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій здійснюється державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту.

2. Державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту здійснюється шляхом:

- 1) проведення експертизи проектів містобудівної документації та проектів будівництва;
- 2) ліцензування послуг і виконання робіт протипожежного призначення;
- 3) технічного регулювання у визначеній сфері відповідальності;
- 4) державного ринкового нагляду щодо засобів цивільного захисту;
- 5) державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки;
- 6) страхування відповідальності;
- 7) моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій.

{Главу 11 доповнено статтею 42¹ згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 42². Управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж

1. Управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж здійснюється шляхом:

- 1) аналізу ризиків;
- 2) оцінки ризиків;
- 3) визначення та реалізації (виконання) заходів, спрямованих на приведення ризиків до прийняттого рівня, та мінімізації можливих наслідків.

2. Порядок управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж, методика їх оцінювання затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Главу 11 доповнено статтею 42² згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 43. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій

1. З метою забезпечення здійснення заходів із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій в Україні проводяться постійний моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій.

2. Моніторинг надзвичайних ситуацій - це система безперервних спостережень, лабораторного та іншого контролю для оцінки стану захисту населення і територій та небезпечних процесів, які можуть призвести до загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, а також своєчасне виявлення тенденцій до їх зміни.

3. Спостереження, лабораторний та інший контроль включають збирання, опрацювання і передавання інформації про стан навколишнього природного середовища, забруднення продуктів харчування, продовольчої сировини, фуражу, води радіоактивними та хімічними речовинами, зараження збудниками інфекційних хвороб та іншими небезпечними біологічними агентами.

4. Для проведення моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій в Україні створюється та функціонує система моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій.

5. Порядок функціонування системи моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій, проведення моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій, перелік установ та організацій, які належать до суб'єктів моніторингу, спостереження, лабораторного контролю і прогнозування надзвичайних ситуацій, визначаються Кабінетом Міністрів України.

6. Суб'єкти моніторингу, спостереження, лабораторного контролю та прогнозування надзвичайних ситуацій на регіональному, місцевому та об'єктовому рівні визначаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, відповідними місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання.

{Статтю 44 виключено на підставі Закону № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 45. Експертиза у сфері цивільного захисту

1. Експертизі у сфері цивільного захисту у випадках, передбачених законом, підлягають:

1) проекти містобудівної документації в частині інженерно-технічних заходів цивільного захисту і додержання вимог пожежної та техногенної безпеки;

2) проектна документація на будівництво в частині інженерно-технічних заходів цивільного захисту і рішень щодо додержання вимог пожежної та техногенної безпеки.

2. Експертиза проектів містобудівної документації та проектної документації на будівництво проводиться відповідно до [Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності"](#).

{Текст статті 45 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013; стаття 45 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 46. Технічне регулювання продукції у сфері цивільного захисту

1. Технічне регулювання продукції у сфері цивільного захисту спрямовано на визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції, в тому числі до

пожежної та техногенної безпеки, а також пов'язаних із нею процесів і методів виробництва.

2. Оцінка відповідності продукції у сфері цивільного захисту здійснюється у випадках та порядку, визначених [Законом України "Про технічні регламенти та оцінку відповідності"](#).

{Стаття 46 в редакції Законів № 124-VIII від 15.01.2015, № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 46¹. Аудит пожежної та техногенної безпеки

1. Аудит пожежної та техногенної безпеки - це аналіз стану діяльності суб'єкта господарювання або іншої юридичної особи, що проводиться за його заявою, з метою виявлення, запобігання та усунення порушень вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки. Проведення аудиту пожежної та техногенної безпеки не тягне за собою застосування санкцій та/або інших заходів реагування.

2. Аудит пожежної та техногенної безпеки проводиться в [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України, організаціями незалежно від форми власності, визнаними центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, такими, що відповідають критеріям, встановленим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту. До проведення аудиту залучаються (у тому числі відповідно до цивільно-правових договорів) експерти у сфері пожежної та техногенної безпеки, які пройшли професійну атестацію.

3. Професійна атестація експертів у сфері пожежної та техногенної безпеки проводиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за результатами складення іспиту, на безоплатній основі у [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України. До професійної атестації допускаються особи, які мають ступінь вищої освіти бакалавра, спеціаліста або магістра за спеціальністю "Пожежна безпека" або "Цивільна безпека" та мають стаж роботи за фахом не менше п'яти років.

Розгляд заяви про проведення професійної атестації здійснюється протягом 10 робочих днів з дня її отримання.

Строк проведення іспиту та прийняття рішення про видачу кваліфікаційного сертифіката або про відмову в його видачі за результатами складання іспиту не може перевищувати один місяць з дня отримання заяви про проведення професійної атестації.

Підставою для відмови у видачі кваліфікаційного сертифіката за результатами іспиту є непідтвердження професійної спеціалізації, рівня кваліфікації та знань.

Особам, які пройшли професійну атестацію, видається кваліфікаційний сертифікат. Видача кваліфікаційного сертифіката здійснюється шляхом внесення відповідного запису до Реєстру організацій, що проводять аудит пожежної та техногенної безпеки, та експертів у сфері пожежної та техногенної безпеки (далі в цій статті - Реєстр), який є автоматизованою системою збору, накопичення та обробки даних про осіб, які пройшли професійну атестацію експертів у сфері пожежної та техногенної безпеки, та організацій, які мають право проводити аудит пожежної та техногенної безпеки.

Особи, які пройшли професійну атестацію, набувають права на проведення аудиту пожежної та техногенної безпеки з дня внесення до Реєстру.

Створення та функціонування Реєстру забезпечує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, який є його держателем.

Порядок позбавлення кваліфікаційного сертифіката визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Аудит пожежної та техногенної безпеки проводиться не пізніше 45 днів після отримання відповідного звернення суб'єкта господарювання або іншої юридичної особи. Строк проведення аудиту не може перевищувати 10 робочих днів.

5. За результатами аудиту пожежної та техногенної безпеки складається акт, типова форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

Акт, складений за результатами проведення аудиту пожежної та техногенної безпеки, є дійсним протягом трьох місяців з дня його складення.

{Закон доповнено статтею 46¹ згідно із Законом № 2655-IX від 06.10.2022}

Стаття 46². Ліцензування господарської діяльності у сфері цивільного захисту

1. Надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення підлягають ліцензуванню згідно із законодавством.

2. Перелік послуг і робіт протипожежного призначення визначається Кабінетом Міністрів України.

{Главу 11 доповнено статтею 46² згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 46³. Державний ринковий нагляд щодо засобів цивільного захисту

1. Державний ринковий нагляд щодо засобів цивільного захисту здійснюється відповідно до **Закону України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції"**.

{Главу 11 доповнено статтею 46³ згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 47. Контроль виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування

1. Контроль виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, іншими органами державної влади (далі - органи державної влади) та органами місцевого самоврядування здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, шляхом проведення комплексних, контрольних і цільових перевірок.

2. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати безперешкодний доступ уповноважених посадових осіб центрального органу

виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, для здійснення заходів контролю виконання вимог законодавства у сфері цивільного захисту.

3. Комплексні перевірки є плановими і проводяться один раз на п'ять років згідно з планом основних заходів цивільного захисту на відповідний календарний рік. Для здійснення контролю за станом усунення недоліків, виявлених під час комплексної перевірки, у наступному плановому році може бути проведена контрольна перевірка.

4. Цільові перевірки проводяться з метою контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування цільових завдань у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, у тому числі масштабної пожежі, впровадження заходів цивільного захисту та життєзабезпечення населення, яке потрапляє в зону ураження.

5. Порядок організації та здійснення контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог законодавства у сфері цивільного захисту затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2486-IX від 29.07.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 48. Атестація аварійно-рятувальних служб та рятувальників

1. Атестація аварійно-рятувальних служб та рятувальників проводиться з метою перевірки їх здатності до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж та надання права на проведення таких робіт.

2. Особливістю проведення атестації аварійно-рятувальних служб, укомплектованих водолазами із спеціальним оснащенням для виконання водолазних робіт, є попередня **сертифікація водолазних підрозділів** зазначених служб для визначення переліку водолазних робіт, які вони здатні виконувати.

3. Атестації підлягають аварійно-рятувальні служби, рятувальники, які працюють на контрактній основі, а також громадяни України, які приймаються на роботу до аварійно-рятувальної служби на контрактній основі.

4. Атестацію аварійно-рятувальних служб та рятувальників проводить відповідна міжвідомча атестаційна комісія, яка утворюється Кабінетом Міністрів України.

5. **Положення** про міжвідомчу атестаційну комісію затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина п'ята статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. До складу міжвідомчої атестаційної комісії включаються представники центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму складі аварійно-рятувальні служби, та центральних органів виконавчої влади, уповноважених здійснювати державний нагляд у цій сфері.

{Частина шоста статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7. Атестацію формувань та працівників служби медицини катастроф щодо відповідності фахового рівня підготовки та стану здоров'я для надання екстреної медичної допомоги постраждалим безпосередньо в зоні надзвичайної ситуації проводить атестаційна комісія центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Порядок проведення такої атестації встановлюється Кабінетом Міністрів України.

8. Атестація аварійно-рятувальних служб, служб медицини катастроф та видача їм свідоцтва про атестацію проводиться безоплатно.

9. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, протягом десяти робочих днів після проходження атестації аварійно-рятувальної служби, формування служби медицини катастроф, рятувальників приймають рішення про видачу та здійснюють видачу їм свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника або письмове повідомлення про відмову в їх видачі.

{Частина дев'ята статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

10. Строк дії свідоцтва про атестацію становить п'ять років.

11. Підставою для відмови у видачі свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби, служби медицини катастроф є:

1) надання суб'єктом атестації документів, необхідних для одержання свідоцтва про атестацію, не в повному обсязі;

2) виявлення в документах, поданих суб'єктом атестації, недостовірних відомостей;

3) непроходження атестації більш як 20 відсотками основних працівників;

4) укомплектованість основними працівниками менш як 70 відсотків;

5) забезпеченість основними видами спеціальної техніки та запасами матеріальних засобів менш як 70 відсотків штатних норм;

6) коефіцієнт технічної готовності засобів індивідуального захисту рятувальників менш як 0,9, а засобів аварійно-рятувального оснащення - менш як 0,8;

7) перевищення на 10 відсотків встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, строків приведення в готовність до реагування на надзвичайні ситуації.

{Пункт 7 частини 11 статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

12. Підставою для відмови у видачі посвідчення, книжки та жетона рятувальника після проведення атестації є:

1) подання суб'єктом атестації документів, необхідних для одержання свідоцтва про атестацію, не в повному обсязі;

2) виявлення в документах, поданих суб'єктом атестації, недостовірних відомостей;

3) відсутність укладеного контракту про прийняття на роботу основного працівника;

4) невідповідність спеціальної та/або фізичної підготовки встановленим нормам і вимогам;

5) відсутність медичного висновку про придатність за станом здоров'я до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж.

13. Підставою для анулювання свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби є:

1) припинення діяльності аварійно-рятувальної служби;

2) допущення істотних недоліків під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

3) перевищення більш як на 10 відсотків нормативного часу на виконання поставленого завдання та низькі практичні навички з фахової підготовки, виявлені основними працівниками;

4) допущення систематичних випадків грубого порушення правил техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт основними працівниками;

5) невиконання в повному обсязі або неякісне виконання профілактичних робіт на суб'єктах господарювання, що підлягають аварійно-рятувальному обслуговуванню;

6) допущення загибелі або поранення рятувальників внаслідок порушення техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

14. Підставою для анулювання посвідчення, книжки та жетона рятувальника є:

1) звільнення з роботи або переведення на посаду, яка не належить до основного складу;

2) низькі практичні навички, проявлені рятувальником під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

3) непроходження в установлені строки підвищення кваліфікації;

4) допущення систематичних випадків грубого порушення правил техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

5) допущення поранення чи травмування внаслідок порушення правил техніки безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

6) непридатність за медичним висновком до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

7) систематичне порушення трудової дисципліни.

15. Підставою для переоформлення свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби або служби медицини катастроф є зміна найменування або місцезнаходження аварійно-рятувальної служби, служби медицини катастроф.

16. Підставою для переоформлення посвідчення, книжки та жетона рятувальника є зміна ним місця роботи або прізвища, імені та по батькові.

17. Підставою для видачі дубліката свідоцтва про атестацію аварійно-рятувальної служби або служби медицини катастроф є його втрата або пошкодження.

18. Підставою для видачі дубліката посвідчення, книжки та жетона рятувальника є їх втрата або пошкодження.

19. Відмова у видачі або анулювання уповноваженим органом свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника не позбавляє суб'єкта атестування права подати документи для його одержання після усунення виявлених недоліків і порушень.

20. Рішення про відмову у видачі або анулювання свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника може бути оскаржено в порядку, визначеному законом.

21. **Порядок** атестації аварійно-рятувальних служб, рятувальників, видачі свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника, перелік документів, які необхідно подати для одержання свідоцтва про атестацію, посвідчення, книжки та жетона рятувальника, визначаються Кабінетом Міністрів України.

22. Неатестовані аварійно-рятувальні служби, рятувальники до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж не допускаються.

23. Атестовані аварійно-рятувальні служби та рятувальники, а також служби медицини катастроф вносяться до відповідних реєстрів аварійно-рятувальних служб. Ведення реєстру аварійно-рятувальних служб здійснюється в **порядку**, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина двадцять третя статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 49. Страхування

1. Страхуванням у сфері цивільного захисту є правовідносини з передачі ризику від суб'єкта господарювання, іншої юридичної особи до страховика на умовах, визначених договором страхування, з метою захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням заподіяної шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі внаслідок пожежі або іншої надзвичайної ситуації, проведення робіт із запобігання чи ліквідації наслідків пожежі або іншої надзвичайної ситуації.

2. Суб'єкти господарювання, інші юридичні особи, у користуванні яких є об'єкти підвищеної безпеки, зобов'язані укладати договори страхування відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок надзвичайних ситуацій, у тому числі пожеж та аварій на об'єктах підвищеної безпеки, екологічно небезпечних аварій та надзвичайних

ситуацій техногенного та природного характеру, аварій, що становлять загрозу санітарному чи епідемічному здоров'ю населення, за класом страхування 13, визначеним статтею 4 Закону України "Про страхування", у порядку, встановленому законодавством.

Порядок та умови такого страхування можуть визначатися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за погодженням з Національним банком України.

3. Договір страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб (крім суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб, у користуванні яких є об'єкти підвищеної небезпеки) за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі пожеж та аварій на території та/або об'єктах нерухомості, укладається з урахуванням результатів аудиту пожежної та техногенної безпеки в порядку, встановленому законодавством.

{Стаття 49 в редакції Законів № 2655-IX від 06.10.2022, № 1909-IX від 18.11.2021}

Глава 12. Забезпечення техногенної безпеки

Стаття 50. Джерела небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру

1. Джерелами небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру є:

1) об'єкти підвищеної небезпеки;

{Пункт 1 частини першої статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2) будівлі та споруди з порушенням умов експлуатації;

3) суб'єкти господарювання з критичним станом виробничих фондів та порушенням умов експлуатації;

4) ядерні установки з порушенням умов експлуатації;

5) наслідки терористичної діяльності;

6) гідротехнічні споруди;

7) неконтрольоване ввезення, зберігання і використання на території України техногенно небезпечних технологій, речовин, матеріалів;

8) надмірне та неврегульоване накопичення побутових і промислових відходів, непридатних для використання засобів захисту рослин;

9) наслідки військової та іншої екологічно небезпечної діяльності;

10) суб'єкти господарювання, на об'єктах яких здійснюються виробництво, зберігання та утилізація вибухонебезпечних предметів;

11) об'єкти життєзабезпечення населення з порушенням умов експлуатації;

12) інші об'єкти, що можуть створити загрозу виникнення аварії.

Стаття 51. Забезпечення техногенної безпеки органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання

1. Діяльність із забезпечення техногенної безпеки є складовою виробничої, експлуатаційної та іншої діяльності відповідних посадових осіб і працівників підприємств, установ, організацій. Ця вимога відображається у відповідних статутах або положеннях.

2. Забезпечення техногенної безпеки суб'єкта господарювання покладається на його керівника.

3. Забезпечення вимог техногенної безпеки та цивільного захисту під час проектування, будівництва об'єктів, будівель і споруд покладається на уповноважені органи містобудування та архітектури, замовників, забудовників, проектувальників та будівельні організації.

{Частина третя статті 51 в редакції Закону № 2486-IX від 29.07.2022}

4. Забезпечення техногенної безпеки в жилих приміщеннях державного, комунального, приватного житлового фонду, фонду житлово-будівельних кооперативів покладається на житлово-експлуатаційні організації, квартиронаймачів та власників квартир, а в жилих будинках приватного житлового фонду - на їх власників або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

Стаття 52. Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки

1. Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки повинні відповідати нормам захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя, охорони навколишнього природного середовища, екологічної, пожежної та промислової безпеки, охорони праці, будівництва.

{Частина перша статті 52 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2. Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки розробляються центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, суб'єктами господарювання відповідно до їх компетенції на підставі цього Кодексу та інших законів.

Стаття 53. Автоматизована система раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення

1. На об'єктах підвищеної небезпеки 1 і 2 класів з метою своєчасного виявлення на них загрози виникнення надзвичайних ситуацій та здійснення оповіщення персоналу та населення, яке потрапляє в зону можливого ураження, створюються та функціонують автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення (далі – автоматизовані системи).

{Частина перша статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2. На гідротехнічних спорудах Дніпровського та Дністровського каскадів та в зонах їх можливого катастрофічного затоплення, на атомних електростанціях, магістральних

аміакопроводах, нафто- та газопроводах створюються і функціонують автоматизовані системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та спеціальні системи оповіщення.

3. На об'єктах з масовим перебуванням людей створюються та функціонують об'єктові системи оповіщення.

4. Вимоги до автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та систем оповіщення, а також їх улаштування, експлуатації і технічного обслуговування визначаються правилами, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина четверта статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 54. Віднесення території, населених пунктів та суб'єктів господарювання до відповідних груп і категорій цивільного захисту

{Назва статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

1. Населені пункти та території, на яких розміщені суб'єкти господарювання, що мають важливе економічне і стратегічне значення для економіки і безпеки держави та становлять небезпеку для населення і територій у зв'язку з можливістю радіоактивного, хімічного забруднення чи катастрофічного затоплення, відносяться до відповідних груп цивільного захисту - особливої, першої, другої чи третьої.

{Частина перша статті 54 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. Суб'єкти господарювання, що мають важливе значення для національної економіки і оборони держави, відносяться до відповідних категорій цивільного захисту - особливої важливості, першої чи другої.

Глава 13. Забезпечення пожежної безпеки

Стаття 55. Заходи щодо забезпечення пожежної безпеки

1. Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною складовою діяльності держави щодо захисту життя та здоров'я людини, майна і навколишнього природного середовища від пожеж.

2. Діяльність із забезпечення пожежної безпеки та запобігання пожежам є складовою діяльності посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання. Зазначена вимога встановлюється у трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях, статутах і положеннях.

3. Забезпечення пожежної безпеки покладається на власника (власників) земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна або наймачів (орендарів) земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна, якщо це обумовлено договором найму (оренди), а також на керівника (керівників) суб'єкта господарювання, а щодо фізичних осіб - підприємців - особисто.

4. Обов'язок із забезпечення пожежної безпеки під час проектування та забудови населених пунктів, проведення робіт з будівництва будинків, будівель і споруд

покладається на уповноважені органи містобудування та архітектури, замовників, забудовників, проектні та будівельні організації.

5. Проектування та обладнання системами протипожежного захисту будинків, будівель, споруд та їх частин здійснюються згідно з будівельними нормами. Підтримання експлуатаційної придатності (обслуговування) таких систем здійснюється згідно з правилами, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

6. Обов'язок із забезпечення пожежної безпеки в житлових приміщеннях державного, комунального, громадського житлового фондів, фонду житлово-будівельних кооперативів та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, житлових приміщеннях приватного житлового фонду та інших спорудах, приватних житлових будинках садибного типу, дачних і садових будинках з господарськими спорудами та будівлями покладається на їхніх власників (співвласників), користувачів або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

7. Обов'язок із забезпечення пожежної безпеки в багатоквартирному будинку (крім житлових приміщень та нежитлових приміщень громадського призначення) покладається на житлово-будівельний кооператив, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та/або управителя багатоквартирного будинку.

8. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах компетенції забезпечують розроблення та впровадження організаційних і практичних заходів щодо запобігання пожежам і їх наслідкам, гасіння пожеж, забезпечення пожежної безпеки населених пунктів, територій і майна.

9. Центральні органи виконавчої влади та інші органи державної влади з урахуванням особливостей щодо забезпечення пожежної безпеки галузей, підприємств, установ та організацій можуть розробляти та затверджувати відомчі правила пожежної безпеки.

10. Відомчі правила пожежної безпеки погоджуються із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

11. Власники земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна або наймачі (орендарі) земельної ділянки та іншого об'єкта нерухомого майна, керівники суб'єктів господарювання та їх працівники (робітники), що порушують (не виконують) встановлені законодавством вимоги пожежної безпеки, несуть відповідальність відповідно до закону.

12. У договорі про передачу в найм (оренду) об'єкта нерухомого майна повинні визначатися права та обов'язки сторін щодо забезпечення пожежної безпеки та відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки на об'єкті найму (оренди).

13. Повноваження у сфері пожежної безпеки асоціацій, корпорацій, консорціумів, концернів, інших об'єднань підприємств, передбачених законом, визначаються їхніми статутами або договорами між суб'єктами господарювання, що утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанню функцій може утворюватися служба пожежної безпеки.

{Стаття 55 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1259-IX від 19.02.2021, № 2486-IX від 29.07.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 56. Погодження норм і правил

{Назва статті 56 в редакції Закону № 124-IX від 20.09.2019}

1. Норми і правила, які встановлюють вимоги до пожежонебезпечних технологічних процесів та продукції, повинні включати вимоги пожежної безпеки і погоджуватися з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина перша статті 56 в редакції Закону № 124-IX від 20.09.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Вимоги пожежної безпеки, що містяться у відомчих нормативних актах, не повинні суперечити нормам і правилам.

{Частина друга статті 56 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

Стаття 57. Дотримання вимог пожежної безпеки під час проектування, будівництва та реконструкції об'єктів виробничого та іншого призначення

1. Виробничі, жилі, інші будівлі та споруди, обладнання, транспортні засоби, що вводяться в дію чи експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції або технічного переоснащення, а також технологічні процеси та продукція повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів з пожежної безпеки.

2. Початок роботи новоутворених підприємств, початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) здійснюється суб'єктом господарювання на підставі поданої декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки (далі - декларація), а для суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику - також за наявності позитивного висновку за результатами оцінки (експертизи) протипожежного стану підприємства, об'єкта чи приміщення (далі - оцінка протипожежного стану).

Оцінка протипожежного стану проводиться суб'єктом господарювання, який одержав відповідну ліцензію.

Висновок за результатами оцінки протипожежного стану оформляється та надається суб'єктом господарювання, який проводив оцінку протипожежного стану.

Позитивний висновок за результатами оцінки протипожежного стану надається до початку роботи новоутворених підприємств, до початку використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості, за відсутності фактів порушення правил пожежної безпеки та діє до реєстрації декларації.

3. Перелік суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну регуляторну політику, у сфері дозвільної системи і ліцензування господарської діяльності.

{Абзац перший частини третьої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Критерій віднесення суб'єкта господарювання до високого, середнього та незначного ступеня ризику визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Декларація подається суб'єктом господарювання до державного адміністратора або центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (дозвільного органу).

{Абзац перший частини четвертої статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Декларація реєструється дозвільним органом на безоплатній основі протягом десяти робочих днів з дня її надходження.

{Абзац другий частини четвертої статті 57 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013}

Датою надходження декларації вважається дата її реєстрації як вхідної кореспонденції державним адміністратором або дозвільним органом, а в разі надсилання рекомендованим листом - дата, зазначена на поштовому штампелі підприємства зв'язку.

Державний адміністратор протягом одного робочого дня після надходження декларації передає її дозвільному органу.

Якщо декларацію подано чи оформлено з порушенням установлених вимог, дозвільний орган відмовляє в реєстрації декларації та повертає її суб'єкту господарювання для доопрацювання.

У разі якщо дозвільним органом не зареєстровано декларацію і не відмовлено в її реєстрації в установлений абзацом другим цієї частини строк, право на вчинення дій щодо провадження господарської діяльності, передбачених частиною другою цієї статті, виникає наступного дня після завершення строку, встановленого для реєстрації декларації. У такому разі декларація вважається зареєстрованою.

{Абзац шостий частини четвертої статті 57 в редакції Закону № 353-VII від 20.06.2013}

Декларація не подається:

1) на використання торговельних місць, кіосків та контейнерів, якщо їх розміщено на ринку відповідно до схеми, погодженої з органом державного пожежного нагляду;

2) орендарем об'єкта нерухомості (особою, яка використовує об'єкт нерухомості за цивільно-правовим договором, що не передбачає перехід права власності на цей об'єкт) за умови, що декларацію на об'єкт нерухомості зареєстровано власником;

3) на використання об'єктів, що в установленому законодавством порядку приймаються в експлуатацію після завершення будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту.

{Частина четверту статті 57 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 353-VII від 20.06.2013}

5. Суб'єкт господарювання набуває право вчиняти дії щодо провадження господарської діяльності, передбачені частиною другою цієї статті, з дня реєстрації декларації відповідним дозвоільним органом.

Форма декларації, порядок її подання та реєстрації визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особи, які подали декларацію, несуть передбачену законом відповідальність за достовірність даних, зазначених у поданій декларації.

Стаття 58. Призначення і завдання пожежної охорони

1. Пожежна охорона створюється з метою захисту життя і здоров'я громадян, приватної, колективної та державної власності від пожеж, підтримання належного рівня пожежної безпеки на підприємствах, установах, організаціях і в населених пунктах.

2. Основними завданнями пожежної охорони є:

- 1) забезпечення пожежної безпеки;
- 2) запобігання виникненню пожеж та нещасним випадкам під час пожеж;
- 3) гасіння пожеж, рятування населення, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Стаття 59. Види пожежної охорони

1. Пожежна охорона поділяється на державну, відомчу, місцеву та добровільну.

Стаття 60. Державна пожежна охорона

1. Забезпечення державної пожежної охорони відповідно до повноважень покладається на:

1) органи та підрозділи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 1 частини першої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту;

3) допоміжні служби, призначені для забезпечення пожежної безпеки;

4) заклади освіти, науково-дослідні установи, об'єкти, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 4 частини першої статті 60 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

5) Державний центр сертифікації центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Пункт 5 частини першої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Порядок здійснення державної пожежної охорони визначається Положенням про державну пожежну охорону, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 61. Відомча пожежна охорона

1. У суб'єктів господарювання, віднесених до сфери управління відповідних центральних органів виконавчої влади, утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) для забезпечення відомчої пожежної охорони.

2. **Перелік суб'єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона,** визначається Кабінетом Міністрів України.

3. Порядок забезпечення відомчої пожежної охорони, права та обов'язки її працівників визначаються положеннями про них, які затверджуються відповідними міністерствами на підставі Типового положення про відомчу пожежну охорону. **Типове положення про відомчу пожежну охорону** затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону та мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина четверта статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону, щодо підготовки рятувальників та організації гасіння пожеж керуються актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, а також актами інших міністерств, до сфери управління яких віднесені підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону.

{Частина п'ята статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. Нормативно-правові акти міністерств з питань підготовки рятувальників пожежно-рятувальних підрозділів, що забезпечують відомчу пожежну охорону, та організації гасіння пожеж погоджуються з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина шоста статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7. Для забезпечення пожежної безпеки, координації та вдосконалення відповідної роботи і контролю за її проведенням, у тому числі за дотриманням правил пожежної безпеки, в апаратах Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної поліції України, Державної кримінально-виконавчої служби України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах організації спеціального зв'язку, захисту інформації, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну

політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, Державної спеціальної служби транспорту і в системі Міністерства оборони України утворюються служби пожежної безпеки.

Служби пожежної безпеки можуть утворюватися в інших органах державної влади, до сфери управління яких належать суб'єкти господарювання, діяльність яких віднесена до високого ступеня ризику.

Положення про службу пожежної безпеки розробляється на підставі типового положення про службу пожежної безпеки, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, та затверджується органом державної влади, який утворив таку службу.

{Частина сьома статті 61 із змінами, внесеними згідно із Законами № 766-VIII від 10.11.2015, № 1404-VIII від 02.06.2016; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 62. Місцева пожежна охорона

1. У населених пунктах, в яких відсутні державні пожежно-рятувальні підрозділи, органи місцевого самоврядування за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його територіальними органами (у разі їх утворення) утворюють пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони також можуть утворюватися органами місцевого самоврядування у визначеному абзацом першим цієї частини порядку в населених пунктах, в яких утворені державні пожежно-рятувальні підрозділи.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони в установленому законодавством порядку можуть залучатися до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони можуть утворюватися як юридичні особи або їх відокремлені підрозділи.

Порядок включення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони до планів залучення сил та засобів цивільного захисту для реагування на пожежі, інші небезпечні події, надзвичайні ситуації визначається порядком організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах цивільного захисту.

{Частина перша статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2750-IX від 16.11.2022}

2. Серед працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони виділяють основних та допоміжних.

Основні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони здійснюють гасіння пожеж, проводять аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи.

Допоміжні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони забезпечують її повсякденну діяльність.

Основними працівниками пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони можуть бути особи, які досягли 18 років, мають повну цивільну дієздатність, здатні за станом здоров'я виконувати покладені на них обов'язки, що підтверджується попередніми та періодичними медичними оглядами.

Порядок проведення та періодичність медичних оглядів основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для місцевої пожежної охорони встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Основні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони в обов'язковому порядку підлягають особистому страхуванню, що здійснюється за рахунок коштів відповідних органів місцевого самоврядування, які утворили такі підрозділи, відповідно до закону.

Підготовка основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони здійснюється в закладах освіти центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

Основні працівники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони, які не пройшли відповідної підготовки, до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт не допускаються.

{Статтю 62 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

3. Фінансування та матеріально-технічне забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

4. У разі якщо в населеному пункті, розташованому на відповідній території та з'єднаному з іншими населеними пунктами під'їзними шляхами загального користування, утворено пожежно-рятувальний підрозділ для забезпечення місцевої пожежної охорони, який здатний виконувати завдання за призначенням на території населених пунктів, де немає таких підрозділів, у відповідних місцевих бюджетах можуть передбачатися видатки на матеріально-технічне забезпечення таких підрозділів.

Територіальні громади можуть здійснювати співробітництво відповідно до [Закону України "Про співробітництво територіальних громад"](#) з метою спільного забезпечення місцевої пожежної охорони.

{Частину четверту статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

5. Порядок забезпечення місцевої пожежної охорони, права та обов'язки працівників пожежно-рятувальних підрозділів визначаються положенням про місцеву пожежну охорону, яке затверджується органом, що її утворив, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Повноваження щодо координації та контролю за діяльністю пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони покладаються на органи місцевого самоврядування, що утворили такі пожежно-рятувальні підрозділи, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина п'яту статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

Порядок утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Частина п'яту статті 62 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

{Частина статті 62 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. До роботи у складі пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони на підставі відповідних договорів можуть залучатися члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони.

{Статтю 62 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2750-IX від 16.11.2022}

Стаття 63. Добровільна пожежна охорона

/-{Зміни до статті 63 по Закону № 1909-IX від 18.11.2021, що вводяться в дію з 01.01.2024, не внесені}-/

1. Для здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт органи місцевого самоврядування, громадські організації, суб'єкти господарювання, інші юридичні особи можуть утворювати пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони.

Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть утворюватися як юридичні особи або їх відокремлені підрозділи.

Порядок включення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони до планів залучення сил та засобів цивільного захисту для реагування на пожежі, інші небезпечні події, надзвичайні ситуації визначається порядком організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах цивільного захисту.

2. Пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть утворюватися:

органами місцевого самоврядування - з числа осіб, які постійно проживають на відповідній території;

громадськими організаціями - з числа членів таких організацій;

суб'єктами господарювання, іншими юридичними особами - з числа їх працівників.

Членами пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть бути особи, які досягли 18 років, мають повну цивільну дієздатність, здатні за станом здоров'я виконувати покладені на них обов'язки, що підтверджується попередніми та періодичними медичними оглядами, та звернулися до суб'єкта, який утворив пожежно-рятувальний підрозділ для забезпечення добровільної пожежної охорони, з відповідною заявою.

Порядок проведення та періодичність медичних оглядів членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

Прийняття до пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони неповнолітніх учасників здійснюється за письмовою згодою їхніх батьків або інших законних представників.

Учасники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони не можуть брати участь у гасінні пожеж та проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Учасники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, які не відповідають вимогам, встановленим абзацом п'ятим цієї частини, беруть участь у діяльності пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони виключно в межах виконання завдань, передбачених пунктами 1-3 частини тринадцятої цієї статті.

3. Завдання і повноваження пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, права та обов'язки їх членів та учасників визначаються положеннями про такі підрозділи, що затверджуються органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, керівниками суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб, що їх утворили, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його територіальними органами (у разі їх утворення).

Повноваження щодо координації та контролю за діяльністю пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони покладаються на суб'єктів, які утворили такі пожежно-рятувальні підрозділи, та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Порядок утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони затверджується Кабінетом Міністрів України.

Облік членів та учасників пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони здійснюється суб'єктом, який утворив відповідний пожежно-рятувальний підрозділ.

Порядок обліку членів та учасників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони та їх залучення до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

4. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони зобов'язані:

1) брати участь у здійсненні заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

2) повідомляти центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, його територіальні органи (у разі їх утворення) про виявлені порушення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки;

3) виконувати законні вимоги керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та/або керівника гасіння пожежі;

4) додержуватися встановлених вимог безпеки та охорони праці при здійсненні заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

5) дотримуватися порядку дій у надзвичайних ситуаціях та під час гасіння пожеж, вимог цього Кодексу та інших нормативно-правових актів з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту, у тому числі під час здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням виникненню пожеж, їх гасінням, проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та/або керівник гасіння пожежі не несе відповідальності за невиконання членом пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони законних вимог такого керівника під час здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також недодержання членом пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони вимог, передбачених пунктами 4 і 5 цієї частини.

5. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони під час виконання своїх обов'язків із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт мають право:

1) вимагати від інших осіб додержання правил поведінки, безпеки і порядку дій у надзвичайних ситуаціях, а також нормативно-правових актів з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту;

2) користуватися закріпленими за відповідними пожежно-рятувальними підрозділами пожежною технікою, обладнанням і спорядженням;

3) проводити інформування населення з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту;

4) інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони про порушення у сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту, а також вносити пропозиції щодо їх запобігання.

6. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони в обов'язковому порядку підлягають особистому страхуванню, що здійснюється за рахунок коштів суб'єктів, які утворили такі підрозділи, відповідно до закону.

7. Підготовка, перепідготовка членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони здійснюється у закладах освіти центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та не потребує присвоєння їм відповідного професійно-кваліфікаційного рівня.

Порядок підготовки, перепідготовки членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, які не пройшли відповідної підготовки, до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт не допускаються.

8. Для участі в гасінні пожеж, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони забезпечуються спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту за рахунок коштів суб'єктів, які утворили такі підрозділи.

9. Члени пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони можуть залучатися до роботи у складі пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони на підставі відповідних договорів.

10. На період залучення членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, проходження підготовки, перепідготовки за ними зберігається місце роботи (посада) та середня заробітна плата за основним місцем роботи.

11. Членам пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, які залучалися до гасіння пожеж або проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, може бути виплачена винагорода за рахунок коштів місцевого бюджету, громадських організацій, суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та інших не заборонених законодавством джерел.

12. Органи місцевого самоврядування, громадські організації, суб'єкти господарювання, інші юридичні особи можуть встановлювати додаткові гарантії соціального захисту членам пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони.

13. Учасники пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони мають право:

1) проводити серед населення просвітницьку та інформаційну діяльність з питань пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту;

2) популяризувати добровільну пожежну охорону;

3) брати участь у публічних, масових та інших заходах, що організовуються та проводяться органом місцевого самоврядування, громадською організацією або суб'єктом господарювання, іншою юридичною особою, що прийняли рішення про утворення

відповідного пожежно-рятувального підрозділу для забезпечення добровільної пожежної охорони;

4) проводити агітацію та здійснювати добір осіб, які можуть стати членами або учасниками пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони;

5) інші права, передбачені порядком утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони.

14. З метою забезпечення добровільної пожежної охорони Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, суб'єкти господарювання, інші юридичні особи та громадяни можуть безоплатно надавати пожежно-рятувальним підрозділам для забезпечення добровільної пожежної охорони у користування будівлі, споруди, приміщення, транспортні засоби, засоби зв'язку та інше необхідне майно.

Фінансування і матеріально-технічне забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони може здійснюватися також за рахунок інших не заборонених законодавством джерел.

{Стаття 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2750-IX від 16.11.2022}

Глава 14. Державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки

Стаття 64. *{Статтю 64 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}*

Стаття 65. Державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки

1. Державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки - це діяльність центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спрямована на виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання, крім суб'єктів господарювання, які займаються незалежною професійною діяльністю за місцем проживання та не використовують найману працю, аварійно-рятувальними службами.

3. Державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки здійснюється у встановленому [Законом України "Про основні засади державного нагляду \(контролю\) у сфері господарської діяльності"](#) порядку з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

Стаття 66. Способи здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки

{Назва статті 66 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо суб'єктів, визначених **статтею 65** цього Кодексу, здійснює заходи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки шляхом проведення планових та позапланових перевірок земельних ділянок, будинків, будівель, споруд, у тому числі тих, що будуються, їх комплексів та/або частин будь-якого призначення та будь-якої форми власності (далі - об'єкти нагляду).

Плановою перевіркою є перевірка, передбачена річним планом перевірок об'єктів нагляду центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, який затверджується не пізніше 1 грудня року, що передує плановому, керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його заступником.

Позаплановою перевіркою є перевірка, не передбачена річним планом перевірок об'єктів нагляду центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Підставою для проведення позапланової перевірки є:

1) подання суб'єктами, визначеними **статтею 65** цього Кодексу, письмової заяви про проведення перевірки об'єкта нагляду за їх бажанням;

2) виявлення та підтвердження недостовірності даних, зазначених у декларації, протягом трьох місяців з дня її подання (крім випадку, якщо суб'єкт господарювання протягом одного місяця з дня подання декларації повторно подав відповідну декларацію з уточненими достовірними даними або якщо недостовірність даних є результатом очевидної описки чи арифметичної помилки, що не впливає на зміст поданого документа).

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у разі виявлення недостовірності даних у поданій декларації зобов'язаний протягом десяти робочих днів повідомити суб'єкта господарювання про необхідність їх виправлення протягом п'яти робочих днів з дня отримання такого повідомлення.

Невиправлення недостовірних даних у встановлений строк є підставою для проведення позапланової перевірки;

3) необхідність перевірки виконання вимог приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення порушень вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, виданих за результатами проведення попередньої перевірки об'єкта нагляду суб'єктами, визначеними **статтею 65** цього Кодексу. Така позапланова перевірка проводиться не раніше останнього дня строку для усунення порушення, визначеного приписом або іншим розпорядчим документом, та не пізніш як через два місяці із зазначеного дня;

4) звернення фізичної особи (фізичних осіб) про порушення суб'єктами, визначеними [статтею 65](#) цього Кодексу, вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, що заподіяло або може заподіяти шкоду її правам, законним інтересам, життю чи здоров'ю, навколишньому природному середовищу чи безпеці держави, або юридичної особи про порушення, що заподіяло або може заподіяти шкоду її правам, законним інтересам.

До звернення, в якому зазначається про порушення вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, що заподіяло або може заподіяти шкоду, фізична особа (фізичні особи) або юридична особа, яка подала відповідне звернення, додає документи чи їх копії, матеріали, що підтверджують такі порушення (за наявності).

У зверненні обов'язково зазначається найменування суб'єкта господарювання або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи - підприємця, його місцезнаходження (адреса).

Проведення територіальними органами (у разі їх утворення) позапланової перевірки об'єкта нагляду за вказаною підставою можливе лише у разі отримання на її проведення погодження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Фізичні особи та посадові особи юридичних осіб, які подали безпідставне звернення про порушення суб'єктами, визначеними [статтею 65](#) цього Кодексу, вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, несуть відповідальність відповідно до закону;

5) доручення Прем'єр-міністра України про перевірку у сфері пожежної та техногенної безпеки суб'єктів, визначених [статтею 65](#) цього Кодексу, у зв'язку з виявленими системними порушеннями та/або настанням події, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища чи забезпечення безпеки держави;

6) виникнення аварії, пожежі, настання іншої небезпечної події чи надзвичайної ситуації, травми або смерті потерпілого внаслідок такої події чи надзвичайної ситуації, що пов'язано з діяльністю суб'єктів господарювання;

7) рішення суду.

Повторне проведення позапланової перевірки за тим самим фактом (фактами), що був (були) підставою для раніше проведеної позапланової перевірки, забороняється.

Проведення позапланових перевірок з інших підстав, крім передбачених цією статтею, забороняється.

За наявності у суб'єктів, визначених [статтею 65](#) цього Кодексу, відокремлених підрозділів (філій, представництв), двох і більше об'єктів нагляду, організація та проведення їх планових, позапланових перевірок здійснюються окремо щодо кожного відокремленого підрозділу (філії, представництва) та об'єкта нагляду.

Проведення планової перевірки одного і того самого відокремленого підрозділу (філії, представництва) та об'єкта нагляду протягом одного планового періоду не допускається.

У разі письмового звернення або звернення в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, електронних комунікацій, інформаційно-комунікаційних систем з накладенням електронного підпису особи, що базується на кваліфікованому сертифікаті

електронного підпису, суб'єктів, визначених [статтею 65](#) цього Кодексу, їх планові і позапланові перевірки можуть проводитися одночасно в усіх відокремлених підрозділах (філіях, представництвах) та об'єктах нагляду протягом строку, визначеного законом.

Здійснення більше ніж одного заходу державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо суб'єктів, визначених [статтею 65](#) цього Кодексу, протягом одного планового періоду допускається за наявності у таких суб'єктів відокремлених підрозділів (філій, представництв), двох і більше об'єктів нагляду.

Якщо об'єкт нагляду перебуває у спільній власності (господарському віданні, оперативному управлінні, володінні чи користуванні) двох або більше суб'єктів, визначених [статтею 65](#) цього Кодексу, такі суб'єкти несуть солідарну відповідальність за дотримання вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки на об'єкті нагляду, якщо інше не передбачено умовами договору між ними. Заходи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки здійснюються щодо таких суб'єктів одночасно.

Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері пожежної та техногенної безпеки і визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), затверджуються Кабінетом Міністрів України та повинні містити кількісні і якісні характеристики.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та/або його територіальні органи (у разі їх утворення) не здійснюють заходи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо приватного житла, індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, індивідуальних гаражів та територій, на яких вони розташовані, у тому числі які будуються (крім тих, що використовуються для провадження господарської діяльності).

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у своїй діяльності взаємодіє з органами виконавчої влади, що здійснюють нагляд (контроль) за дотриманням природоохоронних, санітарно-гігієнічних, будівельних вимог, вимог у сфері охорони праці, енергозбереження, податкового законодавства та інших вимог, передбачених законом, а також з органами державної статистики, Національної поліції України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, прокуратурою та іншими правоохоронними і контролюючими органами.

Органи, зазначені в [абзаці двадцять сьомому](#) цієї частини, сприяють центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у здійсненні діяльності щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, зокрема у встановленому порядку надають інформацію з національних та інших реєстрів (інформаційно-комунікаційних систем, що забезпечують збирання, накопичення, захист, облік, відображення, оброблення реєстрових даних та надання реєстрової інформації).

{Частина перша статті 66 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

2. У разі наявності у суб'єкта господарювання із середнім та/або незначним ступенями ризику (крім підприємств, установ, організацій державної та комунальної форм власності, а також суб'єктів господарювання, у користуванні яких є об'єкти підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного чи санітарно-епідеміологічного характеру) чинного договору страхування відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам внаслідок надзвичайних ситуацій, небезпечних подій, у тому числі пожеж та аварій на території та/або об'єктах нерухомості, укладеного відповідно до вимог цієї частини (далі - договір страхування відповідальності), планова перевірка такого суб'єкта не здійснюється протягом дії такого договору, але не більше: шести років поспіль - щодо суб'єктів господарювання із середнім ступенем ризику; десяти років поспіль - щодо суб'єктів господарювання з незначним ступенем ризику.

Страховик та суб'єкт господарювання із середнім та/або незначним ступенями ризику подають інформацію про укладення договору страхування відповідальності, що містить реквізити та строк дії такого договору, відомості про страховика та страхувальника, а також страхові суми, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, протягом 10 робочих днів з дня його укладення. Порядок та форма такого повідомлення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з Національним банком України.

Визначення переліку суб'єктів господарювання, які підлягають плановим заходам державного нагляду (контролю) у плановому періоді, здійснюється з урахуванням інформації про укладені договори страхування відповідальності, поданої до 15 жовтня поточного року до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Договір страхування відповідальності не може бути достроково припинений, крім його припинення за рішенням суду. У разі дострокового припинення дії договору страхування відповідальності страховик протягом 10 робочих днів з дня припинення дії договору повідомляє про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Порядок та форма такого повідомлення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з Національним банком України.

Відомості про укладення та припинення дії договору страхування відповідальності вносяться до Реєстру договорів страхування відповідальності центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Реєстр договорів страхування відповідальності оприлюднюється на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Створення та функціонування Реєстру договорів страхування відповідальності забезпечує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, який є його держателем.

У разі відсутності інформації про наявність чинного договору страхування відповідальності центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у

сфері цивільного захисту, включає відповідного суб'єкта господарювання до переліку суб'єктів господарювання, які підлягають плановим заходам державного нагляду (контролю) у найближчому плановому періоді, відповідно до ступеня ризику.

Договір страхування відповідальності повинен передбачати страхування від таких ризиків: пожежа, вибух (у тому числі вибух побутового газу); виробнича аварія; витік води з системи пожежогасіння; руйнування будинків, споруд і конструкцій; ураження електричним струмом. Договір страхування відповідальності може передбачати також страхування від інших ризиків.

Розмір страхової суми за договором страхування відповідальності встановлюється в такому договорі за домовленістю сторін з урахуванням результатів аудиту пожежної та техногенної безпеки і не може становити для суб'єктів господарювання:

із середнім ступенем ризику - менше 3 тисяч мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року укладення договору страхування відповідальності;

із незначним ступенем ризику - менше 2 тисяч мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року укладення договору страхування відповідальності.

Порядок виплати та розрахунку страхового відшкодування встановлюється у договорі страхування відповідальності з урахуванням вимог цієї статті.

Страхове відшкодування у зв'язку із смертю третьої особи здійснюється особам та у розмірі, що встановлені [статтею 1200](#) Цивільного кодексу України, кожній особі, яка має право на таке відшкодування, рівними частинами з урахуванням того, що:

загальний мінімальний розмір страхового відшкодування утриманням однієї померлої особи становить 15 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок;

загальний максимальний розмір страхового відшкодування утриманням однієї померлої особи становить 150 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок.

Розмір страхового відшкодування у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я третьої особи, яке призвело до встановлення інвалідності, визначається у розмірі відшкодування, визначеному відповідно до [Цивільного кодексу України](#) з урахуванням того, що:

загальний мінімальний розмір страхового відшкодування одній третій особі становить 10 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок;

загальний максимальний розмір страхового відшкодування одній третій особі становить 150 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок.

Страхове відшкодування у зв'язку з лікуванням третьої особи визначається у розмірі обґрунтованих витрат, пов'язаних з доправленням, розміщенням, утриманням,

діагностикою, лікуванням, протезуванням та реабілітацією такої особи у відповідному закладі охорони здоров'я, медичним піклуванням, лікуванням у домашніх умовах та придбанням лікарських засобів. Зазначені витрати та необхідність їх здійснення підтверджуються документально відповідним закладом охорони здоров'я. За кожний день непрацездатності (перебування на лікуванні) третьої особи страхове відшкодування встановлюється у розмірі 1/15 мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок, але не більше 20 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок, за весь час втрати працездатності (перебування на лікуванні). Загальний максимальний розмір страхового відшкодування на лікування однієї третьої особи становить 150 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому законом на 1 січня року, в якому настав страховий випадок.

Якщо внаслідок страхового випадку сталося ушкодження здоров'я третьої особи і такій особі була здійснена страхова виплата, а в подальшому внаслідок цього страхового випадку такій третій особі була встановлена інвалідність (у тому числі зміна групи інвалідності на вищу) або протягом одного року після страхового випадку внаслідок цього страхового випадку настала смерть третьої особи, страхова виплата здійснюється у розмірі, визначеному відповідно до [Цивільного кодексу України](#) та з урахуванням вимог цієї статті, за вирахуванням раніше здійсненої страхової виплати.

Виплата страхового відшкодування здійснюється безпосередньо третій особі - потерпілому (фізичній або юридичній особі), правонаступнику (правонаступникам) чи спадкоємцю (спадкоємцям) особи, яка загинула (померла) не пізніше одного року після настання страхового випадку внаслідок такого страхового випадку, їх законним представникам або погодженим з ними особам, які здійснюють чи здійснили лікування або сплатили витрати на лікування такої третьої особи, надають послуги з ремонту/відновлення пошкодженого майна.

Сума всіх страхових відшкодувань за договором страхування відповідальності не може перевищувати страхову суму, визначену таким договором, з урахуванням того, що страховик зобов'язаний виплатити страхове відшкодування за всіма страховими випадками, що настали у період дії договору страхування відповідальності. При цьому грошова сума, в межах якої страховик зобов'язаний здійснити виплату з настанням окремого страхового випадку, дорівнює відповідній страховій сумі, зменшеній на величину вже виплачених відповідних страхових відшкодувань за таким договором страхування відповідальності.

Договір страхування відповідальності вважається виконаним і його дія припиняється з моменту виплати страхових відшкодувань, сума яких дорівнює розміру страхової суми за договором страхування відповідальності.

У разі якщо розмір страхового відшкодування за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю або майну третіх осіб внаслідок страхового випадку, з урахуванням обмеження страхової суми на одну потерпілу третю особу перевищує встановлений розмір страхової суми за одним страховим випадком, розмір страхового відшкодування кожній третій особі пропорційно зменшується. У першу чергу здійснюється відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю третьої особи, та витрат на її лікування. Відшкодування збитків,

заподіяних майну фізичних осіб та фізичних осіб - підприємців, здійснюється у другу чергу. Відшкодування збитків, заподіяних майну юридичних осіб, здійснюється у третю чергу.

Страховик не здійснює виплат за вимогами щодо відшкодування:

штрафів, пені, інших (у тому числі адміністративних) санкцій, визначених договором чи законом;

моральної шкоди, упущеної вигоди, інших непрямих збитків;

шкоди, заподіяної внаслідок перевезення, зберігання чи застосування вибухових пристроїв та/або речовин, вогнепальної зброї;

шкоди, заподіяної власному майну страхувальника або майну, що використовується страхувальником на підставі договору оренди (лізингу);

шкоди, визначеної письмовою вимогою (претензією) третьої особи, що визнана страхувальником, але не погоджена страховиком.

{Статтю 66 доповнено частиною другою згідно із Законом № 2655-IX від 06.10.2022}

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 67. *{Статтю 67 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}*

Стаття 68. Санкції за порушення вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки

{Назва статті 68 в редакції Закону № 3063-IX від 02.05.2023}

1. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у разі порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки, у тому числі невиконання їх законних вимог, зобов'язані застосовувати санкції, визначені законом.

2. У разі встановлення порушення вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, що створює загрозу життю та здоров'ю людей, посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, звертаються до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих ділянок, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту у порядку, встановленому законом.

3. Приписи, постанови, розпорядження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, щодо усунення порушень встановлених законодавством вимог з питань техногенної та пожежної безпеки можуть бути оскаржені до суду в установлений законом строк.

4. За шкоду, заподіяну юридичним та фізичним особам внаслідок правомірного застосування санкцій, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та його посадові особи відповідальності не несуть.

5. Відновлення роботи зупинених відповідно до **частини другої** цієї статті підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту суб'єктами господарювання можливе після отримання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, повідомлення суб'єкта господарювання про усунення ним усіх установлених порушень вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, що підтверджено відповідним актом перевірки.

{Статтю 68 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3063-IX від 02.05.2023}

{Стаття 68 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 69. Підстави для видачі центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, приписів, постанов і розпоряджень

{Назва статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

1. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, у межах своїх повноважень видають відповідно приписи, розпорядження чи постанови:

{Абзац перший частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

1) з питань пожежної безпеки у разі:

а) недотримання вимог пожежної безпеки, визначених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами, нормами і правилами;

{Підпункт "а" пункту 1 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

б) порушення вимог пожежної безпеки, передбачених нормами і правилами, під час будівництва приміщень, будівель та споруд виробничого призначення;

{Підпункт "б" пункту 1 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

в) випуску і реалізації вибухопожежонебезпечної продукції та продукції протипожежного призначення з відхиленням від вимог, визначених нормативно-правовими актами або без даних щодо відповідності такої продукції вимогам пожежної безпеки;

{Підпункт "в" пункту 1 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2) з питань техногенної безпеки у разі:

а) невиконання вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань техногенної безпеки;

б) відсутності організаційно-розпорядчих документів щодо здійснення заходів з питань техногенної безпеки, які передбачені для суб'єкта господарювання;

в) не проведення в установленому порядку навчання персоналу суб'єкта господарювання діям у разі виникнення аварійних ситуацій та аварій;

г) нездійснення заходів щодо захисту персоналу від шкідливого впливу надзвичайних ситуацій;

{Підпункт "г" пункту 2 частини першої статті 69 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

{Підпункт "д" пункту 2 частини першої статті 69 виключено на підставі Закону № 1686-IX від 15.07.2021}

е) відсутності на виробництвах, на яких застосовуються небезпечні речовини, паспортів (формулярів) на обладнання та апаратуру або систем із забезпечення їх безперебійної (безаварійної) роботи;

є) невідповідності кількості промислових засобів індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин нормам забезпечення ними працівників суб'єкта господарювання, їх непридатності або відсутності, а також у разі порушення порядку зберігання таких засобів;

ж) порушення правил поведінки з небезпечними речовинами;

з) відсутності плану локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків на об'єкті підвищеної безпеки, а також відсутності розроблених відповідно до цього плану спеціальних заходів протиаварійного захисту;

{Підпункт "з" пункту 2 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

и) відсутності об'єктових матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або невідповідності їх затвердженим номенклатурам та обсягам;

і) відсутності або непридатності до використання засобів індивідуального захисту в осіб, які здійснюють обслуговування об'єктів підвищеної безпеки, а також в осіб, участь яких у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації передбачена планом локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків;

{Підпункт "и" пункту 2 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

ї) відсутності або несправності на об'єкті підвищеної безпеки автоматизованої системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

й) відсутності на об'єкті підвищеної безпеки диспетчерської служби або її неготовності до виконання покладених на неї завдань через відсутність відповідних документів, приладів, обладнання або засобів індивідуального захисту;

к) неготовності до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб'єктів господарювання;

л) неготовності осіб, які обслуговують об'єкти підвищеної безпеки, а також осіб, участь яких у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації передбачена планом локалізації та

ліквідації аварій та їх наслідків до дій із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

{Підпункт "л" пункту 2 частини першої статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

м) відсутності на об'єкті підвищеної небезпеки договору страхування відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно внаслідок надзвичайних ситуацій, у тому числі пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, екологічно небезпечними аваріями та надзвичайними ситуаціями техногенного та природного характеру, аваріями, що становлять загрозу санітарному та епідемічному благополуччю населення;

{Підпункт "м" пункту 2 частини першої статті 69 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

н) порушення правил транспортування небезпечних речовин трубопровідним транспортом та порядку їх перевезення транспортними засобами;

о) проведення робіт з будівництва будинків та споруд, розміщення інших небезпечних об'єктів, інженерних і транспортних комунікацій, які порушують встановлений законодавством з питань техногенної безпеки порядок їх проведення або проведення яких створює загрозу безпеці населення, суб'єктам господарювання, обладнанню та майну, що в них перебувають.

Стаття 70. Підстави для зупинення роботи підприємств, об'єктів, окремих виробництв, цехів, дільниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів

1. Підставою для звернення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, об'єктів, окремих виробництв, цехів, дільниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів є:

{Абзац перший частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

1) недотримання вимог пожежної безпеки, визначених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами, нормами і правилами;

{Пункт 1 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

2) порушення вимог пожежної безпеки, передбачених нормами і правилами, під час будівництва приміщень, будівель та споруд виробничого призначення;

{Пункт 2 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

3) випуск і реалізація вибухопожежонебезпечної продукції та продукції протипожежного призначення з відхиленням від вимог, визначених нормативно-правовими актами або без даних щодо відповідності такої продукції вимогам пожежної безпеки;

{Пункт 3 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 124-IX від 20.09.2019}

4) нездійснення заходів щодо захисту персоналу від шкідливого впливу ймовірних надзвичайних ситуацій;

5) відсутність на виробництвах, на яких застосовуються небезпечні речовини, паспортів (формулярів) на обладнання та апаратуру або систем із забезпечення їх безперебійної (безаварійної) роботи;

6) невідповідність кількості засобів індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин нормам забезпечення ними працівників суб'єкта господарювання, їх непридатність або відсутність;

7) порушення правил поведінки з небезпечними речовинами;

8) відсутність або непридатність до використання засобів індивідуального захисту в осіб, які здійснюють обслуговування об'єктів підвищеної небезпеки, а також в осіб, участь яких у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації передбачена планом локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків;

{Пункт 8 частини першої статті 70 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

9) відсутність на об'єкті підвищеної небезпеки диспетчерської служби або її неготовність до виконання покладених на неї завдань, у тому числі через відсутність відповідних документів, приладів, обладнання або засобів індивідуального захисту;

10) неготовність до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, засобів цивільного захисту, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб'єктів господарювання;

11) проведення робіт з будівництва будинків та споруд, розміщення інших небезпечних об'єктів, інженерних і транспортних комунікацій, які порушують встановлений законодавством з питань техногенної безпеки порядок їх проведення або проведення яких створює загрозу безпеці населення, суб'єктам господарювання, обладнанню та майну, що в них перебувають.

2. Повне або часткове зупинення роботи підприємств, об'єктів, окремих виробництв, цехів, діляниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, виконання робіт, надання послуг здійснюється виключно за рішенням адміністративного суду.

Розділ VI

РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТА ЛІКВІДАЦІЯ ЇХ НАСЛІДКІВ

Глава 15. Організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації

Стаття 71. Організація робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Для координації дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, органів управління та сил цивільного захисту, а також організованого та планового виконання комплексу заходів та робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій:

1) використовуються пункти управління та центри управління в надзвичайних ситуаціях;

2) утворюються спеціальні комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

3) призначаються керівники робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

4) утворюються штаби з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

5) визначається потреба у силах цивільного захисту;

6) залучаються сили цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

2. До утворення спеціальної комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або призначення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій організацію заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюють відповідні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

3. Загальне керівництво організацією та проведенням заходів і робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальних робіт здійснює залежно від рівня та характеру походження надзвичайної ситуації Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, на адміністративній території або території яких сталася надзвичайна ситуація.

Стаття 72. Пункти управління

1. Для забезпечення сталого управління суб'єктами забезпечення цивільного захисту та реалізації функцій, передбачених на особливий період, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання використовується державна система пунктів управління.

2. Перелік органів державної влади, які створюють пункти управління державної системи, та вимоги до них визначаються Кабінетом Міністрів України.

3. Перелік та кількість засобів управління, якими обладнуються пункти управління, порядок їх використання визначаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, яким вони належать, залежно від завдань, що вирішуються на такому пункті управління.

Стаття 73. Центри управління в надзвичайних ситуаціях

1. Для управління у режимі повсякденного функціонування суб'єктами забезпечення цивільного захисту, координації дій органів управління та сил цивільного захисту, здійснення цілодобового чергування та забезпечення функціонування системи збору, оброблення, узагальнення та аналізу інформації про обстановку в районах надзвичайних ситуацій у системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, функціонує державний центр управління в надзвичайних ситуаціях.

{Частина перша статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. На регіональному рівні у системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, функціонують центри управління в надзвичайних ситуаціях.

{Частина друга статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. У разі виникнення надзвичайних ситуацій відповідні центри управління в надзвичайних ситуаціях безпосередньо взаємодіють із штабом з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі його утворення і забезпечують його роботу. Розпорядження і вказівки керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації для персоналу таких центрів управління в надзвичайних ситуаціях обов'язкові для виконання.

4. У разі виникнення надзвичайних ситуацій до роботи центрів управління в надзвичайних ситуаціях залучаються представники заінтересованих органів державної влади.

5. Порядок діяльності центрів управління в надзвичайних ситуаціях визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина п'ята статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 74. Система екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112

1. Правові та організаційні засади функціонування системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112 визначаються законодавством.

Стаття 75. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

1. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації призначається для безпосереднього управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами під час виникнення будь-якої надзвичайної ситуації.

2. Залежно від рівня надзвичайної ситуації керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації призначається:

1) Кабінетом Міністрів України у разі виникнення надзвичайної ситуації державного рівня - Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністр чи керівник одного з центральних органів виконавчої влади або його перший заступник (заступник);

2) Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями у разі виникнення надзвичайної ситуації регіонального рівня - перший заступник або один із заступників Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласної, Київської чи Севастопольської міських державних адміністрацій;

3) районною державною адміністрацією у разі виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня - один із заступників голови районної державної адміністрації;

4) виконавчим органом міської, сільської, селищної ради у разі виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня - один із заступників голови територіальної громади;

{Пункт 4 частини другої статті 75 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

{Пункт 5 частини другої статті 75 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

6) керівником суб'єкта господарювання у разі виникнення надзвичайної ситуації відповідного об'єктового рівня - керівник або один із керівників суб'єкта господарювання відповідно до затвердженого розподілу обов'язків.

3. До прибуття керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації його обов'язки виконує керівник підрозділу (служби, формування) сил цивільного захисту або оперативної групи (представник центру управління в надзвичайних ситуаціях), який прибув до зони надзвичайної ситуації першим. Якщо надзвичайна ситуація трапилася на об'єкті підвищеної небезпеки, до прибуття керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації його обов'язки виконує диспетчер об'єкта або особа старшого інженерно-технічного персоналу, яка перебуває на зміні.

{Частина третя статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

4. У разі ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, яка за характером та наслідками не потребує спеціального призначення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, обов'язки такого керівника забезпечує керівник аварійно-рятувальної служби, що виконує ліквідацію наслідків цієї надзвичайної ситуації.

5. На час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у підпорядкування керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації переходять усі аварійно-рятувальні служби, що залучаються до ліквідації таких наслідків.

6. Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

7. Залежно від обставин, що склалися у зоні надзвичайної ситуації, керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації самостійно приймає рішення щодо:

1) здійснення заходів з евакуації;

2) зупинення діяльності суб'єктів господарювання, розташованих у зоні надзвичайної ситуації, та обмеження доступу населення до такої зони;

3) залучення в установленому порядку до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт необхідних транспортних засобів, іншого майна суб'єктів господарювання, розташованих у зоні надзвичайної ситуації, аварійно-рятувальних служб, а також громадян за їх згодою;

4) зупинення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, якщо виникла підвищена загроза життю або здоров'ю рятувальників та інших осіб, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

5) інші рішення, необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та забезпечення безпеки постраждалих.

8. Рішення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації оформляється розпорядженням. Підготовка розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, їх реєстрація в установленому порядку після підписання та доведення до виконавців здійснюється штабом з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Розпорядження керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а також громадянами і суб'єктами господарювання, розташованими у зоні надзвичайної ситуації.

9. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, керівники аварійно-рятувальних служб мають право на повну та достовірну інформацію про надзвичайну ситуацію для організації робіт з ліквідації її наслідків і зобов'язані інформувати відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування про вжиті ними заходи.

10. Після ліквідації наслідків надзвичайної ситуації керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації подає органіві, що його призначив, звіт про прийняті рішення і перебіг подій під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

11. Керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації несе персональну відповідальність за управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Стаття 76. Штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

1. Для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації утворюється штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, який є робочим органом керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

2. Рішення про утворення та ліквідацію штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, його склад приймає керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

3. Керівництво роботою штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації здійснює його начальник, який призначається керівником робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

4. До складу штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації входять працівники центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, керівники аварійно-рятувальних служб, що беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, представники або експерти відповідних центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками).

{Частина четверта статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації розгортається і працює, як правило, у районі виникнення надзвичайної ситуації.

6. На період функціонування штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації відповідні центри управління в надзвичайних ситуаціях безпосередньо взаємодіють з ним і забезпечують його роботу.

7. Під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації ведеться оперативно-технічна документація, пов'язана з ліквідацією наслідків надзвичайної ситуації, та складається звіт про роботу залучених аварійно-рятувальних служб, який є складовою матеріалів з розслідування цієї надзвичайної ситуації.

8. Завдання, функції та **порядок** діяльності штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, **види та зразки** оперативно-технічної і звітної документації встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням із заінтересованими центральними органами виконавчої влади.

{Частина восьма статті 76 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 77. Залучення сил цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Залучення сил цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється згідно з планами реагування на надзвичайні ситуації, планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту у разі виникнення надзвичайних ситуацій, а також планами локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків.

{Частина перша статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

2. Рішення про залучення сил цивільного захисту приймають органи управління, яким підпорядковані такі сили, на підставі звернень органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, на території яких виникла надзвичайна ситуація, або керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації відповідно до її рівня.

3. У надзвичайних ситуаціях сили і засоби функціональних підсистем підпорядковуються органам управління відповідних територіальних підсистем.

Глава 16. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій

Стаття 78. *{Статтю 78 виключено на підставі Закону № 2081-IX від 17.02.2022}*

Стаття 79. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт

1. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється безоплатно.

2. Проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період включає:

1) організацію та управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами;

2) розвідку районів, зон, ділянок, об'єктів проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

3) визначення та локалізацію зони надзвичайної ситуації;

4) виявлення та позначення районів, які зазнали радіоактивного, хімічного забруднення чи біологічного зараження (крім районів бойових дій);

5) прогнозування зони можливого поширення надзвичайної ситуації та масштабів можливих наслідків;

6) ліквідацію або мінімізацію впливу небезпечних чинників, які виникли внаслідок надзвичайної ситуації;

7) пошук та рятування постраждалих, надання їм екстреної медичної допомоги і транспортування до закладів охорони здоров'я;

8) евакуацію або відселення постраждалих;

9) здійснення у межах повноважень, визначених законом, заходів протимінної діяльності;

{Пункт 9 частини другої статті 79 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

10) санітарну обробку населення та спеціальну обробку одягу, техніки, обладнання, засобів захисту, будівель, споруд і територій, які зазнали радіоактивного, хімічного забруднення чи біологічного зараження;

11) надання медичної допомоги постраждалим, здійснення санітарно-протиепідемічних заходів, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення в районі виникнення надзвичайної ситуації та місцях тимчасового розміщення постраждалих;

12) запровадження обмежувальних заходів, обсервації та карантину;

13) надання психологічної та матеріальної допомоги постраждалим, проведення їх медико-психологічної реабілітації;

14) забезпечення громадського порядку в зоні надзвичайної ситуації;

15) проведення першочергового ремонту та відновлення роботи пошкоджених об'єктів життєзабезпечення населення, транспорту і зв'язку;

16) здійснення заходів соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій;

17) проведення інших робіт та заходів залежно від характеру та виду надзвичайної ситуації.

3. Авіаційний пошук і рятування постраждалих внаслідок аварії (катастрофи) повітряного судна здійснюється суб'єктами забезпечення цивільного захисту відповідно до компетенції. Організація пошуку та рятування таких постраждалих покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи проводяться відповідно до порядку, що визначається інструкціями, правилами, статутами, іншими нормативними документами щодо дій у надзвичайних ситуаціях, які затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади.

5. Аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, гасіння пожеж проводяться в максимально стислі строки, безперервно до їх повного завершення, з найбільш повним використанням можливостей сил і засобів, неухильним дотриманням вимог встановлених режимів робіт та правил безпеки.

6. В окремих випадках з урахуванням вимог **статті 103** цього Кодексу для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій можуть залучатися особи, які навчаються у закладах освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

7. Матеріальні збитки, завдані внаслідок пошкодження майна під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, органами управління та силами цивільного захисту не відшкодовуються.

8. Відшкодування шкоди, заподіяної під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, здійснюється відповідно до **глави 17** цього Кодексу.

9. Витрати на проведення окремих аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, здійснені силами цивільного захисту, можуть бути повністю або частково відшкодовані відповідно до закону.

10. Транспортні засоби аварійно-рятувальних служб, які мають кольорово-графічні позначення встановленого зразка, спеціальні звукові та світлові сигнали, під час прямування до зони надзвичайної ситуації мають право безперешкодного проїзду, позачергового придбання пального та мастильних матеріалів.

11. Пересування автомобільними дорогами великогабаритних та великовагових транспортних засобів до місця проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та у зворотному напрямку здійснюється на підставі дозволу уповноваженого підрозділу органів Національної поліції, що видається невідкладно, протягом однієї години, згідно з поданою заявкою, без проведення додаткових процедур погодження.

{Частина одинадцята статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 766-VIII від 10.11.2015}

Стаття 80. Гасіння пожеж

1. Гасіння пожеж здійснюється безоплатно.

2. У пожежно-рятувальних частинах і підрозділах встановлюється цілодобове чергування у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Пожежно-рятувальні підрозділи виїжджають для гасіння будь-яких пожеж, за винятком пожеж на підземних спорудах (крім діючих станцій метрополітену).

4. Організацію гасіння пожежі та керівництво силами, які залучаються для цього, здійснює керівник гасіння пожежі. Керівництво гасінням пожежі здійснює старша за посадою особа територіального органу (у разі його утворення) або пожежно-рятувального підрозділу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, яка прибула до місця пожежі і має допуск до самостійного виконання обов'язків керівника гасіння пожежі.

На об'єктах та територіях, де утворені відомчі пожежно-рятувальні підрозділи, керівництво гасінням пожежі здійснює старша за посадою особа відповідного центрального органу виконавчої влади або його підрозділу, яка прибула до місця пожежі.

На об'єктах та територіях, де функціонують місцеві та добровільні пожежно-рятувальні підрозділи, керівником гасіння пожежі до прибуття посадової особи, зазначеної в абзаці першому цієї частини, є присутня на пожежі старша за посадою особа такого підрозділу.

Усі пожежно-рятувальні підрозділи, що залучаються до гасіння пожежі, підпорядковуються керівнику гасіння пожежі.

Ніхто не має права втручатися в діяльність керівника гасіння пожежі.

{Частина четверта статті 80 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Гасіння пожеж у підземних спорудах (крім діючих станцій метрополітену), на складах корисних копалин, відвалах порід, у кар'єрах і розрізах гірничих підприємств здійснюється у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері промислової безпеки, охорони праці, державного гірничого нагляду, поводження з вибуховими матеріалами та здійснення державного гірничого нагляду, а на територіях лісового та природно-заповідного фонду - центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища.

{Частина п'ята статті 80 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

6. Під час гасіння пожежі працівник пожежно-рятувального підрозділу має право на безперешкодний доступ до всіх житлових, виробничих та інших приміщень, а також на

застосування будь-яких заходів, спрямованих на рятування населення, запобігання поширенню вогню та ліквідацію пожежі.

7. Для гасіння пожежі Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування і суб'єкти господарювання, на територіях і об'єктах яких виникла пожежа, на вимогу керівника гасіння пожежі зобов'язані надавати безоплатно в його розпорядження вогнегасні речовини, техніку, пально-мастильні матеріали, обладнання, засоби зв'язку, а під час пожежі, що триває понад три години, - харчування, приміщення для відпочинку і реабілітації осіб, залучених до гасіння пожежі.

{Частина сьома статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8. Матеріальні збитки, пов'язані з пошкодженням майна під час гасіння пожежі, пожежно-рятувальні підрозділи не відшкодовують. Відшкодування матеріальних збитків, завданих під час гасіння пожеж, здійснюється відповідно до [глави 17](#) цього Кодексу.

9. Організація та порядок гасіння пожежі, обов'язки і права осіб, які виконують завдання щодо гасіння пожежі, встановлюються [Статутом дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж](#), що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина дев'ята статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2081-IX від 17.02.2022, № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 81. Життєзабезпечення постраждалих

1. Заходи життєзабезпечення постраждалих здійснюються під час надзвичайних ситуацій, а також під час ведення воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій.

2. Життєзабезпечення постраждалих полягає у створенні і підтриманні умов, мінімально необхідних для збереження життя і здоров'я населення в зонах надзвичайних ситуацій, на маршрутах евакуації і в місцях розміщення евакуйованого населення, за встановленими нормами і нормативами та включає забезпечення населення водою, продуктами харчування, предметами першої необхідності, місцем для тимчасового проживання, виробами медичного призначення, лікарськими засобами та комунально-побутовими послугами, а також транспортне та інформаційне забезпечення.

3. Види та норми майна, а також види та обсяги послуг щодо життєзабезпечення постраждалих встановлюються Кабінетом Міністрів України.

4. Організація життєзабезпечення постраждалих покладається:

- 1) в Автономній Республіці Крим - на Раду міністрів Автономної Республіки Крим;
- 2) в областях, містах Києві та Севастополі - на обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації;
- 3) у районах - на районні державні адміністрації;

4) на території міських, селищних та сільських територіальних громад (крім міст Києва та Севастополя) - на органи місцевого самоврядування.

{Пункт 4 частини четвертої статті 81 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Безпосереднє життєзабезпечення постраждалих здійснюється силами і засобами відповідних спеціалізованих служб цивільного захисту Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, районів, територіальних громад. До здійснення заходів щодо життєзабезпечення постраждалих залучаються сили та засоби центральних органів виконавчої влади, аварійно-рятувальні служби.

{Частина п'ята статті 81 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

Стаття 82. Проведення відновлювальних робіт

1. Організація та керівництво проведенням відновлювальних робіт за наслідками надзвичайних ситуацій покладаються на відповідні центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, керівників суб'єктів господарювання, на території яких виникла надзвичайна ситуація.

2. До проведення відновлювальних робіт за рішеннями органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування залучаються підпорядковані їм сили цивільного захисту, місцеве населення.

3. Відновлювальні роботи проводяться за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, суб'єктів господарювання, інших джерел. Рішення про виділення коштів з резервного фонду бюджету приймаються Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання відповідно до рівня надзвичайної ситуації.

4. Загальні обсяги фінансування, що виділяються для проведення відновлювальних робіт, визначаються відповідно до проектно-кошторисної документації або зведених кошторисних розрахунків на проведення таких робіт, які готуються в установленому порядку.

Стаття 83. Цільова мобілізація

1. З метою ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру державного рівня та їх наслідків, а також у відбудовний період для ліквідації наслідків воєнних дій може проводитися цільова мобілізація у порядку, визначеному [Законом України "Про правовий режим надзвичайного стану"](#) та іншими нормативно-правовими актами.

{Частина перша статті 83 в редакції Закону № 2132-IX від 15.03.2022}

2. Організаційні, фінансові, правові та інші заходи, необхідні для забезпечення функціонування сил цивільного захисту в період цільової мобілізації, здійснюються на основі плану проведення цільової мобілізації та відповідно до [Закону України "Про](#)

мобілізаційну підготовку та мобілізацію" з урахуванням особливостей, визначених цим Кодексом.

Глава 17. Відшкодування матеріальних збитків та надання допомоги постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації

Стаття 84. Соціальний захист постраждалих

1. Постраждалий внаслідок надзвичайної ситуації - це особа, якій заподіяно моральну, фізичну або матеріальну шкоду внаслідок надзвичайної ситуації або проведення робіт з ліквідації її наслідків.

2. Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації включають:

- 1) надання (виплату) матеріальної допомоги (компенсації);
- 2) забезпечення житлом;
- 3) надання медичної та психологічної допомоги;
- 4) надання гуманітарної допомоги;
- 5) надання інших видів допомоги.

3. Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим здійснюються за рахунок:

- 1) коштів державного та місцевих бюджетів;
- 2) коштів суб'єктів господарювання або фізичних осіб, винних у виникненні надзвичайних ситуацій;
- 3) виплат за договорами страхування, укладеними відповідно до законодавства (в разі укладення);

{Пункт 3 частини третьої статті 84 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

4) добровільних пожертвувань фізичних та юридичних осіб, благодійних організацій та об'єднань громадян;

- 5) інших не заборонених законодавством джерел.

4. Надання невідкладної допомоги постраждалим може здійснюватися за рахунок коштів резервних фондів державного та місцевих бюджетів відповідно до рівня надзвичайної ситуації, а також матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Стаття 85. Відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій

1. Відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій здійснюється у порядку, визначеному законом.

Стаття 86. Забезпечення житлом постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій

1. Забезпечення житлом постраждалих, житло яких стало непридатним для проживання внаслідок надзвичайної ситуації, здійснюється місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання шляхом:

- 1) надання житлових приміщень з фонду житла для тимчасового проживання;
- 2) позачергового надання житла, збудованого за замовленням місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання;
- 3) будівництва житлових будинків для постраждалих;
- 4) закупівлі квартир або житлових будинків.

2. Будівництво або закупівля житлових будинків чи квартир для постраждалих, які проживали в будинках державного або комунального житлового фонду, здійснюється за рахунок державних коштів, виділених на зазначені цілі, з урахуванням площі жилих (нежилих) приміщень та кількості кімнат, якими володів постраждалий.

3. Будівництво або закупівля житлових будинків чи квартир для постраждалих, які проживали у приватному житловому фонді, здійснюється за рахунок державних коштів, які виділяються на зазначені цілі, за вирахуванням коштів, отриманих постраждалим за договором страхування (у разі укладення такого договору).

{Частина третя статті 86 в редакції Закону № 1909-IX від 18.11.2021}

4. Постраждалі, які проживали у приватному житловому фонді, мають право на власне будівництво житлового будинку на умовах фінансування, зазначених у частині третій цієї статті, з одержанням для цього земельних ділянок.

5. Придбання шляхом централізованої закупівлі житлового будинку чи квартири для постраждалого здійснюється за бажанням одержувача.

6. Закупівля житлових будинків чи квартир для постраждалих може здійснюватися у населеному пункті, де він проживав, або за їх згодою у будь-якому населеному пункті України.

7. Якщо будівництво або закупівля квартири (житлового будинку) для постраждалих здійснюється місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, грошова компенсація за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок) не виплачується.

8. Постраждалі, яким виплачено грошову компенсацію за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок), житлом за рахунок держави не забезпечуються.

9. Забезпечення житлом постраждалого або виплата грошової компенсації за рахунок держави здійснюється за умови добровільної передачі постраждалим зруйнованого або пошкодженого внаслідок надзвичайної ситуації житла місцевим державним адміністраціям або органам місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання.

10. Розмір грошової компенсації за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок) визначається за показниками опосередкованої вартості спорудження житла у регіонах України відповідно до місцезнаходження такого майна.

Стаття 87. Надання медичної та психологічної допомоги

1. Постраждалі під час надзвичайних ситуацій мають право на надання їм безоплатної медичної допомоги.

2. Постраждалі, а також особи, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, за висновками медико-соціальних експертних комісій забезпечуються психологічною реабілітацією.

3. Неповнолітні особи, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, забезпечуються психологічною реабілітацією у санаторно-курортних закладах, при яких утворено центри медико-психологічної реабілітації.

4. Постраждалі, а також особи, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, мають право на отримання безоплатної психологічної допомоги.

Стаття 88. Гуманітарна допомога

1. Одержання Україною міжнародної гуманітарної допомоги для постраждалих внаслідок надзвичайної ситуації, її розподіл та видача здійснюються у порядку, встановленому законодавством.

Стаття 89. Надання інших видів допомоги

1. Громадяни України, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій за межами території України, мають право на відшкодування завданої їм шкоди відповідно до угод про співробітництво і взаємну допомогу у разі виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, укладених між Кабінетом Міністрів України та урядами інших держав.

2. Постраждалим, які евакуюються, відселяються на нове місце проживання у зв'язку з надзвичайними ситуаціями, надаються такі компенсації та пільги:

1) оплата вартості проїзду, витрат на перевезення майна залізничним, водним або автомобільним видами транспорту (крім випадків, коли транспортні засоби надаються безоплатно);

2) одержання безвідсоткової позики на господарське обзаведення у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

3. Постраждалим, які залишилися на попередньому місці проживання, надається грошова допомога у [порядку](#) та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

4. За постраждалими (якщо з часу встановлення інвалідності, визначення моральної шкоди минуло не більше одного року) зберігається середньомісячний заробіток протягом строку, визначеного програмою реабілітації. У цей час відшкодування шкоди здійснюється на загальних підставах. Індексація суми відшкодування шкоди здійснюється у порядку, встановленому законодавством.

Розділ VII

НАВЧАННЯ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА

РЯТУВАЛЬНИКІВ, КЕРІВНОГО СКЛАДУ, ФАХІВЦІВ, ДІЯЛЬНІСТЬ ЯКИХ ПОВ'ЯЗАНА З ОРГАНІЗАЦІЄЮ І ЗДІЙСНЕННЯМ ЗАХОДІВ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПІДГОТОВКА ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ТА СИЛ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 18. Підготовка фахівців з питань цивільного захисту

Стаття 90. Організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників професійних аварійно-рятувальних служб

1. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за відповідними професіями, спеціальностями (спеціалізаціями), освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями здійснюються закладами освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, що утворюються відповідно до законодавства та є закладами державної форми власності.

2. Особи, які приймаються на службу цивільного захисту та призначаються на посади рядового і молодшого начальницького складу служби цивільного захисту, проходять первинну професійну підготовку, а на посади середнього та старшого начальницького складу служби цивільного захисту - перепідготовку або спеціалізацію у відповідних закладах освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

3. Порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

{Частина третя статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Рівень фахової підготовки осіб рядового і молодшого начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб визначається стандартами професійно-технічної освіти. Рівень підготовки осіб середнього і старшого начальницького складу служби цивільного захисту, а також керівного складу професійних аварійно-рятувальних служб визначається стандартами вищої освіти.

5. Особі, яка успішно пройшла державну кваліфікаційну атестацію, видається документ про присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації, зразок якого затверджується в установленому порядку, а після проходження атестації - посвідчення, книжка та жетон рятувальника.

6. Підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту з метою забезпечення успішного

виконання завдань за призначенням проводиться під час службової підготовки у робочий час. [Порядок](#) організації службової підготовки визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина шоста статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

7. Підвищення рівня теоретичних знань, практичних навичок і майстерності рятувальників, інших основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб проводиться під час професійної підготовки за рахунок робочого часу, яка організовується керівником служби відповідно до її профілю.

8. У професійних аварійно-рятувальних службах запроваджуються спеціальні фізична, медична та психологічна підготовка рятувальників.

9. Підвищення кваліфікації рятувальників проводиться у відповідних закладах освіти.

10. [Порядок](#) організації та проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб визначається Кабінетом Міністрів України.

11. Перепідготовка та підвищення кваліфікації медичних працівників з числа осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників професійних аварійно-рятувальних служб проводиться відповідно до законодавства у сфері охорони здоров'я.

12. Залежно від рівня фахової підготовки особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальникам професійних аварійно-рятувальних служб присвоюється відповідна класна кваліфікація, а медичним працівникам - кваліфікаційна категорія.

13. [Порядок та умови](#) присвоєння класної кваліфікації та кваліфікаційної категорії встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина тринадцята статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

14. Результати підвищення кваліфікації враховуються під час проведення атестації, просування по службі, присвоєння спеціальних звань.

Стаття 91. Навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту

1. Для навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування утворюються навчально-методичні центри сфери цивільного захисту.

{Частина перша статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Особи керівного складу та фахівці органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, у перший рік призначення на посаду і періодично один раз на три - п'ять років зобов'язані проходити навчання з питань цивільного захисту у відповідних навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту.

3. Навчання проводиться відповідно до державного замовлення за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених для фінансування центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також за контрактом за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб. Відповідні відомості про навчання заносяться до реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

{Частина третя статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1217-IX від 05.02.2021, № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування визначають щорічну потребу в навчанні керівного складу та фахівців, забезпечують періодичність його проведення та облік осіб, які його пройшли, закріплюють на правах оперативного управління або передають у власність навчально-методичним центрам сфери цивільного захисту підприємства, установи та організації, приміщення, споруди та інше майно, необхідне для забезпечення їх діяльності.

{Частина четверта статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням періодичності навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, та вживає заходів для усунення виявлених недоліків.

{Частина п'ята статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

6. **Порядок** здійснення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, перелік осіб, які його проходять, та план комплектування з навчання зазначених осіб затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Глава 19. Підготовка до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту

Стаття 92. Підготовка до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту

1. Підготовка до дій за призначенням органів управління цивільного захисту здійснюється під час проведення командно-штабних (штабних) та інших навчань і тренувань.

2. Підготовка до дій за призначенням сил цивільного захисту здійснюється під час проведення спеціальних, показових, експериментальних навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

3. **Порядок підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту** визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Організація підготовки до дій за призначенням сил цивільного захисту покладається на центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, до сфери управління яких належать відповідні сили цивільного захисту, та на органи місцевого самоврядування, в управлінні яких перебувають сили цивільного захисту. Безпосередню підготовку до дій за призначенням відповідних сил цивільного захисту здійснюють їх керівники, які несуть за це персональну відповідальність.

Розділ VIII

ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глава 20. Фінансове забезпечення

Стаття 93. Фінансування заходів у сфері цивільного захисту

1. Фінансування заходів у сфері цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, коштів суб'єктів господарювання, інших не заборонених законодавством джерел.

2. Обсяг фінансування, що виділяється об'єктами підвищеної небезпеки для проведення необхідних заходів цивільного захисту, має становити не менше ніж 0,5 відсотка обсягу валового доходу такого об'єкта.

{Частина друга статті 93 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

Стаття 94. Фінансове забезпечення органів управління та сил цивільного захисту

1. Фінансове забезпечення діяльності центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

{Частина перша статті 94 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Фінансове забезпечення діяльності підрозділів з питань цивільного захисту, що функціонують у складі центральних органів виконавчої влади, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

3. Фінансове забезпечення діяльності підрозділів з питань цивільного захисту суб'єктів господарювання здійснюється за рахунок коштів таких суб'єктів господарювання.

4. Фінансове забезпечення діяльності сил цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів суб'єктів господарювання, інших не заборонених законодавством джерел.

Стаття 95. Фінансування медико-психологічної реабілітації

1. Фінансування медико-психологічної реабілітації рятувальників органів та підрозділів цивільного захисту здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

2. Обсяги фінансування медико-психологічної реабілітації рятувальників органів та підрозділів цивільного захисту визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Медико-психологічна реабілітація рятувальників інших аварійно-рятувальних служб, медичних працівників служби медицини катастроф здійснюється відповідно за рахунок коштів, які виділяються на утримання таких служб з державного або місцевих бюджетів чи за рахунок коштів суб'єктів господарювання.

4. Фінансування медико-психологічної реабілітації постраждалих, а також громадян, які залучалися до проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, здійснюється за рахунок коштів, що виділяються на ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій з Державного бюджету України, в обсязі, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

5. Фінансування заходів медико-психологічної реабілітації неповнолітніх осіб, постраждалих у надзвичайній ситуації місцевого або об'єктового рівня, а також у яких внаслідок надзвичайної ситуації загинув один із батьків або обоє батьків, здійснюється за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, коштів суб'єктів господарювання, інших джерел. Для ефективного планування та забезпечення медико-психологічної реабілітації зазначених неповнолітніх осіб Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації щороку розробляють і забезпечують затвердження та виконання відповідних регіональних програм.

Стаття 96. Фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Фінансування робіт із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Глава 21. Матеріально-технічне забезпечення

Стаття 97. Матеріально-технічне забезпечення

1. Центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання забезпечують підпорядковані їм підрозділи з питань цивільного захисту, сили цивільного захисту та інші організації, діяльність яких спрямована на виконання завдань і заходів з питань цивільного захисту, засобами цивільного захисту, іншим майном, службовими, навчальними, господарськими та підсобними приміщеннями, іншими об'єктами та спорудами (пожежними депо, сховищами для техніки, тренувальними залами, спортивними майданчиками), складськими площами в обсягах, необхідних для їх діяльності, а також надають у встановленому порядку земельні ділянки для їх розташування.

{Частина другу статті 97 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 98. Створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Матеріальні резерви для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій створюються з метою їх використання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій.

2. Матеріальні резерви для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій створюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (оперативний матеріальний резерв), іншими центральними органами виконавчої влади (відомчий матеріальний резерв), місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування (регіональний та місцевий матеріальні резерви) та суб'єктами господарювання (об'єктовий матеріальний резерв).

{Частина друга статті 98 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Порядок створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій визначається Кабінетом Міністрів України.

Розділ IX

КОМПЛЕКТУВАННЯ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

{Назва розділу IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Глава 22. Комплектування органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва глави 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 99. Порядок комплектування органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

1. До персоналу (кадрів) органів та підрозділів цивільного захисту належать особи рядового і начальницького складу, які проходять службу цивільного захисту за контрактом, державні службовці та інші працівники, з якими укладається трудовий договір.

{Частина перша статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Перелік посад, що підлягають заміщенню особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, та перелік посад для їх призначення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Перелік посад, що підлягають заміщенню особами вищого начальницького складу служби цивільного захисту, та граничних спеціальних звань за цими посадами затверджується Президентом України.

4. Для доукомплектування органів та підрозділів цивільного захисту на час мобілізації, на особливий період або в разі виникнення надзвичайної ситуації, що загрожує безпеці держави, оголошення рішення про проведення мобілізації (цільової мобілізації) та/або введення воєнного (надзвичайного) стану центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, створюється в порядку, передбаченому [статтею 107](#) цього Кодексу, резерв служби цивільного захисту.

{Частина четверта статті 99 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

5. Трудові відносини працівників, а також відносини, що виникають у зв'язку із вступом на державну службу, в органах та підрозділах цивільного захисту регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами).

{Частина п'ята статті 99 в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 100. Чисельність працівників та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Чисельність працівників та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Глава 23. Проходження служби цивільного захисту

Стаття 101. Порядок проходження служби цивільного захисту

1. Служба цивільного захисту - це державна служба особливого характеру, покликана забезпечувати пожежну охорону, захист населення і територій від негативного впливу надзвичайних ситуацій, запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, ліквідацію їх наслідків у мирний час та в особливий період.

2. Порядок проходження громадянами України служби цивільного захисту визначається цим Кодексом та [положенням про порядок проходження служби цивільного](#)

захисту особами рядового і начальницького складу, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. На рядовий і начальницький склад служби цивільного захисту поширюється дія Дисциплінарного статуту, затвердженого законом.

4. Час проходження особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту зараховується до їхнього страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби відповідно до закону.

5. На осіб начальницького складу служби цивільного захисту поширюються вимоги та обмеження, передбачені [Законом України "Про запобігання корупції"](#).

{Частина п'ята статті 101 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 524-IX від 04.03.2020}

Стаття 102. Прийняття на службу цивільного захисту та умови її проходження

1. На службу цивільного захисту приймаються на конкурсній та контрактній основі громадяни України з повною загальною середньою освітою, які відповідають кваліфікаційним вимогам і здатні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати свій службовий обов'язок.

2. Кваліфікаційні вимоги до осіб, які приймаються на службу цивільного захисту, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Частина друга статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Особи, зараховані на перший курс навчання закладів освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, віком від 17 років, у тому числі ті, яким 17 років виповнюється в рік зарахування на навчання, для цілей цього Кодексу прирівнюються до осіб, прийнятих на службу цивільного захисту.

4. Не може бути прийнята на службу цивільного захисту особа, яка була засуджена за вчинення кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією.

{Частина четверта статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законами № 524-IX від 04.03.2020, № 720-IX від 17.06.2020}

5. Кандидати на прийняття на службу цивільного захисту до призначення на посаду зобов'язані повідомити керівництву відповідного органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у такому органі близьких їм осіб.

{Статтю 102 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 524-IX від 04.03.2020}

6. Для потреб органів та підрозділів цивільного захисту на службу цивільного захисту можуть бути прийняті громадяни України із числа осіб, звільнених із служби цивільного захисту, які не досягли граничного віку перебування на службі цивільного захисту і визнані

центральною лікарсько-експертною комісією, лікарсько-експертними комісіями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, непридатними до служби за станом здоров'я внаслідок захворювання, поранення (травми, контузії, каліцтва), одержаного під час проходження служби, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту).

{Абзац перший частини шостої статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Призначення осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, здійснюється на посади, що не пов'язані з підвищеним ризиком для життя або здоров'я, на підставі висновку (постанови) центральної лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, про придатність до служби цивільного захисту на таких посадах.

Перелік посад, пов'язаних з підвищеним ризиком для життя або здоров'я, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Статтю 102 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Примітка. Термін "близькі особи" вживається у цьому Кодексі у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання корупції".

{Статтю 102 доповнено приміткою згідно із Законом № 524-IX від 04.03.2020}

Стаття 103. Контракт про проходження служби цивільного захисту

1. Про проходження служби цивільного захисту може бути укладено:

1) контракт про проходження служби цивільного захисту - з особою, яка призначається на посаду рядового або начальницького складу служби цивільного захисту;

2) контракт про навчання (проходження служби цивільного захисту) - з особою, зарахованою за денною формою здобуття освіти до закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або до його відокремленого структурного підрозділу;

3) контракт про перебування в резерві служби цивільного захисту - з особою, зарахованою до резерву служби цивільного захисту в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Контракт про навчання (проходження служби цивільного захисту) укладається з громадянами, зарахованими за денною формою здобуття освіти до закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або до його

відокремленого структурного підрозділу, за умови досягнення такими особами вісімнадцятирічного віку.

Обов'язковою умовою контракту про навчання (проходження служби цивільного захисту) є заборона залучати відповідну особу до виконання робіт, пов'язаних із ризиком для життя і здоров'я.

Визначення правових відносин між курсантами закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або їх відокремлених структурних підрозділів, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється з урахуванням особливостей, визначених положенням про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу.

3. Контракт про проходження служби цивільного захисту укладається на строк:

1) від одного до п'яти років - з особами, які приймаються на службу за контрактом на посади, що заміщуються особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, або проходять службу цивільного захисту;

2) три роки - з випускниками закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або їх відокремлених структурних підрозділів;

3) навчання - з особами, зарахованими за денною формою здобуття освіти до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або до їх відокремлених структурних підрозділів;

4) п'ять років - з особами, які зараховуються до резерву служби цивільного захисту.

4. Форма, порядок і правила укладання контракту, припинення (розірвання) контракту, а також наслідки припинення (розірвання) контракту визначаються положенням про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

{Стаття 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 104. Спеціальні звання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Особам, які проходять службу цивільного захисту, присвоюються такі спеціальні звання:

1) рядовий склад - рядовий служби цивільного захисту;

2) молодший начальницький склад - сержант служби цивільного захисту, майстер-сержант служби цивільного захисту, головний майстер-сержант служби цивільного захисту;

{Пункт 2 частини першої статті 104 в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

3) середній начальницький склад - молодший лейтенант служби цивільного захисту, лейтенант служби цивільного захисту, старший лейтенант служби цивільного захисту, капітан служби цивільного захисту;

4) старший начальницький склад - майор служби цивільного захисту, підполковник служби цивільного захисту, полковник служби цивільного захисту;

5) вищий начальницький склад - генерал-майор служби цивільного захисту, генерал-лейтенант служби цивільного захисту, генерал-полковник служби цивільного захисту, генерал служби цивільного захисту.

2. Порядок присвоєння та позбавлення спеціальних звань служби цивільного захисту, пониження та поновлення у спеціальних званнях служби цивільного захисту, а також присвоєння спеціальних звань служби цивільного захисту особам, які проходили відповідну службу в інших органах державної влади, у разі зарахування їх на службу цивільного захисту встановлюється положенням про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу.

Стаття 105. Граничний вік перебування на службі цивільного захисту

1. Граничний вік перебування на службі цивільного захисту встановлюється:

1) для осіб рядового, молодшого і середнього начальницького складу - до 50 років;

2) для осіб старшого начальницького складу - до 55 років;

3) для осіб вищого начальницького складу - до 60 років;

4) для осіб, які перебувають у резерві служби цивільного захисту, - до 60 років.

{Частина першу статті 105 доповнено пунктом 4 згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають високу професійну підготовку, досвід практичної роботи на займаній посаді, визнані придатними за станом здоров'я для проходження служби, можуть бути залишені за рішенням керівника відповідного органу чи підрозділу цивільного захисту, якому надано право на підписання контракту, на службі понад граничний вік до п'яти років, а особам начальницького складу, які проходять службу в закладах освіти та наукових установах і мають науковий ступінь або вчене звання, - до десяти років.

{Частина друга статті 105 в редакції Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

{Частина третю статті 105 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Для потреб органів та підрозділів цивільного захисту особам рядового і начальницького складу, які під час проходження служби цивільного захисту визнані центральною лікарсько-експертною комісією, лікарсько-експертними комісіями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, непридатними до служби за станом здоров'я внаслідок захворювання, поранення (травми, контузії, каліцтва), одержаного під час проходження служби, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки

та інших захворювань, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту), за їх зверненням може бути продовжено службу до закінчення строку контракту про проходження служби цивільного захисту з можливістю укладення нового контракту, але не більше ніж до досягнення граничного віку перебування на службі цивільного захисту.

{Абзац перший частини четвертої статті 105 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Продовження служби цивільного захисту (дії контракту) особам, зазначеним в абзаці першому цієї частини, допускається на посадах, що не пов'язані з підвищеним ризиком для життя або здоров'я, на підставі висновку (постанови) центральної лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, про їх придатність до служби цивільного захисту на таких посадах.

{Статтю 105 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 106. Звільнення із служби цивільного захисту

1. Контракт припиняється (розривається), а особи рядового і начальницького складу звільняються із служби цивільного захисту:

- 1) у зв'язку із закінченням строку контракту;
- 2) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на службі;
- 3) за станом здоров'я - на підставі висновків (постанов) центральної лікарсько-експертної комісії, лікарсько-експертних комісій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, про непридатність або обмежену придатність до служби;
- 4) у зв'язку із скороченням штату - у разі неможливості проходження служби цивільного захисту у зв'язку із скороченням штату або проведенням організаційних заходів;
- 5) відповідно до заяви особи, яка звільняється у зв'язку із сімейними обставинами або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
- 6) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту особою рядового чи начальницького складу;
- 7) через службову невідповідність;
- 8) у зв'язку із вчиненням проступку, не сумісного з подальшим проходженням служби цивільного захисту;
- 9) за згодою сторін;
- 10) у зв'язку з переведенням у встановленому порядку на роботу (службу) до іншого органу державної влади;

11) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення спеціального звання чи позбавлення права займати певні посади;

12) у разі неможливості переведення на іншу посаду у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі;

13) у разі наявності реального чи потенційного конфлікту інтересів, який має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб;

14) у зв'язку з набуттям громадянства іншої держави;

15) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частинами [третьою](#) та [четвертою](#) статті 1 Закону України "Про очищення влади";

16) в інших випадках, передбачених законом.

2. Контракт припиняється (розривається), а особи начальницького складу звільняються із служби цивільного захисту також у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, відповідно до якого особу притягнуто до відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, яким на особу накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а також рішенням суду про визнання активів особи або активів, набутих за її дорученням іншими особами або в інших передбачених [статтею 290](#) Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави.

3. Особи підлягають звільненню із служби цивільного захисту з підстав, передбачених пунктом 11 частини першої та частиною другою цієї статті, у триденний строк із дня отримання органом або підрозділом цивільного захисту копії відповідного судового рішення, що набрало законної сили.

4. Особи рядового і начальницького складу, звільнені із служби цивільного захисту, відповідно до [Закону України](#) "Про військовий обов'язок і військову службу" направляються до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки для взяття на військовий облік.

5. Курсанти віком до 18 років, з якими не укладено контракт про навчання (проходження служби цивільного захисту), які відраховуються з навчання (незалежно від підстав), звільняються із служби цивільного захисту та направляються до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки для взяття на військовий облік.

6. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які навчаються за денною формою здобуття освіти в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або в їх відокремлених структурних підрозділах, у разі дострокового припинення (розірвання) контракту про навчання (проходження служби цивільного захисту), крім осіб, звільнених із служби цивільного захисту з підстав, передбачених пунктами 3, 5 частини першої цієї статті, а також особи начальницького складу, які звільняються із служби протягом трьох років після закінчення

закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або його відокремленого структурного підрозділу, крім осіб, звільнених із служби цивільного захисту з підстав, передбачених пунктами 3, 4, 5 частини першої цієї статті, відшкодовують центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, витрати, пов'язані з їх утриманням у закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або в його відокремленому структурному підрозділі, у **порядку**, встановленому Кабінетом Міністрів України. У разі відмови від добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється в судовому порядку.

{Стаття 106 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 263-IX від 31.10.2019, № 524-IX від 04.03.2020, № 2228-IX від 21.04.2022, № 2379-IX від 08.07.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 107. Резерв служби цивільного захисту

1. Контракт про перебування в резерві служби цивільного захисту укладається на добровільній основі з громадянами України, які мають відповідну освітню кваліфікацію, здатні за станом здоров'я проходити службу цивільного захисту та не досягли граничного віку перебування на службі цивільного захисту.

Граничний вік перебування в резерві служби цивільного захисту становить 60 років.

{Частина перша статті 107 в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Особа, яка уклала контракт про перебування у резерві служби цивільного захисту:

1) зараховується до резерву служби цивільного захисту і вважається такою, що перебуває в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки на спеціальному обліку, - протягом строку дії контракту;

{Пункт 1 частини другої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

2) приймається на час мобілізації на умовах, визначених цим контрактом, на службу цивільного захисту для виконання обов'язків за посадою, передбаченою відповідним штатним розписом.

3. За особою, прийнятою на службу цивільного захисту на основі контракту про перебування у резерві служби цивільного захисту, під час цільової мобілізації зберігаються місце роботи, а також займана посада та середня заробітна плата на підприємстві, в установі, організації незалежно від підпорядкування і форми власності.

4. Стосовно осіб, які зараховуються до резерву служби цивільного захисту, і за умовами, визначеними контрактом, прийматимуться на час мобілізації на службу цивільного захисту для виконання обов'язків осіб начальницького складу, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому **Законом України "Про запобігання корупції"**.

{Частина четверта статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 524-IX від 04.03.2020}

5. **Порядок** та обсяги підготовки осіб, які уклали контракти про перебування у резерві служби цивільного захисту, час та строки проведення зборів (навчальних або перевірочних) визначаються Кабінетом Міністрів України.

6. **Порядок** виплати і розміри грошового забезпечення осіб, які перебувають у резерві служби цивільного захисту, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

7. Збільшення граничної штатної чисельності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту на період цільової мобілізації здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

8. Звільнення із служби цивільного захисту осіб, прийнятих на таку службу на основі контрактів про перебування у резерві служби цивільного захисту, здійснюється на підставі рішення, прийнятого у порядку, передбаченому законами України "**Про правовий режим надзвичайного стану**" та "**Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію**".

Стаття 108. Присяга служби цивільного захисту

1. Громадяни України, які вперше приймаються на службу цивільного захисту, особисто складають та скріплюють власноручним підписом Присягу такого змісту:

"Я, громадянин України (прізвище, ім'я та по батькові), вступаючи на службу цивільного захисту, складаю Присягу та урочисто клянуся завжди залишатися відданим Українському народові, неухильно дотримуватися **Конституції** та законів України, бути чесним, сумлінним і дисциплінованим.

Присягаю з високою відповідальністю виконувати свій службовий обов'язок, вимоги статутів і наказів, постійно вдосконалювати професійну майстерність та всіляко сприяти зміцненню авторитету служби цивільного захисту.

Клянуся мужньо і рішуче захищати життя та здоров'я громадян, майно України, її навколишнє природне середовище від надзвичайних ситуацій.

Якщо я порушу цю Присягу, готовий нести відповідальність згідно із законами України".

Стаття 109. Статус рятувальника

1. Рятувальник - це особа, атестована на здатність до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж і яка безпосередньо бере в них участь, має відповідну спеціальну, фізичну, психологічну та медичну підготовку.

2. Громадяни України отримують статус рятувальника на підставі рішення відповідних атестаційних органів за результатами атестації.

Стаття 110. Права та обов'язки рятувальника

1. Рятувальник під час виконання покладених на нього обов'язків керується цим Кодексом, а також нормативно-правовими та іншими актами у сфері цивільного захисту та рятувальній та/або пожежній справі. Під час проведення аварійно-рятувальних та інших

невідкладних робіт та/або гасіння пожеж рятувальник підпорядковується своїм безпосереднім і прямим начальникам. Ніхто інший, крім уповноважених на це посадових осіб, не має права втручатися в діяльність рятувальника під час проведення ним аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та/або гасіння пожеж.

2. Рятувальники мають право на:

1) отримання безоплатної екстреної медичної допомоги від медичних працівників служби медицини катастроф та у відповідних закладах охорони здоров'я, віднесених до складу служби медицини катастроф;

2) безоплатне проходження медико-психологічної реабілітації у закладах охорони здоров'я та реабілітаційних центрах у порядку, встановленому цим Кодексом;

3) вдосконалення своїх теоретичних знань та професійної майстерності в робочий час у встановленому порядку;

4) позачергове придбання квитків на всі види транспорту для проїзду до місця проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та/або гасіння пожеж;

5) утворення в установленому порядку своїх професійних спілок (крім рятувальників - осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту).

3. Під час проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій рятувальники мають право на:

1) повну та достовірну інформацію, у тому числі про суб'єктів господарювання і території, на яких проводяться аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи та/або гасіння пожежі, необхідну для виконання ними своїх службових обов'язків;

2) безперешкодний доступ на територію суб'єктів господарювання, що постраждали внаслідок надзвичайної ситуації;

3) вимогу від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації, дотримання встановлених норм безпеки;

4) екіпіровку та оснащення засобами цивільного захисту згідно з технологією проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та/або гасіння пожеж;

5) безоплатне харчування.

4. Рятувальники зобов'язані:

1) бути ініціативними, самовідданими та наполегливими під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) активно проводити аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, гасіння пожеж та вживати всіх необхідних заходів для рятування населення, надання йому домедичної та іншої допомоги, не допускати невиправданого ризику;

3) дотримуватися технології проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

4) у разі виявлення у позаслужбовий час пожежі або іншої надзвичайної ситуації повідомити про неї аварійно-рятувальному (пожежно-рятувальному) підрозділу і до його прибуття взяти на себе рятування населення, керівництво аварійно-рятувальними роботами або гасінням пожежі та організувати надання домедичної допомоги постраждалим;

5) проходити періодичну підготовку з питань надання домедичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій;

6) виконувати вимоги відповідних статутів, положень, правил з питань проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;

7) удосконалювати свої професійні здібності, постійно підтримувати свій фізичний стан на належному рівні;

8) утримувати в готовності до використання засоби цивільного захисту;

9) роз'яснювати громадянам правила безпечної поведінки з метою недопущення надзвичайних ситуацій і порядок дій у разі їх виникнення;

10) зберігати в таємниці державну, службову та конфіденційну інформацію, що стала їм відомою у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

5. Інші обов'язки рятувальників визначаються відповідними статутами, посадовими інструкціями (обов'язками) та контрактами, які укладаються з ними під час їх прийому на службу або роботу.

6. За неналежне виконання покладених обов'язків рятувальники несуть відповідальність відповідно до закону.

Стаття 111. Формений одяг і знаки розрізнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників державних аварійно-рятувальних служб

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту забезпечуються форменим одягом і відповідними знаками розрізнення за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина перша статті 111 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Опис та зразки форменого одягу і відповідних знаків розрізнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та **норми забезпечення форменим одягом** затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3. Використання форменого одягу і знаків розрізнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту сторонніми особами тягне за собою відповідальність відповідно до закону.

4. У державних аварійно-рятувальних службах форменим одягом забезпечуються основні працівники за рахунок коштів, передбачених на утримання таких державних аварійно-рятувальних служб, за нормами та зразками, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Стаття 112. Забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників аварійно-рятувальних служб спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту

1. Для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж спеціальним одягом, спорядженням і засобами індивідуального захисту забезпечуються:

1) особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту - за рахунок коштів Державного бюджету України, що виділяються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;

{Пункт 1 частини першої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2) працівники підрозділів відомчої, місцевої та добровільної пожежної охорони - за рахунок коштів місцевого бюджету та коштів суб'єктів господарювання, що утримують такі підрозділи пожежної охорони;

3) основні працівники аварійно-рятувальних служб - за рахунок коштів, передбачених на утримання таких аварійно-рятувальних служб;

4) працівники формувань цивільного захисту - за рахунок коштів суб'єктів господарювання, що утворюють такі формування.

Стаття 113. Забезпечення харчуванням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників аварійно-рятувальних служб

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, та основні працівники аварійно-рятувальних служб, служби медицини катастроф забезпечуються безоплатним харчуванням:

1) під час проходження служби цивільного захисту - відповідно до норм і категорій професій, встановлених Кабінетом Міністрів України;

2) під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій - за рахунок коштів місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, коштів суб'єктів господарювання, на території яких сталася надзвичайна ситуація;

3) під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на території інших держав, а також під час висування до цих держав та повернення до місця постійного розташування - за рахунок коштів, які виділяються для забезпечення надання іноземним державам допомоги у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Стаття 114. Службові посвідчення

1. Особам, які проходять службу цивільного захисту або працюють в органах та підрозділах цивільного захисту, аварійно-рятувальних службах, видаються службові посвідчення.

{Частина перша статті 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

2. Зразки службових посвідчень, порядок їх видачі, вилучення та заміни встановлюються:

центральною виконавчою владою, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, - особам, які проходять службу цивільного захисту або працюють в органах та підрозділах цивільного захисту;

центральною, місцевим органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією, які утворили аварійно-рятувальну службу, - працівникам відповідної аварійно-рятувальної служби.

{Частина друга статті 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

3. На особливий період особам, які проходять службу цивільного захисту або працюють в органах та підрозділах цивільного захисту, видаються посвідчення особи для персоналу цивільної оборони (цивільного захисту) міжнародного зразка, встановленого згідно з Додатковим протоколом до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосуються захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I від 8 червня 1977 року).

{Частина третя статті 114 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Розділ X

СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ І ОСІБ, ЗВІЛЬНЕНИХ ІЗ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

{Назва розділу X із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Глава 24. Соціальний та правовий захист

Стаття 115. Соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

1. Держава забезпечує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів та підрозділів цивільного захисту і членів їхніх сімей відповідно до Конституції України, цього Кодексу та інших законодавчих актів.

{Частина перша статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 116. Забезпечення громадянських прав та свобод осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників аварійно-рятувальних служб

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту мають право утворювати свої громадські об'єднання відповідно до законодавства. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту не можуть бути членами політичних партій, організацій чи рухів. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівникам професійних аварійно-рятувальних служб забороняється організовувати страйки або брати в них участь.

2. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту на період проходження такої служби зобов'язані зупинити членство у політичних партіях, організаціях чи рухах.

Глава 25. Медичне забезпечення, одноразова грошова допомога

{Назва глави 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1909-IX від 18.11.2021}

Стаття 117. Медичне та санаторно-курортне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, членів їхніх сімей та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб

1. Медичне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту організовується та здійснюється закладами охорони здоров'я центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Державним службовцям, працівникам органів та підрозділів цивільного захисту гарантується надання безоплатної медичної допомоги у закладах охорони здоров'я центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частину першу статті 117 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

{Частина перша статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

2. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту щороку проходять медичний огляд з подальшим проведенням лікувально-профілактичних заходів у разі потреби.

3. У разі відсутності за місцем служби чи проживання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту закладів охорони здоров'я центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також у разі відсутності в таких закладах (підрозділах) необхідних відділень, фахівців, спеціального обладнання безоплатна медична допомога зазначеним особам надається в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, інших державних або комунальних закладах охорони здоров'я за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

4. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту мають право на санаторно-курортне лікування в санаторно-курортних закладах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також в інших санаторно-курортних закладах незалежно від форми власності та відомчої належності за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Пільги, передбачені цією частиною, надаються за умови, що розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує трьох прожиткових мінімумів.

{Частина четверту статті 117 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 1166-VII від 27.03.2014; в редакції Закону № 2379-IX від 08.07.2022}

{Частина четверта статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

5. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які направляються після лікування в закладах охорони здоров'я до санаторію для продовження лікування, путівки надаються безоплатно.

6. Особи, звільнені із служби цивільного захисту, визнані особами з інвалідністю I та II групи внаслідок захворювання, травми або поранення, пов'язаних з проходженням служби, забезпечуються путівками для санаторно-курортного лікування незалежно від виду пенсії, яку вони отримують. Особи з інвалідністю III групи, звільнені із служби за станом здоров'я, які отримують пенсію по інвалідності, забезпечуються путівками для санаторно-курортного лікування за наявності медичних показань.

7. Особи, звільнені із служби цивільного захисту, визнані особами з інвалідністю внаслідок захворювання, каліцтва, пов'язаного з виконанням службових обов'язків, мають право на медичне та санаторно-курортне забезпечення за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина сьома статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

8. Порядок та умови надання медичної допомоги, забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членів їхніх сімей у закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, в інших державних або комунальних закладах охорони здоров'я, а також взаєморозрахунки між ними та центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина восьма статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

9. Медичне забезпечення основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб здійснюється закладами охорони здоров'я, що входять до їх складу, та за договорами

на медичне обслуговування в державних або комунальних закладах охорони здоров'я за рахунок коштів, передбачених на утримання цих служб.

10. Основні працівники професійних аварійно-рятувальних служб повинні проходити періодичний медичний огляд, а також медичний огляд після проведення аварійно-рятувальних робіт. Періодичність медичних оглядів і порядок їх проведення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

11. На прохання особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, основного працівника професійних аварійно-рятувальних служб проводиться позачерговий медичний огляд, якщо така особа вважає, що погіршення стану її здоров'я пов'язано з виконанням нею професійних обов'язків або перешкоджає подальшому проходженню служби.

12. Позачерговий медичний огляд особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, основного працівника професійних аварійно-рятувальних служб може проводитися за ініціативою роботодавця, якщо стан здоров'я такої особи перешкоджає подальшому проходженню служби або виконанню службових обов'язків за контрактом.

13. Порядок організації медичного забезпечення, [тимчасового звільнення від виконання службових обов'язків осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту у разі захворювань, травм або поранень](#) визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

{Частина тринадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

14. Особи, які безпосередньо брали участь у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт або залучалися до цілодобового чергування, пов'язаного з ліквідацією наслідків надзвичайної ситуації, мають право один раз на рік пройти безоплатно курс медико-психологічної реабілітації строком не менш як 14 діб, а ті з них, які отримали травми або брали участь у проведенні аварійно-рятувальних робіт, пов'язаних із загибеллю людей, зобов'язані пройти відповідне лікування та реабілітацію в центрах медико-психологічної реабілітації.

15. Висновок про необхідність направлення на медико-психологічну реабілітацію основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб та працівників цивільного захисту надають лікарсько-експертні комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, або медико-соціальні експертні комісії центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, за місцем роботи.

{Частина п'ятнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

16. Висновок про необхідність направлення на медико-психологічну реабілітацію осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту надають лікарсько-експертні

комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина шістнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

17. На час проходження медичного огляду та медико-психологічної реабілітації за основними працівниками професійних аварійно-рятувальних служб, працівниками цивільного захисту зберігається середній заробіток за місцем роботи.

18. Проїзд до місця лікування та проведення медико-психологічної реабілітації і назад осіб, які відповідно до цієї статті мають право на лікування та медико-психологічну реабілітацію, здійснюється за рахунок коштів, передбачених на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, професійних аварійно-рятувальних служб.

{Частина вісімнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

19. Порядок організації та проведення медико-психологічної реабілітації визначається спільним актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

{Частина дев'ятнадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

20. З метою недопущення виникнення та поширення інфекційних хвороб, отруєнь, радіаційних уражень серед осіб рядового і начальницького складу та працівників служби цивільного захисту медичними підрозділами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, організовується і здійснюється санітарно-епідеміологічний нагляд в органах та підрозділах, віднесених до сфери їх управління.

{Частина двадцята статті 117 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 118. Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту (далі - одноразова грошова допомога) - це гарантована державою виплата, що здійснюється особам, які згідно із цим Кодексом мають право на її отримання.

2. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується в разі:

1) загибелі особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту під час виконання нею службових обов'язків або смерті внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, отриманих під час виконання нею службових обов'язків;

2) смерті особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, що настала в період проходження нею служби;

3) встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого нею під час виконання службових обов'язків або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням нею службових обов'язків, або встановлення особі протягом шести місяців після звільнення її із служби інвалідності з причин, зазначених у цьому пункті;

4) встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, пов'язаних з проходженням нею служби, або встановлення особі протягом шести місяців після звільнення її із служби інвалідності з причин, зазначених у цьому пункті;

5) отримання особою рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання під час виконання нею службових обов'язків, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення їй інвалідності.

3. Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

{Стаття 118 в редакції Закону № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 118¹. Особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги

1. У випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини другої статті 118 цього Кодексу, право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають члени сім'ї, батьки та утриманці загиблої (померлої) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту.

2. Члени сім'ї та батьки загиблої (померлої) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту визначаються відповідно до [Сімейного кодексу України](#), а утриманці - відповідно до [Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб"](#).

3. У випадках, передбачених пунктами 3-5 частини другої статті 118 цього Кодексу, право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають відповідні особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту.

{Главу 25 доповнено статтею 118¹ згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 118². Розмір одноразової грошової допомоги

1. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується в такому розмірі:

1) 750-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому настала загибель (смерть), - у разі загибелі (смерті)

особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту у випадках, передбачених пунктом 1 частини другої статті 118 цього Кодексу;

2) 250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому настала смерть, - у разі смерті особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту у випадку, передбаченому пунктом 2 частини другої статті 118 цього Кодексу;

3) 400-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності I групи у випадках, передбачених пунктом 3 частини другої статті 118 цього Кодексу;

4) 300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності II групи у випадках, передбачених пунктом 3 частини другої статті 118 цього Кодексу;

5) 250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності III групи у випадках, передбачених пунктом 3 частини другої статті 118 цього Кодексу;

6) 120-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності I групи у випадках, передбачених пунктом 4 частини другої статті 118 цього Кодексу;

7) 90-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності II групи у випадках, передбачених пунктом 4 частини другої статті 118 цього Кодексу;

8) 70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність, - у разі встановлення особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту інвалідності III групи у випадках, передбачених пунктом 4 частини другої статті 118 цього Кодексу.

2. У разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності у випадках, передбачених пунктом 5 частини другої статті 118 цього Кодексу, одноразова грошова допомога призначається і виплачується особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту залежно від ступеня втрати нею працездатності, який встановлюється медико-соціальною експертною комісією, у розмірі, що визначається у відсотках від 70-

кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено ступінь втрати працездатності.

{Главу 25 доповнено статтею 118² згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 118³. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги

1. Одноразова грошова допомога у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини другої статті 118 цього Кодексу, призначається і виплачується рівними частками всім особам, які мають право на її отримання, за їх особистою заявою або заявою їхніх законних представників. У разі відмови однієї з осіб, зазначених у частині першій статті 118¹ цього Кодексу, від отримання одноразової грошової допомоги або якщо одна із зазначених осіб у строк, встановлений частиною шостою цієї статті, не реалізувала своє право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на отримання такої допомоги.

2. Встановлення інвалідності, визначення ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності особам рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту здійснюються в індивідуальному порядку державними закладами охорони здоров'я відповідно до законодавства.

3. Якщо після первинного встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності під час повторного огляду особі рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту буде встановлено вищу групу інвалідності або більший відсоток втрати працездатності, що дає їй право на отримання одноразової грошової допомоги в більшому розмірі, виплата здійснюється з урахуванням раніше виплаченої суми.

4. Одноразова грошова допомога призначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та виплачується органами і підрозділами цивільного захисту, з яких було звільнено особу рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту.

5. Якщо особа має право на отримання одночасно одноразової грошової допомоги, передбаченої цим Кодексом, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, встановлених іншими нормативно-правовими актами, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав на вибір такої особи.

6. Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, можуть реалізувати його протягом трьох років з дня виникнення у них такого права.

{Главу 25 доповнено статтею 118³ згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Стаття 118⁴. Підстави, за наявності яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються

1. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються, якщо загибель (смерть), поранення (контузія, травма або каліцтво), захворювання, інвалідність або часткова втрата працездатності без установаження інвалідності особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту є наслідком:

1) вчинення нею кримінального або адміністративного правопорушення;

- 2) вчинення нею дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння;
- 3) навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, іншої шкоди своєму здоров'ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, встановленого судом);
- 4) подання особою завідомо неправдивих відомостей для призначення і виплати одноразової грошової допомоги.

{Главу 25 доповнено статтею 118⁴ згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

Глава 26. Забезпечення житлом та оплата комунальних послуг

Стаття 119. Забезпечення житлом осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та члени їхніх сімей забезпечуються жилими приміщеннями за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

2. Жила площа особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які потребують поліпшення житлових умов, надається державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування у першочерговому порядку.

3. До одержання жилого приміщення для постійного проживання особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту надаються службові жилі приміщення або жила площа в гуртожитку. У разі відсутності в органів чи підрозділів цивільного захисту такого житла відповідний орган чи підрозділ цивільного захисту тимчасово орендує житло для забезпечення ним осіб рядового і начальницького складу органів чи підрозділів цивільного захисту або за бажанням цих осіб виплачує їм грошову компенсацію за піднайом (найом, оренду) жилого приміщення в [порядку](#), розмірі та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України. За такими особами зберігається право на жилу площу, яку вони займали до вступу на службу цивільного захисту. Вони не можуть бути виключені із списків громадян, взятих на квартирний облік. У разі продовження служби понад п'ять років забезпечення зазначених осіб жилими приміщеннями за місцем служби проводиться на загальних підставах.

4. Особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту та членам їхніх сімей, які проживають разом з ними, надається жила приміщення, що має відповідати вимогам статті 50 [Житлового кодексу Української РСР](#).

5. Особи рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, а також ті, хто перебував на службі не менш як 20 років, та прирівняні до них особи, звільнені із служби за станом здоров'я, віком або у зв'язку із скороченням чисельності або штату, забезпечуються жилими приміщеннями центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями в першочерговому порядку, але не пізніше ніж у тримісячний строк з дня прибуття такої особи до місця проживання, обраного з урахуванням встановленого порядку.

6. Особам рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, звільненим із служби у зв'язку з інвалідністю внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) або захворювання, одержаних під час проходження служби, жилі приміщення за

місцем проживання, обраним з урахуванням встановленого порядку, надаються в першочерговому порядку відповідно до законодавства.

7. Курсантам і слухачам закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, які мають сім'ю, надається жила площа в сімейних гуртожитках. У разі відсутності сімейних гуртожитків їм виплачується за місцем служби грошова компенсація за тимчасовий піднайом (найом, оренду) жилого приміщення в **розмірах**, визначених Кабінетом Міністрів України.

{Частина сьома статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

8. За особами рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які мають вислугу не менш як 20 років, у разі направлення їх для проходження служби за межі України або у разі переведення на службу в місцевість, що зазнала інтенсивного радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, жила площа, яку вони та члени їхніх сімей займають, бронюється на весь час їх перебування за межами України чи в зазначеній місцевості.

9. Особи рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які мають загальний строк служби, у тому числі військової або внутрішньої служби, не менш як 17 років і потребують поліпшення житлових умов, мають право на безоплатне надання місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування земельної ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка), індивідуального дачного і гаражного будівництва, ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва в населених пунктах, обраних ними для проживання, в установленому порядку. Зазначені особи та члени їхніх сімей вносять плату за земельні ділянки в розмірі 50 відсотків установлених ставок.

10. Органи місцевого самоврядування в межах визначених законом повноважень виділяють земельні ділянки і можуть надавати допомогу в будівництві приватного житлового будинку та придбанні будівельних матеріалів особам рядового і начальницького складу цивільного захисту, батькам осіб рядового і начальницького складу цивільного захисту, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження служби, а також особам рядового і начальницького складу цивільного захисту, які стали особами з інвалідністю під час проходження служби, якщо вони виявили бажання побудувати приватний житловий будинок.

11. Особи рядового і начальницького складу цивільного захисту, які не мають жилого приміщення для постійного проживання, мають право на одержання на пільгових умовах кредиту банку на індивідуальне житлове будівництво або на придбання приватного житлового будинку (квартири) на строк до 20 років з погашенням за рахунок коштів, призначених у Державному бюджеті України на утримання центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, для тих, хто має загальний строк служби, у тому числі військової або внутрішньої служби, більш як 15 років - 50 відсотків, більш як 20 років - 75 відсотків, більш як 25 років - 100 відсотків кредиту банку. Зазначений кредит надається особі рядового чи начальницького складу

органів і підрозділів цивільного захисту тільки один раз протягом усього часу проходження нею служби у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина одинадцята статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

12. Особи рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які мають вислугу на службі не менш як 20 років, у разі звільнення із служби за станом здоров'я, віком, у зв'язку із скороченням чисельності або штату, а також особи, які стали особами з інвалідністю I чи II групи, члени сімей осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження служби, мають право на безоплатне одержання в приватну власність жилого приміщення, яке вони займають у будинках державного житлового фонду, відповідно до закону.

13. Сім'ї загиблих (померлих) під час проходження служби осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, які потребують поліпшення житлових умов, забезпечуються протягом трьох місяців жилими приміщеннями для постійного проживання.

14. Сім'ї загиблих (померлих) під час виконання службових обов'язків працівників органів і підрозділів цивільного захисту, які потребують поліпшення житлових умов, забезпечуються житлом у першочерговому порядку.

15. За сім'ями рятувальників, загиблих (померлих) під час виконання ними службових обов'язків, зберігається право на одержання житла, у тому числі на умовах, передбачених укладеними з рятувальниками контрактами. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, аварійно-рятувальна служба, в якій працював загиблий (померлий) рятувальник, повинні спільно з відповідною місцевою державною адміністрацією, органом місцевого самоврядування, громадською організацією протягом шести місяців з дня загибелі (смерті) рятувальника вирішити питання щодо забезпечення його сім'ї житлом.

{Частина п'ятнадцята статті 119 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

16. Рятувальники професійних аварійно-рятувальних служб після виходу на пенсію за наявності загального стажу роботи в цих службах на посадах рятувальників понад 20 років, а також у разі каліцтва, що настало під час чи внаслідок виконання службових обов'язків, забезпечуються жилими приміщеннями за місцем проживання місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування у першочерговому порядку відповідно до законодавства.

Стаття 120. Оплата комунальних послуг

1. Знижка у розмірі 50 відсотків плати за користування житлом (квартирна плата) та комунальними послугами (водопостачання, газ, електрична, теплова енергія та інші послуги) у жилих будинках незалежно від форми власності у межах норм споживання, передбачених законодавством, та вартості палива, у тому числі рідкого, у межах встановлених норм для осіб, які проживають у будинках, що не мають централізованого опалення, надається:

1) особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та членам їхніх сімей, які перебувають на їх утриманні;

2) батькам та членам сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які загинули (померли) або зникли безвісти під час виконання службових обов'язків;

3) особам, звільненим із служби цивільного захисту за віком, через хворобу або за вислугою років, та які стали особами з інвалідністю під час виконання службових обов'язків, та членам їхніх сімей.

2. Пільги, передбачені частиною першою цієї статті, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 120 в редакції Закону № 1166-VII від 27.03.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 76-VIII від 28.12.2014}

Глава 27. Додаткові гарантії соціального захисту

Стаття 121. Соціальний захист членів сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб

1. Діти загиблих (померлих) під час виконання службових обов'язків осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб мають право вступу до закладів освіти із специфічними умовами навчання, який належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, поза конкурсом, а також до інших закладів освіти відповідно до закону.

2. У разі загибелі (смерті) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту під час проходження служби членам її сім'ї або особі, яка здійснила її поховання, виплачується допомога на поховання і компенсація матеріальних витрат на ритуальні послуги та спорудження надгробка у розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2379-IX від 08.07.2022}

3. За сім'єю загиблого (померлого) працівника, який забезпечував відомчу і місцеву пожежну охорону, та особи, яка забезпечувала добровільну пожежну охорону, зберігається право на пільги, якими вони користувалися за місцем роботи.

Стаття 122. Додаткові гарантії соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників органів та підрозділів цивільного захисту

{Назва статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування за рахунок місцевих бюджетів до встановлених цим Кодексом можуть встановлювати додаткові гарантії щодо соціального захисту осіб

рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та працівників органів та підрозділів цивільного захисту.

{Частина перша статті 122 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 123. Проїзд осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників

1. У разі службових відряджень особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальники мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту незалежно від наявності вільних місць, а також розміщення у готелях.

2. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту у разі переїзду на нове місце служби виплачується підйомна допомога у розмірі та [порядку](#), встановлених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 124. Ветерани служби цивільного захисту

1. Статус ветерана служби цивільного захисту та члена сім'ї ветерана служби цивільного захисту встановлюється законом.

Глава 28. Грошове та пенсійне забезпечення, оплата праці

Стаття 125. Грошове забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Держава гарантує достатнє грошове забезпечення особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту з метою створення умов для належного та сумлінного виконання ними службових обов'язків.

2. Розміри, порядок та умови грошового забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюються Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 125 в редакції Закону № 3379-IX від 06.09.2023}

3. За особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України або захоплення заручниками, а також зниклими безвісти за особливих обставин, зберігається грошове забезпечення за останнім місцем проходження служби в розмірі посадового окладу, окладу за спеціальним званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення, які мають постійний характер, та інші види грошового забезпечення з урахуванням зміни вислуги років та норм грошового забезпечення. Сім'ям зазначених осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту щомісячно виплачується грошове забезпечення у [порядку](#) та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Дія цієї частини не поширюється на осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які добровільно здалися в полон, самовільно залишили місця служби.

Грошове забезпечення виплачується таким членам сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту:

дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності - повнолітнім дітям, які проживають разом з особою рядового або начальницького складу служби цивільного захисту, або законним представникам (опікунам, піклувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (осіб з інвалідністю з дитинства - незалежно від їх віку) такої особи, а також особам, які перебувають на утриманні особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, або батькам особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту рівними частками, якщо особа рядового і начальницького складу служби цивільного захисту не перебуває у шлюбі і не має дітей.

У разі індексації грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту грошове забезпечення членам сімей осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України або захоплені заручниками, а також зникли безвісти за особливих обставин або визнані безвісно відсутніми чи оголошені померлими у встановленому законом порядку, виплачується з урахуванням такої індексації - з дня прийняття рішення про проведення такої індексації. Порядок та умови перерахунку розміру грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Виплата грошового забезпечення здійснюється не більше ніж до дня виключення особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту із списків особового складу органу (підрозділу) цивільного захисту.

{Статтю 125 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 3379-IX від 06.09.2023}

Стаття 126. Оплата праці працівників, які забезпечують відомчу та місцеву пожежну охорону і входять до складу формувань або спеціалізованих служб цивільного захисту

1. Оплата праці працівників, які забезпечують відомчу та місцеву пожежну охорону, здійснюється відповідно до законодавства.

2. Оплата праці працівників, які входять до складу формувань або спеціалізованих служб цивільного захисту, за час їх роботи з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації здійснюється за основною посадою відповідно до законодавства.

3. Винагорода особам, які забезпечують добровільну пожежну охорону, за час їх участі у гасінні пожеж, здійсненні пожежно-профілактичних заходів та чергувань, громадянам, які залучалися в індивідуальному порядку до робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, здійснюється згідно з укладеними цивільно-правовими договорами між такими особами та Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевою державною адміністрацією або органом місцевого самоврядування, суб'єктом господарювання, які залучали громадян до проведення зазначених робіт, за рахунок коштів, що виділяються для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, з розрахунку середньомісячного заробітку за місцем основної роботи, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 127. Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту

1. Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту здійснюється у порядку та розмірах, встановлених [Законом України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб"](#).

Глава 29. Робочий час та відпустки

Стаття 128. Робочий час в органах та підрозділах цивільного захисту

1. Для осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту встановлюється 40-годинний робочий тиждень.

2. Із встановленням режимів підвищеної готовності, надзвичайної ситуації, а також у разі загрози виникнення окремих надзвичайних ситуацій або під час ліквідації їх наслідків особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту і працівники органів та підрозділів цивільного захисту несуть службу та працюють понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні, святкові та неробочі.

{Частина друга статті 128 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 2653-IX від 06.10.2022](#)}

3. Працівникам органів та підрозділів цивільного захисту за роботу понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні здійснюється оплата праці згідно з трудовим законодавством.

4. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за службу і роботу у вихідні, святкові та неробочі дні надаються інші дні відпочинку.

{Частина четверта статті 128 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 2653-IX від 06.10.2022](#)}

Стаття 129. Право осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту на відпустки. Порядок надання особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту відпусток та відкликання з них

1. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту мають право на такі види відпусток:

- 1) щорічна основна відпустка;
- 2) додаткова відпустка у зв'язку з навчанням;
- 3) творча відпустка;
- 4) інші додаткові відпустки, передбачені законодавством;
- 5) соціальні відпустки:
 - а) у зв'язку з вагітністю та пологами;
 - б) при народженні дитини;
 - в) для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
 - г) у зв'язку з усиновленням дитини;

г) додаткова відпустка особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи;

б) відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації;

7) відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

8) відпустка без збереження грошового забезпечення в разі, якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку, а в разі якщо дитина хвора на цукровий діабет І типу (інсулінозалежний) або якщо дитина, якій не встановлено інвалідність, хвора на тяжке перинатальне ураження нервової системи, тяжку вроджену ваду розвитку, рідкісне орфанне захворювання, онкологічне, онкогематологічне захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкий психічний розлад, гостре або хронічне захворювання нирок ІV ступеня, - до досягнення дитиною шістнадцятирічного віку, а якщо дитині встановлено категорію "дитина з інвалідністю підгрупи А" або дитина, якій не встановлено інвалідність, отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, - до досягнення дитиною вісімнадцятирічного віку.

2. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту надається щорічна основна відпустка із збереженням грошового і матеріального забезпечення та наданням грошової допомоги на оздоровлення в розмірі місячного грошового забезпечення. Тривалість щорічної основної відпустки для осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають вислугу років (у календарному вимірі), обчислену в порядку, передбаченому для призначення пенсій особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, до 10 років, становить 30 календарних днів, від 10 до 15 років - 35 календарних днів, від 15 до 20 років - 40 календарних днів, 20 і більше років - 45 календарних днів.

3. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які несуть службу (перебувають у відрядженні) на територіях радіоактивного забруднення, щорічна основна відпустка надається з урахуванням положень [Закону України](#) "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

4. Особам начальницького складу служби цивільного захисту із числа науково-педагогічних та педагогічних працівників надається незалежно від вислуги років щорічна основна відпустка тривалістю до 56 календарних днів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Тривалість відпусток обчислюється в календарних днях. Під час визначення тривалості щорічної основної відпустки, що надається особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, а також соціальних відпусток, що надаються особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту відповідно до підпунктів "г" і "г" пункту 5 частини першої цієї статті, святкові та неробочі дні не враховуються.

6. Під час визначення тривалості щорічної основної відпустки не враховується час, необхідний для проїзду в межах України до місця проведення відпустки і повернення назад.

Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту один раз на рік надається додатково час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

У разі поділу щорічної основної відпустки на частини час, необхідний для проїзду в межах України до місця проведення відпустки і повернення назад, додається лише до тієї частини щорічної основної відпустки, тривалість якої становить 14 і більше календарних днів.

7. Щорічна основна відпустка надається протягом календарного року. В особливих випадках з дозволу відповідного керівника щорічна основна відпустка або її невикористана частина може надаватися за минулий рік до кінця наступного року, але не пізніше 12 місяців після закінчення календарного року, за який надається відпустка.

Забороняється ненадання щорічних основних відпусток протягом двох років підряд.

8. Тривалість щорічної основної відпустки в році початку служби обчислюється з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку мають право особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, за кожний повний місяць служби до кінця календарного року. Відпустку тривалістю менш як 10 календарних днів може бути надано особі рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за її бажанням одночасно із щорічною основною відпусткою в наступному році. У такому самому порядку надається щорічна основна відпустка особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які перебували у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку або у відпустці без збереження грошового забезпечення, передбаченої пунктом 8 частини першої цієї статті.

9. Щорічна основна відпустка на прохання особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту може бути поділена на частини, за умови що основна безперервна її частина становитиме не менше 14 календарних днів.

10. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які захворіли під час щорічної основної відпустки або щорічної додаткової відпустки, відповідна відпустка продовжується після одужання керівником, який її надавав, на кількість невикористаних днів відпустки.

11. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, допущеним до складання вступних іспитів у закладах освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та інших закладах освіти, надаються відпустки на строк, зазначений у повідомленні закладу освіти про допуск до складання вступних іспитів, без урахування часу, необхідного для проїзду до місця розташування закладу освіти та повернення назад.

12. Курсантам (слухачам) закладів освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, які навчаються за денною формою здобуття освіти, надаються згідно з навчальними планами канікулярні відпустки тривалістю:

зимова - до 14 календарних днів;

літня - 30 календарних днів.

Літня канікулярна відпустка є основною, зимова - додатковою. Тривалість канікулярної відпустки не залежить від вислуги років особи, яка претендує на таку відпустку, та не враховує час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

У разі наявності у курсантів (слухачів) закладів освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, навчальної заборгованості відпустка надається таким особам після ліквідації заборгованості в межах строків, установлених графіком освітнього процесу. При цьому тривалість літньої канікулярної відпустки має становити не менше 15 календарних днів.

Курсантам (слухачам) закладів освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, крім канікулярних відпусток, можуть надаватися додаткові відпустки у випадках та порядку, передбачених частинами шістнадцятою - дев'ятнадцятою цієї статті.

13. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, кандидатури яких затверджено для направлення на навчання чи виїзду у відрядження за межі України, щорічна основна відпустка надається з урахуванням повного використання її до початку навчання або виїзду за межі України.

14. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які закінчили заклади освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, і яким присвоєно перше спеціальне звання середнього начальницького складу, щорічна основна відпустка надається безпосередньо після закінчення відповідних закладів освіти тривалістю 30 календарних днів, як правило, за місцем служби, куди їх направлено для подальшого проходження служби.

15. Особи рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які перебувають у відрядженні за межами України, мають право за їх бажанням об'єднати щорічну основну відпустку за два роки. Загальна тривалість такої об'єднаної відпустки не повинна перевищувати 90 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

У разі переміщення зазначених осіб по службі невикористана об'єднана відпустка (частина відпустки) за минулий та поточний роки надається за новим місцем служби чи посадою. У разі службової необхідності об'єднана відпустка може бути поділена на частини в межах загальної тривалості.

16. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту додаткова відпустка у зв'язку з навчанням, творча відпустка та соціальні відпустки надаються відповідно до [Закону України "Про відпустки"](#). Інші види відпусток надаються на підставах та в порядку, визначених законодавством.

17. Відпустка за сімейними обставинами із збереженням грошового та матеріального забезпечення надається особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту в разі:

1) укладення ними шлюбу - тривалістю до 10 календарних днів;

2) тяжкого стану здоров'я або смерті рідних по крові або по шлюбу:

а) дружини (чоловіка), батька (матері), вітчима (мачухи), сина (дочки), пасинка (падчерки), рідного брата (рідної сестри) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, батька (матері) подружжя або особи, на вихованні якої перебувала особа рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, - тривалістю до семи календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад;

б) інших рідних - тривалістю до трьох календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад;

3) виникнення пожежі або іншої небезпечної події, що спіткала сім'ю особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту або осіб, зазначених у пункті 2 цієї частини, - тривалістю до 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад;

4) в інших випадках, якщо присутність особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту в сім'ї необхідна, за рішенням відповідного керівника (начальника) органу та підрозділу цивільного захисту - тривалістю до трьох календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

18. Відпустка за сімейними обставинами надається незалежно від використання особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту щорічної основної та інших додаткових відпусток.

19. Відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації із збереженням грошового та матеріального забезпечення надається на підставі висновку лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Тривалість відпустки для лікування у зв'язку з хворобою установлюється характером захворювання на підставі висновку закладу охорони здоров'я лікарсько-експертною комісією центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Загальний час безперервного перебування у звільненні від виконання службових обов'язків через тимчасову втрату працездатності у зв'язку з хворобою та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації не має перевищувати чотирьох місяців (крім випадків, коли законодавством передбачено більший строк перебування на лікуванні). Зазначений строк може бути подовжений рішенням прямих начальників на підставі висновку лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

20. Час перебування на лікуванні осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту у зв'язку з одержанням ними під час виконання службових обов'язків травм, інших ушкоджень здоров'я, професійних захворювань не обмежується. На огляд лікарсько-експертної комісії центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, зазначені особи направляються після закінчення лікування.

21. Після видання наказу про звільнення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту із служби відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або для проходження медико-психологічної реабілітації не надається.

22. Дружині (чоловіку) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту щорічна основна відпустка за її (його) бажанням надається у зручний для неї (нього) час одночасно із щорічною основною відпусткою особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту.

23. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які звільняються із служби, крім осіб, які звільняються за віком, станом здоров'я та у зв'язку із скороченням штату, надається за їх бажанням щорічна основна відпустка з розрахунку 1/12 тривалості відпустки, на яку вони мають право згідно із цим Кодексом, за кожний повний місяць служби в році звільнення. При цьому в разі, якщо тривалість відпустки становить більше 10 календарних днів, надається додатковий час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад.

24. Особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які звільняються із служби за віком, станом здоров'я та у зв'язку із скороченням штату, щорічна основна відпустка надається за їх бажанням у році звільнення тривалістю, встановленою цим Кодексом.

25. У рік звільнення із служби особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту в разі невикористання ними щорічних основної та додаткової відпусток виплачується грошова компенсація за всі невикористані дні щорічної основної відпустки, а також додаткової відпустки особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, у тому числі за не використані дні щорічних відпусток у минулі роки.

26. У разі звільнення із служби осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту до закінчення календарного року, за який такі особи використали щорічну основну відпустку, крім осіб, які звільняються із служби за віком, станом здоров'я, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі або у зв'язку із скороченням штату чи проведенням організаційних заходів, на підставі наказу керівника (начальника) органу та підрозділу цивільного захисту проводиться відрахування з грошового забезпечення за дні відпустки, використані в рахунок тієї частини календарного року, що залишилася після звільнення відповідних осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту.

27. У разі смерті особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту відрахування з його грошового забезпечення за використані дні відпустки не проводяться. Грошова компенсація за невикористані такою особою дні щорічної основної відпустки, а також додаткової відпустки особам рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, виплачується членам сім'ї померлої особи, а у разі їх відсутності такі кошти входять до складу спадщини.

28. У разі звільнення особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту із служби (крім звільнення у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення спеціального звання чи позбавлення права обіймати певні посади, у зв'язку з

набранням законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, яким накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати посади або займатися діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави, у зв'язку з позбавленням спеціального звання в дисциплінарному порядку, а також у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту особою рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту, через службову невідповідність, у зв'язку із вчиненням проступку, не сумісного з подальшим проходженням служби цивільного захисту) та невикористання нею щорічної основної відпустки за її бажанням надається невикористана щорічна основна відпустка з наступним звільненням такої особи із служби.

Датою звільнення особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту із служби є останній день відпустки.

29. У разі звільнення особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту із служби у зв'язку із закінченням строку дії контракту невикористана нею щорічна основна відпустка за бажанням такої особи надається тоді, коли тривалість такої відпустки повністю або частково перевищує строк контракту. У такому разі строк дії відповідного контракту продовжується до закінчення відпустки.

30. Відкликання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту з щорічної основної відпустки допускається лише в разі службової необхідності керівником, який її надав. Невикористана частина такої відпустки надається в порядку, передбаченому частиною сьомою цієї статті.

Якщо особу рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту відкликано із щорічної основної відпустки, в якій їй було надано додатково час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад, такій особі надається додатково час, необхідний для проїзду до місця проведення відпустки та повернення назад, але не далі населеного пункту, з якого таку особу було відкликано.

31. Працівникам органів та підрозділів цивільного захисту відпустки надаються на підставах та в порядку, визначених законодавством.

{Стаття 129 із змінами, внесеними згідно із Законами № 224-VII від 14.05.2013, № 524-IX від 04.03.2020; в редакції Закону № 2653-IX від 06.10.2022}

Розділ XI ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Глава 30. Додаткові функції суб'єктів забезпечення цивільного захисту

Стаття 130. Планування діяльності єдиної державної системи цивільного захисту

1. Для організації діяльності єдиної державної системи цивільного захисту Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання розробляються та затверджуються:

1) **план реагування на надзвичайні ситуації** (розробляється у масштабі України, галузі, Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, району, територіальної громади, району у місті, суб'єкта господарювання (крім об'єкта підвищеної небезпеки), а суб'єктами господарювання (крім об'єктів підвищеної небезпеки) з чисельністю працюючого персоналу 50 осіб і менше розробляється та затверджується інструкція щодо дій персоналу суб'єкта господарювання у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій;

{Пункт 1 частини першої статті 130 в редакції Закону № 2081-IX від 17.02.2022}

2) **план локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків на об'єктах підвищеної небезпеки;**

{Пункт 2 частини першої статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1686-IX від 15.07.2021}

3) **план цивільного захисту на особливий період** (розробляється у масштабі України, галузі, Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, району, території відповідної територіальної громади, району у місті, а також суб'єкта господарювання, який продовжує роботу у воєнний час та який віднесено до категорії цивільного захисту);

{Пункт 3 частини першої статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

4) **план основних заходів цивільного захисту України на рік;**

5) **план основних заходів цивільного захисту центрального органу виконавчої влади, місцевого органу виконавчої влади, виконавчого органу міської, районної у містах (у разі її створення), селищної, сільської ради на рік;**

{Пункт 5 частини першої статті 130 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

6) **план проведення цільової мобілізації для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій державного рівня у мирний час або відповідні заходи в мобілізаційних планах щодо проведення такої цільової мобілізації (розробляється на всіх рівнях);**

7) **план реагування на ядерні та радіаційні аварії (розробляється у масштабі України);**

{Частину першу статті 130 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

8) **план проведення заходів з евакуації населення (працівників), матеріальних і культурних цінностей у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій (розробляється у масштабі галузі, Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя, району, територіальної громади, району у місті, суб'єкта господарювання).**

{Частину першу статті 130 доповнено пунктом 8 згідно із Законом № 2081-IX від 17.02.2022}

2. **Порядок розроблення планів** визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 131. Облік надзвичайних ситуацій

1. В Україні ведеться єдиний облік надзвичайних ситуацій, зокрема пожеж.
2. Облік надзвичайних ситуацій та пожеж ведеться у [порядку](#), визначеному Кабінетом Міністрів України.
3. Центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання зобов'язані вести облік надзвичайних ситуацій, зокрема пожеж, які виникають на їх територіях та об'єктах, подавати у встановленому порядку відповідну статистичну звітність, аналізувати причини виникнення надзвичайних ситуацій та пожеж і вживати заходів до їх недопущення.

Стаття 132. Наукове та науково-технічне забезпечення здійснення заходів цивільного захисту

1. З метою наукового та науково-технічного забезпечення виконання завдань і функцій цивільного захисту в системах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, функціонують відомчі наукові установи та науково-виробничі об'єкти, які утворюються за рішенням Кабінету Міністрів України за поданням таких органів, погодженим з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

{Частина перша статті 132 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

{Частину другу статті 132 виключено на підставі Закону № 2228-IX від 21.04.2022}

3. Наукова та науково-технічна діяльність відомчих наукових установ та науково-виробничих об'єктів провадиться відповідно до законів України "[Про наукову і науково-технічну діяльність](#)", "[Про наукову і науково-технічну експертизу](#)", актів Кабінету Міністрів України та відповідних центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких вони належать.

4. Організація наукової та науково-технічної діяльності відомчих наукових установ та науково-виробничих об'єктів визначається відповідними центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких вони належать.

Стаття 133. Аварійно-рятувальне обслуговування суб'єктів господарювання і територій

1. Суб'єкти господарювання та окремі території, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій, підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню на договірній основі аварійно-рятувальними службами, які пройшли атестацію в установленому порядку.

{Частина перша статті 133 із змінами, внесеними згідно із Законом № 353-VII від 20.06.2013}

2. Аварійно-рятувальне обслуговування передбачає надання послуг з проведення відповідних робіт із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій (профілактики), локалізації і ліквідації наслідків аварій, інших послуг відповідно до укладеної угоди.

3. Суб'єкти господарювання, галузі та окремі території, які підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню, а також порядок такого обслуговування визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 134. Надання платних послуг аварійно-рятувальними службами

1. Державні, регіональні та комунальні аварійно-рятувальні служби можуть надавати платні послуги, що не суперечать та не перешкоджають їх основній діяльності.

{Абзац перший частини першої статті 134 із змінами, внесеними згідно із Законом № 353-VII від 20.06.2013}

Перелік платних послуг визначається Кабінетом Міністрів України.

2. Використання коштів, одержаних від наданих платних послуг, здійснюється відповідно до законодавства.

Глава 31. Міжнародне співробітництво у сфері цивільного захисту

Стаття 135. Надання допомоги іноземним державам у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Надання іноземним державам допомоги у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється на підставі запиту про допомогу у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації від уповноваженого на це органу іноземної держави, яка потерпає від надзвичайної ситуації.

2. Рішення про надання допомоги у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій іноземним державам, від яких надійшов запит про таку допомогу, зокрема про направлення аварійно-рятувальних підрозділів за межі території України, приймає Кабінет Міністрів України.

3. У разі надходження від адміністративно-територіальної одиниці суміжної іноземної держави запиту про допомогу у ліквідації наслідків надзвичайної ситуації право прийняття рішення про направлення підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та спеціальної техніки для надання допомоги надається керівнику центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 135 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 136. Отримання Україною міжнародної допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

1. Отримання Україною міжнародної допомоги для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації здійснюється на підставі запиту про отримання такої допомоги або запропонованої допомоги з боку іноземних держав та міжнародних організацій.

2. Рішення про направлення запиту на отримання міжнародної допомоги для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації до міжнародних організацій або окремих іноземних держав приймає Кабінет Міністрів України.

3. У разі виникнення надзвичайної ситуації на території прикордонної області України, до ліквідації наслідків якої доцільне залучення аварійно-рятувальних сил суміжної адміністративно-територіальної одиниці іноземної держави, право на направлення запиту до уповноваженого органу адміністративно-територіальної одиниці суміжної іноземної держави на отримання допомоги для ліквідації наслідків такої надзвичайної ситуації надається керівнику центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина третя статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Стаття 137. Представництво в міжнародних організаціях з питань цивільного захисту

1. Представництво України в міжнародних організаціях з питань цивільного захисту здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

{Частина перша статті 137 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2228-IX від 21.04.2022}

Глава 32. Контроль у сфері цивільного захисту

Стаття 138. Контроль за діяльністю органів управління та сил цивільного захисту

1. Контроль за діяльністю органів та підрозділів цивільного захисту здійснюється у порядку, встановленому [Конституцією](#) і законами України.

{Стаття 138 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2653-IX від 06.10.2022}

Стаття 139. Громадський контроль за додержанням законодавства з питань цивільного захисту

1. Громадський контроль за додержанням законодавства та інших нормативно-правових актів з питань цивільного захисту здійснюється громадськими організаціями з питань цивільного захисту відповідно до їх статутів.

Глава 33. Відповідальність за порушення законодавства у сфері цивільного захисту

Стаття 140. Відповідальність за порушення законодавства у сфері цивільного захисту

1. Особи, винні у порушенні законодавства у сфері цивільного захисту, несуть відповідальність відповідно до закону.

Розділ XII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, та вводиться в дію з 1 липня 2013 року.

2. Визнати такими, що втратили чинність, з дня введення цього Кодексу в дію:

1) Закон України "Про Цивільну оборону України" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 14, ст. 124; 1999 р., № 19, ст. 171; 2001 р., № 32, ст. 172; 2004 р., № 19, ст. 259; 2007 р., № 33, ст. 442);

2) Постанову Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про Цивільну оборону України" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 14, ст. 125);

3) Закон України "Про пожежну безпеку" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 5, ст. 21 із наступними змінами);

4) Постанову Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про пожежну безпеку" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 5, ст. 22);

5) Закон України "Про загальну структуру і чисельність військ Цивільної оборони" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 5-6, ст. 40);

6) Закон України "Про війська Цивільної оборони України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 19, ст. 172);

7) Закон України "Про аварійно-рятувальні служби" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 4, ст. 25; 2001 р., № 9, ст. 38; 2006 р., № 22, ст. 184; 2009 р., № 9, ст. 117; 2011 р., № 6, ст. 41; із змінами, внесеними Законом України від 5 липня 2012 року № 5081-VI);

8) Закон України "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 40, ст. 337; 2004 р., № 19, ст. 259; 2006 р., № 22, ст. 199; 2009 р., № 9, ст. 117);

9) Закон України "Про правові засади цивільного захисту" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 39, ст. 488; 2005 р., №№ 17-19, ст. 267; 2006 р., № 51, ст. 519; 2007 р., № 33, ст. 442; 2008 р., №№ 5-8, ст. 78; 2009 р., № 15, ст. 188; 2010 р., № 5, ст. 42; 2011 р., № 34, ст. 343; із змінами, внесеними Законом України від 5 липня 2012 року № 5081-VI).

{Пункт 3 розділу XII виключено на підставі Закону № 353-VII від 20.06.2013}

4. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Кодексом:

{Абзац другий пункту 4 розділу XII виключено на підставі Закону № 353-VII від 20.06.2013}

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити перегляд критеріїв визначення суб'єктів господарювання з високим ступенем прийнятного ризику у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

м. Київ
2 жовтня 2012 року
№ 5403-VI

Кодекс цивільного захисту України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.10.2012 № 5403-VI
Редакція від **01.01.2024**, підстава — [1909-IX](#)
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/5403-17>

Законодавство України
станом на 19.01.2024
чинний

5403-17

Публікації документа

- **Голос України** від 20.11.2012 — № 220
- **Урядовий кур'єр** від 29.11.2012 — № 220
- **Офіційний вісник України** від 30.11.2012 — 2012 р., № 89, стор. 9, стаття 3589, код акта 64336/2012
- **Відомості Верховної Ради України** від 30.08.2013 — 2013 р., / № 34-35 /, стор. 1802, стаття 458